

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ARNAVUTKÖY İLÇESİNDE NÜFUSUN GELİŞİMİ: SOSYO-
KÜLTÜREL ve MEKÂNSAL ANALİZ**

Kübra ÇİÇEK

2501190073

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ÖZLEM SERTKAYA DOĞAN

İSTANBUL – 2022

ÖZ

ARNAVUTKÖY İLÇESİNDE NÜFUSUN GELİŞİMİ: SOSYO-KÜLTÜREL VE MEKANSAL ANALİZ

Kübra ÇİÇEK

Arnavutköy ilçesi Marmara Bölgesi'nin Çatalca- Kocaeli bölümünde yer alan İstanbul ilinin 39 ilçesinden bir tanesidir. Arnavutköy ilçesi toplam 38 mahalleden oluşmaktadır. Bu çalışmada Arnavutköy ilçesinin değişen ve gelişen nüfusu, nüfusun dağılımına etki eden fiziki ve beşeri faktörler, nüfusun nitelik ve nicelikleri, ekonomik faaliyetler, kır ve şehir nüfusu, sosyo-kültürel gelişim ve mekansal dağılım incelenmiş tablo, grafik ve haritalar kullanılarak yorumlanmıştır.

İlçe Osmanlı döneminde Çatalca Nahiyesine bağlıyken sırasıyla köy ve belde statüsüne getirilmiştir. 2008 yılında ilçe statüsü alan Arnavutköy, TÜİK 2020 verilerine göre 296.709 nüfusa sahiptir. İstanbul'un gelecek vaad eden ilçelerinden olan Arnavutköy 1950'li yıllara kadar Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen göçmenlerin oluşturduğu homojen bir nüfusa sahipken günümüzde Anadolu'nun ve İstanbul'un farklı yerlerinden aldığı göçler sebebiyle heterojen bir yapıya dönüşmüştür. Bu durum Arnavutköy'ün sosyal, ekonomik, kültürel birçok alanına etki etmiştir.

Nüfusu sürekli olarak artış gösteren ve İstanbul'un yeni yatırımlarına ev sahipliği yapan ilçe'nin toplam nüfusu içerisinde genç bağımlı nüfusun payı giderek artmaktadır. Genç nüfusa sahip olmanın avantajları iyi kullanılmalı, gençler desteklenmeli ve demografik yatırımların gençlere yönelik yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada nüfusun nitel ve nicel değişimine bağlı olarak ortaya çıkan değişimler incelenmiş, yaşanan sorunlara çözüm aranmış ve hazırlanan nüfus projeksiyonları ile geleceğe yönelik nüfus tahminleri yapılmış, gelecekte oluşacak değişimler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arnavutköy, Nüfus, Sosyo-kültürel Analiz, Mekansal Analiz, Şehir Nüfusu, Kır Nüfusu, Nüfus Projeksiyonu

ABSTRACT

POPULATION GROWTH IN ARNAVUTKÖY DISTRICT: SOCIO-CULTURAL AND SPATIAL ANALYSIS

Kübra ÇİÇEK

Arnavutköy district is one of the 39 districts of İstanbul province, located in the Çatalca-Kocaeli section of the Marmara Region. Arnavutköy district consists of a total of 38 neighborhoods. In this study, the population change of Arnavutköy district, the physical and human factors affecting the distribution of the population, the quality and quantity of the population, economic activities, rural and city population, socio-cultural development and spatial distribution have been examined and commented using tables, graphs and maps.

While the district was attached to the Çatalca Sub-District during the Ottoman period, it was received to the status of village and then town, respectively. Arnavutköy, which received district status in 2008, has a population of 296.709 according to TurkStat 2020 data. While Arnavutköy, one of the promising districts of İstanbul, had a homogeneous population formed by immigrants from Bulgaria and Greece until the 1950s, today it has a heterogeneous structure due to the migrations from different parts of Anatolia and İstanbul. This situation has affected many social, economic and cultural areas of Arnavutköy.

The ratio of the young dependent population in the total population of the district, whose population is constantly increasing and which hosts the new investments of İstanbul, is gradually increasing. The advantages of having a young population should be well used, young people should be supported and demographic investments should be made for young people. In this study, the changes due to qualitative and quantitative change of the population have been examined, solutions have been sought to the problems experienced, and population projections prepared and population forecasting for the future have been made and the changes that will occur in the future have been discussed.

Keywords: Arnavutköy, Population, Socio-cultural Analysis, Spatial Analysis, City Population, Rural Population, Population Projection



ÖNSÖZ

Tez çalışmamda İstanbul ili sınırları içerisinde yer alan Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Gelişimi: Sosyo-kültürel ve Mekânsal Analiz incelenmiştir.

Lisanüstü ve yüksek lisans eğitimimde sahip olduğu bilgilerle beni aydınlatan, tez konusu seçerken isteklerimi göz önünde tutan, tez yazım sürecinde her türlü soruma cevap veren ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Özlem SERTKAYA DOĞAN'a en içten şekilde teşekkürlerimi sunarım.

Tezimde yer alan haritaların yapımında destek olan Ahmet KARGIN'a teşekkür ederim.

Desteğini her zaman arkamda hissettiğim, maddi manevi her türlü yardımı esirgemeyen canım annem Sultan ÇİÇEK'e, babama, aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Kübra ÇİÇEK

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	x
HARİTALAR LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Çalışmanın Kapsamı ve Amacı	2
1.2. Kavramsal Çerçeve	2
1.3. Arazi Çalışmaları ve Veri Toplama Tekniği	3
1.4. Veri Analizi	3

İKİNCİ BÖLÜM

NÜFUS DEĞİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN DOĞAL ÇEVRE

ÖZELLİKLERİ

2.1. Coğrafi Konum	4
2.2. Jeomorfolojik Özellikler	6
2.3. İklim Özellikleri	10

2.3.1. Sıcaklık	11
2.3.2. Nem ve Yağış	13
2.3.3. Basınç ve Rüzgarlar	15
2.4. Su Kaynakları	17
2.5. Toprak Yapısı ve Bitki Örtüsü	21

3. BÖLÜM

NÜFUS DEĞİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

3.1. Yerleşme Tarihi	25
3.2. Tarımsal Faaliyetler	29
3.2.1. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Yetiştiriciliği	31
3.2.2. Sebze Yetiştiriciliği	32
3.2.3. Meyve Yetiştiriciliği	34
3.3. Hayvancılık Faaliyetleri	35
3.3.1. Büyükbaş Hayvancılık	36
3.3.2. Küçükbaş Hayvancılık	39
3.3.3. Arıcılık Faaliyetleri	43
3.3.4. Kümes Hayvanları Yetiştiriciliği	46
3.4. Ormancılık Faaliyetleri	47
3.5. Sanayi ve Ticaret Faaliyetleri	48
3.6. Ulaşım Faaliyetleri	51
3.7. Turizm Faaliyetleri	57

4.BÖLÜM

NÜFUS YAPISI ve DEĞİŞİMİ

4.1. Nüfus Özellikleri	61
4.1.1. Toplam Nüfus	62

4.1.1.1. Nüfus Yoğunluğu	69
4.1.1.1.1. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu	60
4.1.1.1.2. Tarımsal Nüfus Yoğunluğu	70
4.1.1.1.3. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu	71
4.1.1.2. Nüfus Artış Hızı	72
4.1.1.3. Doğum Oranları	74
4.1.1.4. Ölüm Oranları	76
4.1.1.5. Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	78
4.1.1.6. Nüfusun Bağımlılık Oranı	81
4.1.2. Şehir Nüfusu	83
4.1.3. Kır Nüfusu	91
4.1.4. Nüfus Hareketleri	95
4.1.4.1. İç Göçler	96
4.1.4.2. Dış Göçler	100
4.1.5. Nüfus Projeksiyonları	103

5.BÖLÜM

SOSYO-KÜLTÜREL ve MEKANSAL DEĞİŞİM

5.1. Nüfusun Sosyo-Kültürel Özellikleri	112
5.1.1. Nüfusun Eğitim Durumu	114
5.1.2. Nüfusun Medeni Durumu	116
5.2. Nüfusun Mekansal Dağılımı	118
5.3. Arazi Kullanımındaki Değişim	120

SONUÇ	124
--------------------	------------

KAYNAKÇA	132
-----------------------	------------

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Arnavutköy İlçesi	5
Fotoğraf 2: Sazlıbosna Barajı	19
Fotoğraf 3: Terkos Gölü	20
Fotoğraf 4: Arnavutköy Ormanları	23
Fotoğraf 5: Eski Arnavutköy	26
Fotoğraf 6: Arnavutköy Merkez	28
Fotoğraf 7: Ayçiçeği Tarlası – Sazlıbosna	32
Fotoğraf 8: Büyükbaş Hayvanlar – Dursunköy	39
Fotoğraf 9: Küçükbaş Hayvanlar – Dursunköy	41
Fotoğraf 10: Eski ve Yeni Tip Kovan Örneği – Dursunköy	45
Fotoğraf 11: Hadımköy Sanayi Bölgesinde Bulunan Tesislerden Bazıları	50
Fotoğraf 12: Hadımköy- Ömerli Sanayi Bölgesi	51
Fotoğraf 13: Halkalı- İstanbul Havalimanı Metro Çalışması	53
Fotoğraf 14: İstanbul Havalimanı İç Mekan	55
Fotoğraf 15: İstanbul Havalimanı	56
Fotoğraf 16: Boğazköy Mesire Alanı	58
Fotoğraf 17: Karaburun Plajı	59
Fotoğraf 18: Baklalı Mahallesi	120

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Arnavutköy İlçesi Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri °C (2015- 2020)	12
Grafik 2: Arnavutköy İlçesinde Bulunan İstasyonların Bağıl (Nispi) Nem Değerleri(%) (2020).....	13
Grafik 3: Arnavutköy İlçesi Rüzgar Gücü	17
Grafik 4: İstanbul'un Yıllar Bazında Nüfus Artışı (1927- 2020).....	63
Grafik 5: Arnavutköy İlçesinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (2008-2020)	67
Grafik 6: Arnavutköy İlçesi Aritmetik, Tarımsal ve Fizyolojik Nüfus Yoğunlukları	72
Grafik 7: Arnavutköy İlçesi Doğal Nüfus Artış Hızı Değişimi (2014-2019)	74
Grafik 8: Arnavutköy İlçesi Kaba Doğum ve Ölüm Hızı.....	77
Grafik 9: Arnavutköy İlçesi Nüfus Piramidi (2020)	80
Grafik 10: Arnavutköy İlçesinin Nüfus Bağımlılık Oranı (2020)	83
Grafik 11: Arnavutköy İlçesi Nüfus Projeksiyonları (2023-2040-2060-2080)	111

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Arnavutköy Lokasyon Haritası	4
Harita 2: Arnavutköy Topografya Haritası	9
Harita 3: Arnavutköy İlçesi Ulaşım Haritası	54
Harita 4: Arnavutköy İlçesi Nüfus Haritası	66
Harita 5: Arnavutköy İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (2020)	68
Harita 6: Arnavutköy İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (2020- 2080)	110
Harita 7: Arnavutköy İlçesi Fonksiyonel Arazi Kullanım Haritası	119
Harita 8: Arnavutköy İlçesi Arazi Kullanım Haritası	123



ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İstanbul ve Çevresinin Paleotektonik Evrimi	6
Şekil 2: Arnavutköy- Başakşehir İlçeleri Jeoloji Haritası	7
Şekil 3: İstanbul'un Su İhtiyacını Karşılamanın Yüzey Suyu Depoları	18
Şekil 4: Kanal İstanbul Projesinin Güzergahı	57
Şekil 5: Arnavutköy İlçesinde Ekolojik Turizmin Yoğunlaşacağı Alanlar	60



TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Arnavutköy İlçesi Aylık ve Yıllık Sıcaklık Değerleri (°C) (2015- 2020)	11
Tablo 2: Arnavutköy İlçesinde Bulunan İstasyonların Bağıl (Nispi) Nem Değerleri(%) (2020)	13
Tablo 3: Arnavutköy İlçesinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm) (2020)	14
Tablo 4: Arnavutköy İlçesi Aylık ve Yıllık Basınç Değerleri (mb) (2020)	15
Tablo 5: Arnavutköy İlçesinde Aylık ve Yıllık Ortalama Rüzgar Hızı (m/sn) (2020)	16
Tablo 6: Arnavutköy İlçesi Arnavutköy İstasyonu Rüzgârın Esme Yönleri, Esme Sayıları, Frekansları ve Yönlere Göre Ortalama Hızları (2020)	16
Tablo 7: Arnavutköy İlçesinde Toplam Tarım Alanı Miktarı (2009- 2020)	30
Tablo 8: Arnavutköy’de Bitkisel Üretim Alanlarının Kullanım Amacı ve Miktarı	30
Tablo 9: Arnavutköy İlçesinin Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Tarım Alanı	31
Tablo 10: Arnavutköy İlçesinde Üretilen Tahıl Ürünleri ve Ekim Alanları (2020)	32
Tablo 11: Arnavutköy İlçesi Yıllara Göre Sebze Üretim Alanı (2009-2018)	33
Tablo 12: Arnavutköy İlçesi Sebze Üretim Alanı ve Üretim Miktarı (2020)	33
Tablo 13: Arnavutköy İlçesi Meyveler,İçecek ve Baharat Bitkileri Tarım Alanı	34
Tablo 14: Arnavutköy İlçesinde Üretilen Meyvelerin Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları (2020)	35
Tablo 15: Arnavutköy İlçesinde Yetişen Bir Yaşından Küçük Buzağı ve Dana Sayıları (2009-2020)	36
Tablo 16: Arnavutköy İlçesinde Yetiştirilen Süt Sığırları Sayısı (2020)	37
Tablo 17: Arnavutköy İlçesinde Yetiştirilen Sağlamayan Büyükbaş Hayvan (İki ve daha yüksek yaşta Boğa ve Öküz ile 1-2 yaş arası Tosun) Sayısı (2020)	37
Tablo 18: Arnavutköy İlçesinde Yıllara Göre Sağılan Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarı (2009-2019)	38

Tablo 19: Arnavutköy İlçesinde Yetiştirilen Sağılmayan Koyun ve Kıl Keçisi (2020)	40
Tablo 20: Arnavutköy İlçesinde Sağılan Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarı (2009-2020)	41
Tablo 21: Arnavutköy İlçesinde Kırkılan Hayvan Sayısı ve Yıllara Göre Yün ve Kıl Üretimi (2009-2020)	42
Tablo 22: Arnavutköy İlçesinde Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı (2009-2020)	43
Tablo 23: Arnavutköy İlçesi Yıllara Göre Kovan Sayısı Bal ve Balmumu Üretimi (2009-2020)	44
Tablo 24: Arnavutköy İlçesi Yumurta Tavuğu, Et Tavuğu, Ördek ve Beç Tavuğu, Kaz ve Hindi Sayısı (2009-2020)	46
Tablo 25: İstanbul Orman İşletme Şeflikleri	48
Tablo 26: İstanbul'un Yıllar Bazında Nüfus Artışı (1927-2020)	63
Tablo 27: Arnavutköy İlçesinin Toplam Nüfus Değişimi (2008-2020)	65
Tablo 28: Arnavutköy İlçesi ve İstanbul Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Değişimi (2008-2020)	69
Tablo 29: Arnavutköy İlçesi ve İstanbul Tarımsal Nüfus Yoğunluğu Değişimi (2008-2012)	70
Tablo 30: Arnavutköy İlçesi ve İstanbul Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Değişimi (2008-2020)	71
Tablo 31: Arnavutköy İlçesi Doğal Nüfus Artış Hızı Değişimi (2014-2019)	73
Tablo 32: Arnavutköy İlçesinde Doğum Sayısı ve Kaba Doğum Hızı (2014-2019)	76
Tablo 33: Arnavutköy İlçesinde Ölüm Sayısı ve Kaba Ölüm Hızı (2009-2019)	77
Tablo 34: Arnavutköy İlçesinde Kadın ve Erkek Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2020)	79
Tablo 35: Arnavutköy İlçesi Nüfusunun Yaş Bağımlılık Değişimi (2008-2020)	81

Tablo 36: Arnavutköy İlçe Nüfusunun Toplam, Genç ve Yaşlı Bağımlılık Oranı (2008- 2020)	82
Tablo 37: İstanbul İlçeleri Şehir Nüfusu (1927-1950)	85
Tablo 38: İstanbul İlçeleri Şehirleşme Oranı (1927-1950)	86
Tablo 39: İstanbul İlçeleri Şehir Nüfusu (1960-2000)	88
Tablo 40: Arnavutköy İlçesi Toplam Nüfus, Şehir Nüfusu ve Şehirsal Nüfus Oranı (2008-2020)	89
Tablo 41: İstanbul Şehir Nüfusu Değişimi (2000-2020)	90
Tablo 42: İstanbul İlçeleri Kır Nüfusu (1927-1950)	92
Tablo 43: İstanbul İlçeleri Kır Nüfusu (1960-2000)	94
Tablo 44: İstanbul Kır Nüfusu (2000-2012)	95
Tablo 45: Arnavutköy İlçesi Kır Nüfusu (2008-2012)	95
Tablo 46: İstanbul Göç Verileri (2008-2019)	98
Tablo 47: Arnavutköy İlçesi İkamete Dayalı Nüfus Hareketleri (İlk 10 İl) (2020) ..	99
Tablo 48: İstanbul'un İlçelerindeki Suriyeli Sayısı	101
Tablo 49: Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (2019)	102
Tablo 50: Yurtdışındaki Türk İşçilerin Ülkelere Göre Dağılımı (1961-1974)	103
Tablo 51: Senaryolara göre Türkiye Nüfusu (2023-2040-2060-2080)	104
Tablo 52: Nüfus Projeksiyonlarına Göre Türkiye Bağımlılık Oranları (2023- 2040- 2060- 2080)	105
Tablo 53: Nüfus Projeksiyonlarına Göre Türkiye'de Medyan Yaş (2023-2040- 2060- 2080)	106
Tablo 54: Arnavutköy İlçesi ve Mahalleleri Nüfus Projeksiyonları (2020-2023-2040- 2060-2080)	107
Tablo 55: Arnavutköy İlçe Nüfusunun Okur-Yazarlık Durumu (6 Yaş Üzeri)	114
Tablo 56: Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2019) (6 Yaş Üzeri)	115

Tablo 57: Arnavutköy İlçesi Evlenme Sayısı ve Kaba Evlenme Hızı (Evlenme Yerine Göre) (2014-2020)	116
Tablo 58: Arnavutköy İlçesi Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızı (Erkeğin İkametgâh Yerine Göre) (2014-2020)	117
Tablo 59: Arnavutköy İlçesi Genel Arazi Kullanım Şekilleri (Ha)	121
Tablo 60: Arnavutköy İlçesi Detaylı Arazi Kullanım Şekilleri (ha)	122



KISALTMALAR LİSTESİ

AÇSBH: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

BM: Birleşmiş Milletler

CORİNE: Coordination of Information on the Environment

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

HM³: Hektometre Küp

İBB: İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İSKİ: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi

İSO: İstanbul Sanayi Odası

KBH: Kaba Boşanma Hızı

KDH: Kaba Doğum Hızı

KEH: Kaba Evlenme Hızı

KÖH: Kaba Ölüm Hızı

KM: Kilometre

KM²: Kilometrekare

MGM: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

MM: Milimetre

M³: Metreküp

OGM: Orman Genel Müdürlüğü

TEM: Trans European Motorway

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

°C: Santigrat Derece

GİRİŞ

Sınırları belirli bir bölgede belli bir zamanda yaşayan insan sayısı olarak tanımlanan nüfus sürekli değişim halinde olan bir yapıdadır. Nüfusu doğum, ölüm ve göç gibi etkenler şekillendirmektedir. İnsanlar varoldukları ilk günden beri yeryüzüne etki etmiştir. Bu etki nüfusun nicelik, nicelik, nitelik, dağılışı ve hareketleri göz önünde bulundurularak incelenmektedir. Bu bakımdan nüfusun geçmiş, günümüz ve gelecekteki yapısının incelenmesi nüfusun güncel durumunun değerlendirilmesi, mevcut durumların iyileştirilmesi, geleceğe yönelik demografik yatırımların yapılması açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışmada Arnavutköy ilçesinde nüfusun değişimi, bu değişime etki eden faktörler, nüfusun günümüzdeki durumu ve gelecekte oluşacak değişimler ele alınmış ve sosyo-kültürel ve mekânsal analizi yapılmıştır.

İstanbul'un Avrupa yakasında konumlanmış Arnavutköy matematik konum olarak 41°12' kuzey enlemi ve 28°44' doğu boylamı arasındadır. Toplam yüz ölçümü 450,28 km² olup İstanbul'un yüzölçümü bakımından en büyük 4. İlçesidir. Arnavutköy 2008 yılında ilçe statüsü almıştır ve ilçe'ye bağlı mahalle sayısı 38'dir. 2020 yılı TÜİK verilerine göre 296.709 nüfusa sahip olan Arnavutköy bu bağlamda İstanbul'un en kalabalık 24. İlçesidir.

Tez çalışmam 1. Bölüm: Araştırmanın Metodolojisi, 2. Bölüm: Nüfus Değişiminde Etkili Olan Doğal Çevre Özellikleri, 3. Bölüm: Nüfus Değişiminde Etkili Olan Beşeri ve Ekonomik Özellikler, 4. Bölüm: Nüfus Yapısı ve Değişimi ve 5. Bölüm Sosyo-Kültürel ve Mekânsal Gelişim olmak üzere 5 ayrı bölümden oluşmaktadır. Bu kapsamda tez çalışmam bu başlıklar altında incelenmiş ve değerlendirilmiş, sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Çalışmanın Kapsamı ve Amacı

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın amacı, Eyüp, Başakşehir, Esenyurt, Büyükçekmece ve Çatalca ilçeleriyle çevrili olan Arnavutköy'ün tarihsel süreç içerisinde göstermiş olduğu nüfus değişiminin sosyo-kültürel ve mekânsal analiz çerçevesinde incelenmesidir. İnsanlık tarihinin en önemli şehirlerinden olan İstanbul'un 39 ilçesinden biri olan Arnavutköy'ün, İstanbul için yerinin ve öneminin anlaşılması son derece önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda; Arnavutköy ilçesinin sırasıyla köy, belde ve ilçe statüsüne gelene kadar idari organizasyonda geçirdiği değişimler, bölgedeki ekonomik faaliyetler, ilçede ikamet eden nüfusun nitelik ve nicelik özellikleri, sosyal ve kültürel olarak yaşanan değişimlerin mekânla olan karşılıklı etkileşimi incelenmiş ve ortaya konmuştur.

1.2. Kavramsal Çerçeve

Coğrafya bilimi insan ve mekân arasındaki ilişkileri inceler. Beşeriyet tarihinin başlangıcından itibaren her türlü faaliyet ve olayın mekân üzerinde gerçekleştiği düşünülürse insan ve mekân arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim olarak tanımlanan coğrafya bilimi tüm bu araştırma mekanizmasının merkezindedir. Herhangi bir konu veya bir bölgeyi araştırıp bununla ilgili bir sonuç çıkarmak istenildiğinde konuyu coğrafi bir bakış açısıyla birlikte ele alıp, bütün elementleri ayrı ayrı inceleyerek, kaynaklara ulaşıp bilgi üretilmelidir.

Coğrafya biliminin birçok alt kolu olmakla birlikte bu alt kollardan bir tanesi nüfus coğrafyasına aittir. Nüfus kısaca sınırları belli bir alan içerisinde ve belli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısı olarak tanımlanmakla beraber nüfus coğrafyası nüfusun dağılımı, yoğunluğu, nitelik ve nicelik özellikleri ve diğer bütün demografik ve sosyo-kültürel özelliklerini mekanla sentezleyerek inceler. Bu bakımdan nüfus coğrafyasının inceleme alanına giren bütün konular bir yerin veya ülkenin gelecek

planlamasında, nüfusun dağılışının incelenmesinde ve bu dağılışa neden olan faktörlerin belirlenmesinde, nüfusun demografik özelliklerinin incelenmesinde ve planlama çalışmalarında çok önemli bir yer tutmaktadır.

1.3. Arazi Çalışmaları ve Veri Toplama Tekniğı

Çalışma sürecinde ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılmış ve tez süresi itibarince yeni kaynaklar taranarak değerlendirilmiştir. Bu kaynaklardan nitel ve nicel veriler elde edilmiş ayrıca harita, fotoğraf ve şekiller de gerekli atıf ve referans kuralları göz önünde bulundurularak kullanılmıştır. Bununla birlikte sahada yapılan arazi çalışmalarında yerinde gözlem metodu uygulanarak çalışılmıştır. Aynı zamanda resmi kurum temsilcileri ve yerel halkla da mülâkatlar yapılarak araştırmalarımız sürdürülmüştür.

Çalışmada oluşturulan tablolar TÜİK, BİRÜNİ, CORİNE veri tabanları kullanılarak oluşturulmuştur.

1.4. Veri Analizi

Türkiye Cumhuriyeti resmi kurumlarından, literatür taramalarından, istatistik kaynaklardan elde edilen tüm veriler çalışmanın amacına uygun olacak şekilde analiz edilerek tablo, grafik, harita veya şekil haline getirilmiştir. Çalışmanın amacına uygun hale getirilen bu veriler neden-sonuç ilişkisi içerisinde incelenmiş ve işlenmiştir. Elde edilen ham veriler ise çalışmaya uygun olarak dönüştürülmüş ve Türkiye, İstanbul ve Arnavutköy bazında karşılaştırılmıştır.

NÜFUS DEĞİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1. Coğrafi Konum

Harita 1: Arnavutköy Lokasyon Haritası



İlçe doğusunda Eyüp ilçesi, güneyinde Başakşehir, Büyükçekmece, Esenyurt ilçeleri, batısında Çatalca ilçesi ve kuzeyinde Karadeniz ile çevrelenmiştir (Harita 1). Karadeniz’e kıyısı olan Arnavutköy, ayrıca Terkos gölü, Sazlıdere Barajı gibi su kaynaklarını da bünyesinde barındırmaktadır.

Fotoğraf 1: Arnavutköy İlçesi



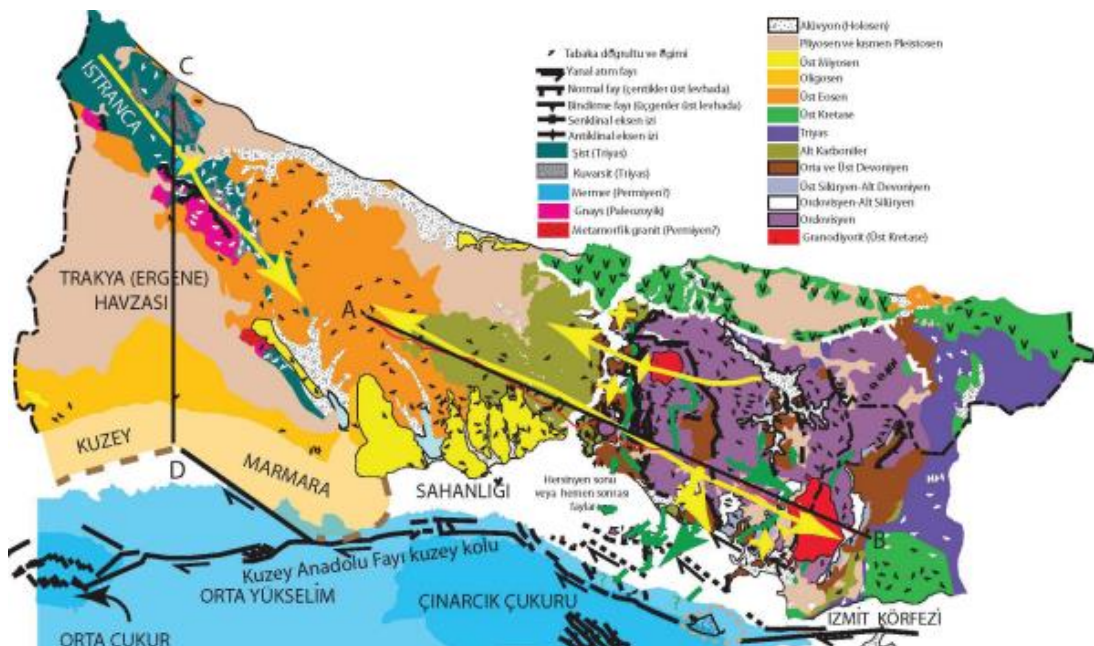
Kaynak: (www.arnavutköy.bel.tr)

Arnavutköy özellikle ulaşım alanında yeni yatırımlara ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye’nin en büyük havalimanı olan İstanbul Havalimanı ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü çevre yolu ve yapım aşamasında olan Gayrettepe-İstanbul Havalimanı metro hattı, Halkalı Metro-İstanbul Havalimanı projeleri ile Arnavutköy, İstanbul için oldukça önemli bir ulaşım ağı haline gelmektedir. Arnavutköy’ün gelecekte İstanbul için çok daha önemli bir pozisyona geleceği ve ilçenin mekânsal öneminin artacağı düşünülmektedir.

2.2. Jeomorfolojik Özellikler

Tersiyer sonu ve Kuaterner'in erken dönemlerinde bugünkü görünümünün kazanan Anadolu'nun kuzeybatısında, jeoloji biliminin oluşumunun yaşı olarak genç arazi olarak adlandırdığı Marmara Bölgesi yer almaktadır (Özdemir,2020:6). Marmara Bölgesinin her yönüyle en önemli ve en fazla nüfusa sahip ili olan İstanbul, Alpid dağ oluşumunun ürünü olan ve levha tektoniği kuramına göre kıtaların çarpışmaları sonucu oluşan Türkiye'nin tektonik birliklerinden Pontidlerin batı bölümündeki İstanbul Zonu üzerinde yer almaktadır (Özşahin,2015:202). İstanbul, ülkemizin geri kalan kısmından jeolojik açıdan oldukça farklı ve önemli bir bölgesidir. Birbirinden bağımsız en az üç Wilson (okyanus açılıp kapanma) döngüsünün izlerini taşıması, Alt Ordovisiyen'den günümüze kadar süren geniş bir zaman aralığında meydana gelmiş çok sayıda kaya birimlerini kapsaması, oldukça karmaşık yapısal hareketlerin belirtilerine sahip olması ve güncel tektonik hareketlerin aktif olduğu bir bölgede yer alması sebebiyle jeolojik yapı bakımından oldukça çeşitlilik sunar (Özşahin,2015:202-203).

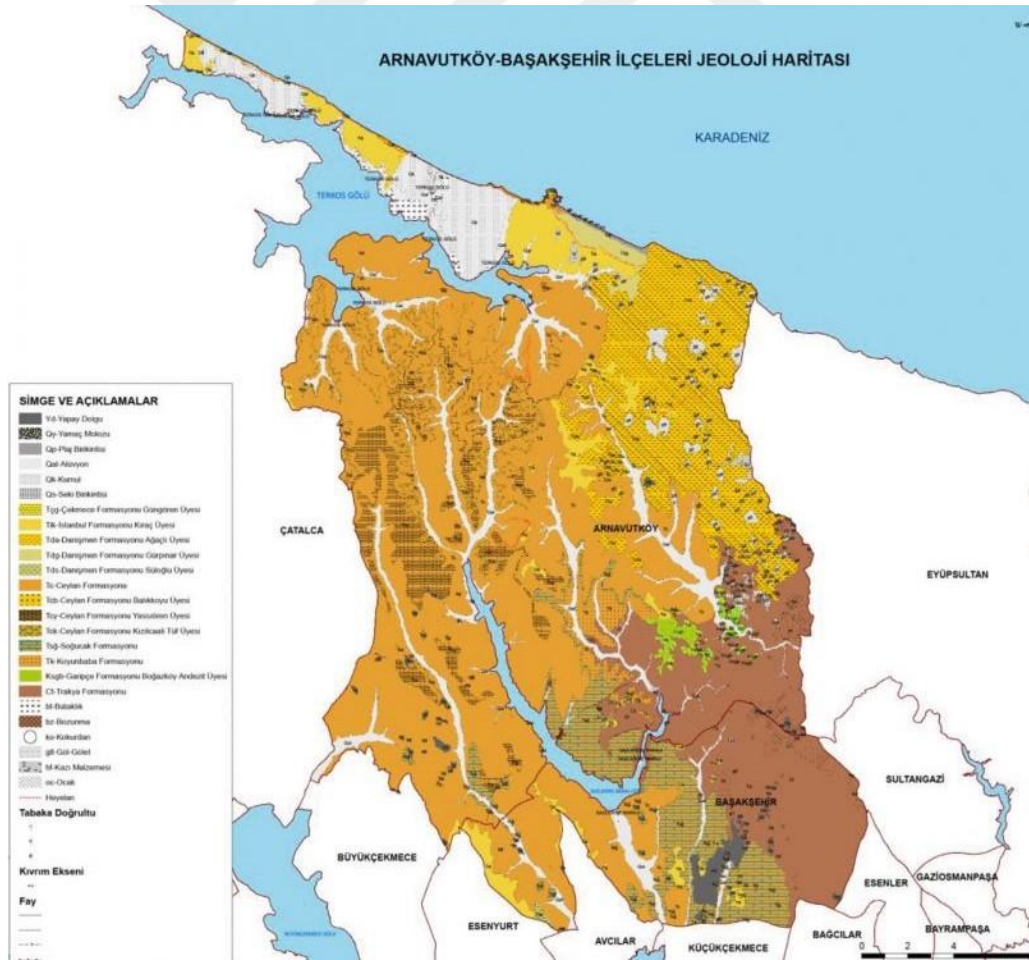
Şekil 1: İstanbul ve Çevresinin Paleotektonik Evrimi



Kaynak: (Şengör,2011)

Arnavutköy ilçesi, jeolojik zaman içinde III. Zamanın Miosen devri sonunda Sarmat iç denizinin bir körfeziydi. Pliosen devrinde deniz çekilmesi ile beraber karalar ortaya çıkmış daha sonra bunlar akarsu ve rüzgarlar ile beraber aşındırılmış ve uzun süren bir erozyon devrinin ardından yükseltilerin kaybolduğu, aşınmaya dayanıklı kuvarsit tepelerin kaldığı geniş bir peneplen meydana çıkmıştır (Kocalar,2015:76). Terkos gölü çevresindeki temel, Paleozoyik ve Mesozoik dönemlere ait metamorfik kayalardan meydana gelmektedir. Metamorfik temel kayaları üzerinde farklı dönemlere ait örtü kayaçları bulunurken, bunların üzerinde ise genç çökeller ve daha üstte ise Ergene grubu bulunmaktadır. Gölün çevresinde, göle dökülen derelerin tabanında sınırlı alanlar Kuvaterner – Güncel alüvyonlarla kaplanmıştır (Baylan ve Karadeniz,2006:154).

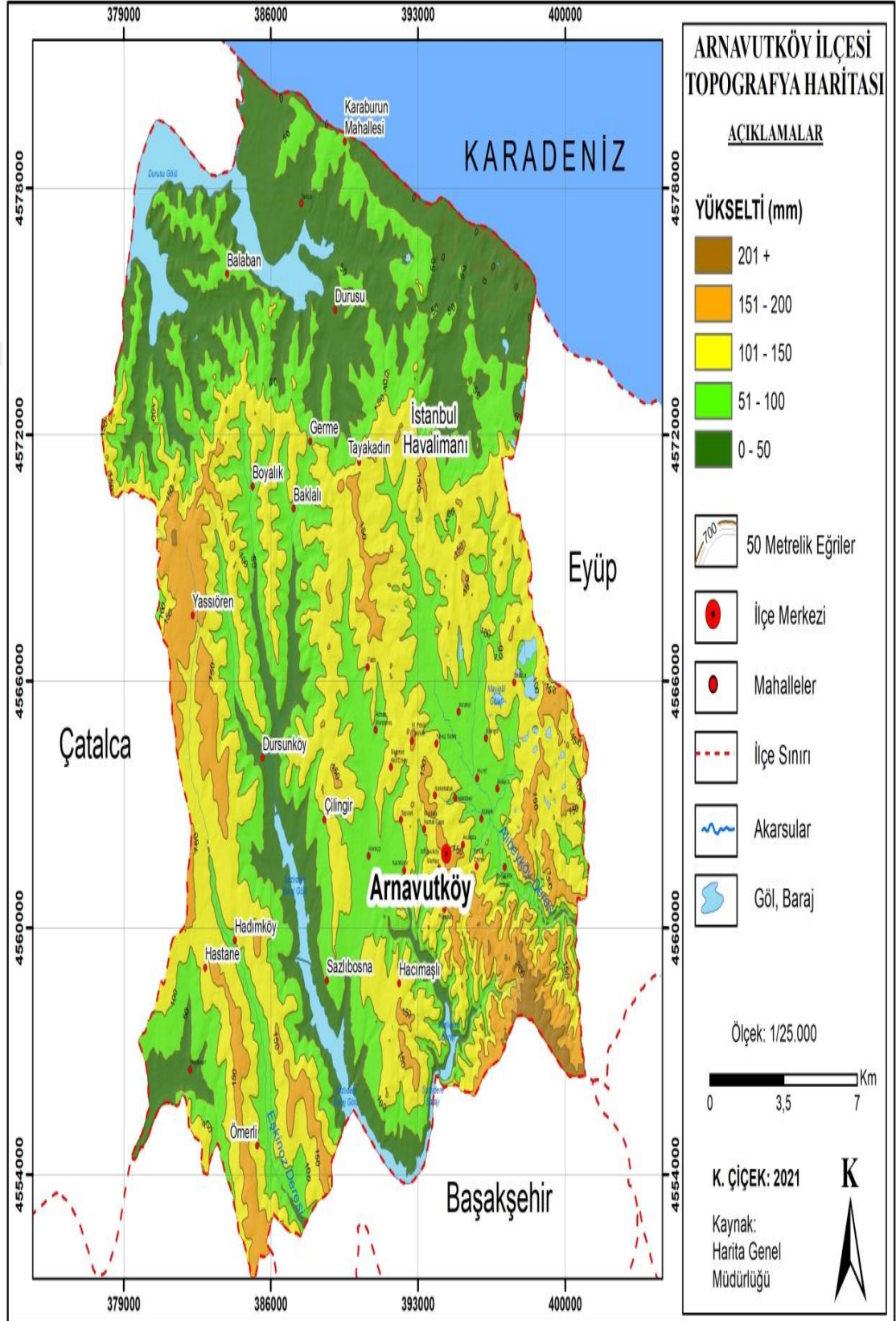
Şekil 2: Arnavutköy- Başakşehir İlçeleri Jeoloji Haritası



Kaynak: (<https://www.arnavutkoy.bel.tr/>)

Arnavutköy, Çatalca yarımadası üzerinden yer almaktadır. Bu yarımada fiziki olarak akarsularla parçalanmış olup, yer yer tepeliklere sahiptir ve bu tepeler ortalama 150 – 200 m yükseklik ile plato özelliği taşımaktadır. Arnavutköy'ün yüzey şekilleri, dalgalı düzlükler, küçük tepeler, vadiler, göller, barajlar, göletler, maden ocakları, tarım alanları, ormanlık ve makilik alanlardan oluşmakta ve ilçenin toprakları kuzey ve doğu bölgelerinde tepelik ve dalgalı düzlükler; güney ve batı bölgelerinde ise hafif dalgalı düzlüklerden meydana gelmektedir. İlçenin kuzeydoğusunda Karadeniz'e kadar uzanan bölgede eski taş, kum ve maden ocaklarının meydana getirdiği gölcükler yer almaktadır (Arnavutköy Belediyesi,2015-2019 Stratejik Plan:12-13). İlçede bulunan Terkos Gölünün oluşum süreci Flandrien transgresyonu sonucu yükselen Karadeniz sularının karaya doğru ilerleyip bir koy meydana getirmesiyle başlamıştır. Zaman içinde koyun kıyı seti ve denizin bağlantısının kesilmesiyle koy, göle dönüşmüştür. Ayrıca, Karadeniz kıyısına paralel uzanan Istranca Deresi'nin ağız kesiminin alüvyon bir setle kapanması da gölün oluşum sürecine katkı sağlamıştır. Terkos Gölü oluşum bakımından bir kıyı set gölü (lagün)'dür (Aygün,1994:7-8). Karadeniz sahil çizgisine paralel bir uzanım gösteren Terkos gölü, 100-150 m yüksekliğinde tepelik bir alanın kenarındadır. Göl ile Karadeniz arasındaki kıyı çizgisi kısmen dik falezli, kısmen plajlı bir kıyı tipi özelliği göstermektedir. Gölün çevresinde dalgalı düzlükler yer almaktadır. Batıya doğru gidildikçe yükseklikleri artan yüksek eğimli tepeler kendini göstermektedir. Genel olarak gölün çevresi az engebeli bir morfolojiye sahiptir (Baylan ve Karadeniz,2006:154)

Harita 2: Arnavutköy Topografya Haritası



2.3. İklim Özellikleri

İklim, yeryüzünün herhangi bir yerinde uzunca bir süre gözlemlenen meteorolojik olayların ortalaması olarak tanımlanmaktadır. İklim sıcaklık, nem, hava basınç, rüzgar, yağış gibi temel etmenlerden oluşmaktadır. Bu etmenler hâkim olunan bölgenin fiziki, beşeri ve ekonomik faaliyetleri üzerinde son derece önemlidir. İklim sosyo-ekonomik hayata da etki etmekte böylelikle nüfusun yapısının şekillenmesinde de büyük rol oynamaktadır.

Türkiye coğrafi konumu, üç tarafının denizlerle çevrili olması, yerşekillerinin gösterdiği özellikler sebebiyle farklı iklim tiplerine sahiptir.

İstanbul' un matematik konumu; 41° 0' 49" Kuzey paraleli - 28° 57' 18" Doğu enlemi olarak ifade edilmektedir. İstanbul "Marmara Geçiş İklimi "olarak adlandırılan Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimlerinin özelliklerini taşıyan bir iklimin özelliklerini göstermektedir. İstanbul ve çevresi ortak bir bölgesel iklim tipinin hakimiyeti altında olmasına rağmen topoğrafya, yükselti, nispi konum, bakı ve vejetasyon gibi unsurların karakterlerindeki farklılıklardan dolayı birbirinden önemli farklarla ayrılan iklim tiplerini de sunmaktadır (Kılıç,1984:5). Bu iklim tipleri kuzeyde Karadeniz kıyıları, ortada platolar sahası ve güneyde Marmara Denizi kıyıları olarak ortaya çıkmaktadır (Erinç, 1974-1977).

Marmara geçiş ikliminin genel özelliklerini subtropikal ve polar hava kütlelerinin mevsimlik yer değiştirmeleri ve bunların arasındaki kutupsal cephe boyunca meydana gelen frontal faaliyetlerin mevsimlere göre değişen etki sahası , şiddeti ve frekansı belirler. Bu durum neticesinde birbirinden farklı iki mevsim ve bu mevsimleri niteleyen hava koşulları meydana gelir (Buksur,2002:4). İstanbul'un güneyinde kalan bölgelerde daha çok 'Akdeniz İklimi' hakimken, Karadeniz'e paralel uzanan kıyı bölgelerde 'Karadeniz İklimi' hakim olmuştur. Kıyıdan içeriye sokuldukça karasallık kendini belli eder. Bölge'nin kuzeyinin Karadenize kıyısı olması sebebiyle bu kısım daha çok denizel bir karakter gösterir. Bundan dolayı güney kıyılara nispeten yazlar daha serin geçer (Şahin,1990:5-6).

Arnavutköy ilçesi, Karadeniz'e kıyısı olması nedeniyle Karadeniz ikliminin, Marmara Denizi aracılığıyla Akdeniz ikliminin görülebildiği bir konuma sahiptir. Arnavutköy ilçesinin bulunduğu alandaki iklim tipini bariz bir iklim tipi içinde

değerlendirme imkanı yoktur çünkü coğrafi konumu ve fiziki coğrafya özellikleri sebebiyle aynı enlemde bulunan birçok yerleşmenin ikliminden daha farklı iklim özellikleri göstermektedir (Arnavutköy Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan:15).

2.3.1. Sıcaklık

Sıcaklık, fiziki ortam ve beşeri hayat üzerinde oldukça tesiri olan bir iklim elemanıdır. Beşeri ve ekonomik faaliyetlerin daha canlı ve verimli icra edilebilmesi için vazgeçilmez bir unsurdur. Sıcaklık, bitkilerin yetişmesi, çeşitlenmesi ve yetiştirme yeri gibi kriterleri belirler. Canlıların biyolojik yaşamlarını sürdürebilmesi için varlığı şart olduğu için gerek insan, gerek hayvan, gerek bitki yaşamı için son derece önem teşkil etmektedir (Doğan,2011:15-16).

Arnavutköy ilçesinde üç hava tipi hakimdir. Bunlar kuzeyden ve güneyden sokulan hava tipleri ile sahil hava tipidir. Bu üç hava tipi arasında en yüksek frekansı (en çok esme sayısını) gösteren, kuzey rüzgarlarının hakim olduğu sırada görülen hava tipidir. Arnavutköy ilçesi kışların ılık ve yağışlı, yazların ise sıcak geçtiği ılıman iklim kuşağında yer alsa da ilçede topoğrafya ve su kaynaklarının varlığı iklim koşullarını doğrudan etkilemektedir. Bu da Arnavutköy’e bir geçiş ikliminin egemen olmasına sebebiyet vermektedir. Arnavutköy ilçesinde sıcaklık iç kesimlerden Karadeniz kıyılarına doğru gidildikçe etkisini yitirmektedir (Arnavutköy Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan:16).

Meteoroloji Genel Müdürlüğüne (MGM) ait Arnavutköy istasyonu incelendiğinde ilçenin sıcaklık değerlerinin yıl içerisinde değişimler yaşadığı görülmektedir.

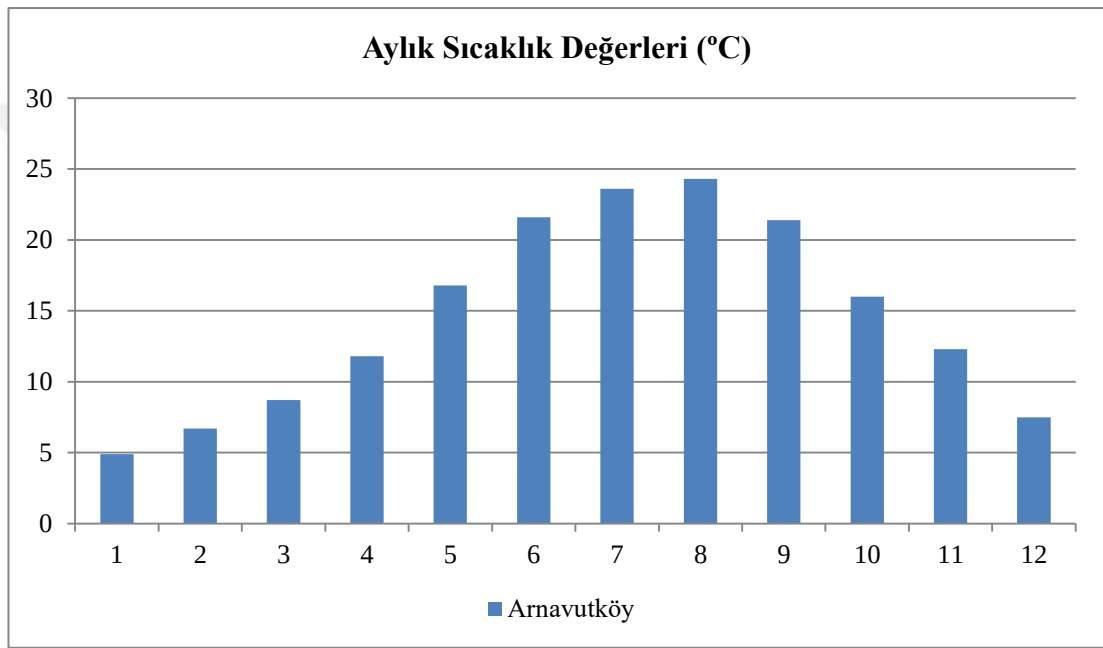
Tablo 1: Arnavutköy İlçesinde Bulunan İstasyonların Aylık ve Yıllık Sıcaklık Değerleri (°C) (2015- 2020)

İstasyon	Aylar												Ort.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Arnavutköy	4.9	6.7	8.7	11.8	16.8	21.6	23.6	24.3	21.4	16.0	12.3	7.5	14.6

Kaynak:Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Çalışma sahasında en yüksek sıcaklık 24.3 °C ile ağustos ayında kaydedilmiştir. En düşük sıcaklık değeri 4.9 °C ile ocak ayında ölçülmüştür. İlçe'nin yıllık ortalama sıcaklık değeri 14.6 °C'dir (Tablo 1). Arnavutköy istasyonundan elde edilen tüm sıcaklık değerleri incelendiğinde çalışma sahasında ekstrem sıcaklık değeri olarak anılabilecek herhangi bir değer olmadığı gözlemlenmektedir.

Grafik 1: Arnavutköy İlçesi Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri °C (2015- 2020)



2.3.2. Nem ve Yağış

Nem, iklimi etkileyen bir diğer faktördür. Bağıl nem belirli sıcaklıkta olan bir hava kütleğinde mevcut olan nem ve aynı şartlarda bulunan havanın doygun hale gelebilmesi için taşıyabileceği nemin oranıdır. Bir bölgenin yağış ihtimalini bildiren bağıl nem sıcaklık ile ters orantılıdır.

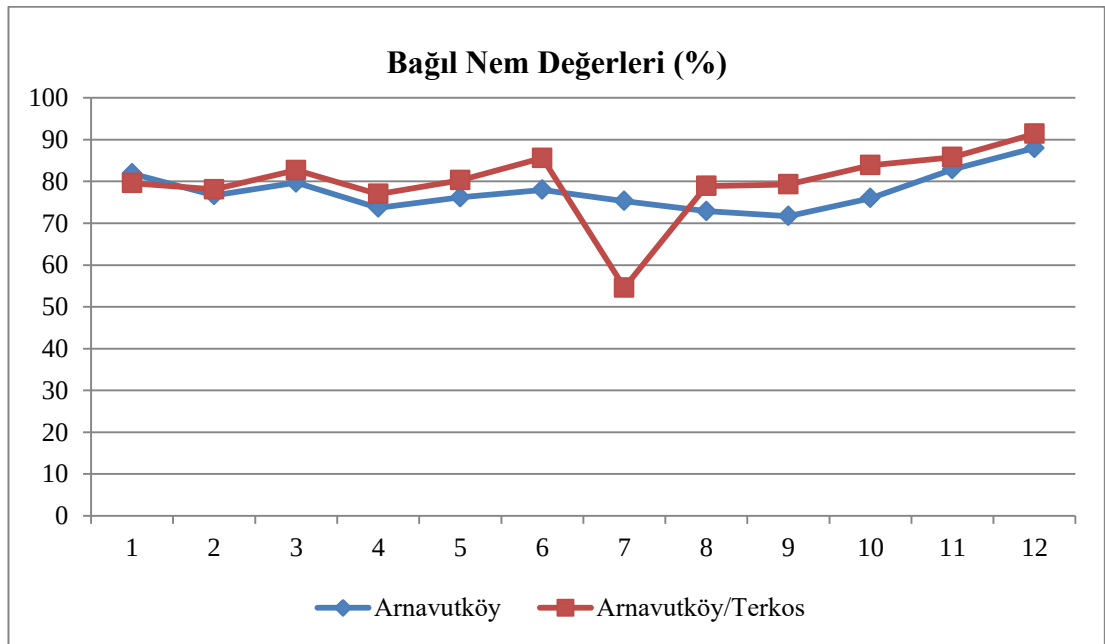
Tablo 2: Arnavutköy İlçesinde Bulunan İstasyonların Bağıl (Nispi) Nem Değerleri(%) (2020)

İstasyon	Aylar												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
Arnavutköy	81.9	76.7	79.7	73.7	76.2	78.0	75.3	72.9	71.7	76.0	82.9	88.0	77.7
Arnavutköy/Terkos	79.6	78.1	82.7	77.0	80.3	85.6	54.5	78.9	79.3	83.9	85.8	91.4	79.7

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Çalışma sahasında yıllık ortalama bağıl nem oranı Arnavutköy istasyonunda %77.7 Arnavutköy/Terkos istasyonunda %79.7 olarak ölçülmüştür. Bağıl nem oranı en yüksek değere 91.4 ile aralık ayında ulaşmıştır. En düşük değer ise % 54.5 ile Arnavutköy/Terkos istasyonunda temmuz ayında gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Grafik 2: Arnavutköy İlçesinde Bulunan İstasyonların Bağıl (Nispi) Nem Değerleri(%) (2020)



Çalışma sahasında yıllık bağıl nem değerleri baz alınarak oluşturulan grafikte Arnavutköy ve Arnavutköy/Terkos istasyonlarının bağıl nem değerlerinin birbirine oldukça yakın seyrettiği görülmektedir (Grafik 2).

Yağış, iklimin bir diğer önemli unsuru olup bir bölgenin fiziki, beşeri ve ekonomik yapısını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Yağışın zirai faaliyetler üzerinde doğrudan etkisinin olması insanların beslenmesi açısından yağış daha da önemli kılmaktadır. Ayrıca yağışın şiddeti ve yıl içindeki dağılımı da zirai faaliyetleri yakinen ilgilendirmektedir.

Ülkemizin farklı iklim tiplerini birarada bulundurması, iklim tiplerinin önemli bir parçasını oluşturan yağış ve yağış özelliklerinin de farklı rejimlerine sahip olmasına neden olmuştur. Ülkemizde kısa mesafelerde dâhi yağış ve yağış tiplerinde farklı özellikler görülebilmektedir (Gönençgil,1997:349).

Tablo 3: Arnavutköy İlçesinin Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm) (2020)

İstasyon	Aylar												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Top.
Arnavutköy	124.1	71.7	62.5	56.4	70.2	84.2	0.0	29.3	19.4	68.9	86.6	84.6	757.9
Arnavutköy/Terkos	64.1	54.7	28.1	65.2	59.9	36.4	0.0	0.0	5.5	78.7	76.8	54.1	523.5

Kaynak:Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Çalışma sahasında yağış aylara ve istasyonlara göre farklılık göstermektedir. Yağış rejimi kararlılık göstermemekle beraber Arnavutköy istasyonunda Temmuz ayı, Arnavutköy/Terkos istasyonunda temmuz ve ağustos ayları kurak geçmektedir. İstasyonların verileri göz önüne alınarak ortalama yağış durumları incelendiğinde çalışma sahasının en az yaz ayında en fazla kış ve sonbahar aylarında yağış aldığı görülmektedir. En fazla yağış Arnavutköy istasyonunda ocak ayında, Arnavutköy/Terkos istasyonunda ekim ayında ölçülmüştür. İstasyonların toplam yıllık yağışlarının ortalaması 640.7 mm'dir (Tablo 3).

2.3.3. Basınç ve Rüzgarlar

Basınç, iklimin bir diğer elemanı olup normal basınç değeri 1013 mb'dir. Bu değer 45° enleminde yükseltinin deniz seviyesine indiği ve havanın 0° C'yi gösterdiği bir durumda ölçülmüştür. 1013 mb'den küçük olan değerler alçak basınç, bu değerden büyük olanlar ise yüksek basınç olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 4: Arnavutköy İlçesi Aylık ve Yıllık Basınç Değerleri (mb) (2020)

	Aylar												
İstasyon	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
Çatalca	977.8	972.2	971.0	971.7	970.8	966.6	968.9	967.9	969.5	966.2	962.9	973.0	969.8

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Çalışma sahasına yakın konumda bulunan Çatalca istasyonundan alınan verilere göre basınç değerlerinin birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir. En yüksek basınç değeri ocak ayında, en düşük basınç değeri ekim ayında kaydedilmiştir. Yıllık ortalama basınç değeri 969.8 mb'dır (Tablo 4).

Rüzgar, bir alanın basınca bağlı olarak oluşan iklim elemanıdır. Rüzgar, yüksek basınç alanlarından alçak basınca doğru esmekte olup rüzgarın hızı, estiği yön fiziki, beşeri ve ekonomik faaliyetler açısından son derece önem teşkil etmektedir. Önemli bir parametre olmasının yanında; özellikleri zaman, konum ve yükseklikle kolayca değişkenlik gösterebildiğinden, tahlil etmesi oldukça zordur.

Rüzgarın hızı bitkilere zarar ve fayda verebileceğinden zirai faaliyetler üzerinde büyük etkilere sahiptir. Rüzgarın hızı arttıkça bitki örtüsü, zirai faaliyetler hatta insanların can güvenliği tehlikeye girebilmektedir. Rüzgarın esme yönü yetiştirilen zirai ürünler için çok önemlidir. Nemli bölgeden gelen rüzgarlar bitkilerin kurumamasına yardım ederken, kurak bölgeden gelen rüzgarlar buharlaşmayı arttırdığından özellikle kurak dönemlerde olumsuz etkiye sebep olurlar (Doğan,2011:36).

Arnavutköy ilçesinde, Karadeniz kıyıları yıllık ortalama rüzgar hızının en yüksek olduğu kısımdır. Kuzeydoğudan esen Poyraz rüzgarı ise bölgenin hakim rüzgar tipidir. (Arnavutköy Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan)

Tablo 5: Arnavutköy İlçesinde Aylık ve Yıllık Ortalama Rüzgar Hızı (m/sn) (2020)

İstasyon	Aylar												Ort.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Arnavutköy	4.9	5.0	5.0	5.5	4.0	3.3	5.0	5.0	5.0	3.4	4.7	4.5	4.6

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Arnavutköy istasyonundan alınan verilere göre ilçenin yıllık ortalama rüzgar hızı 4.6 m/sn'dir. Rüzgar hızının en yüksek olduğu ay 5.5 m/sn ile nisan ayı, en düşük olduğu ay ise 3.3 ile mayıs ayıdır (Tablo 5).

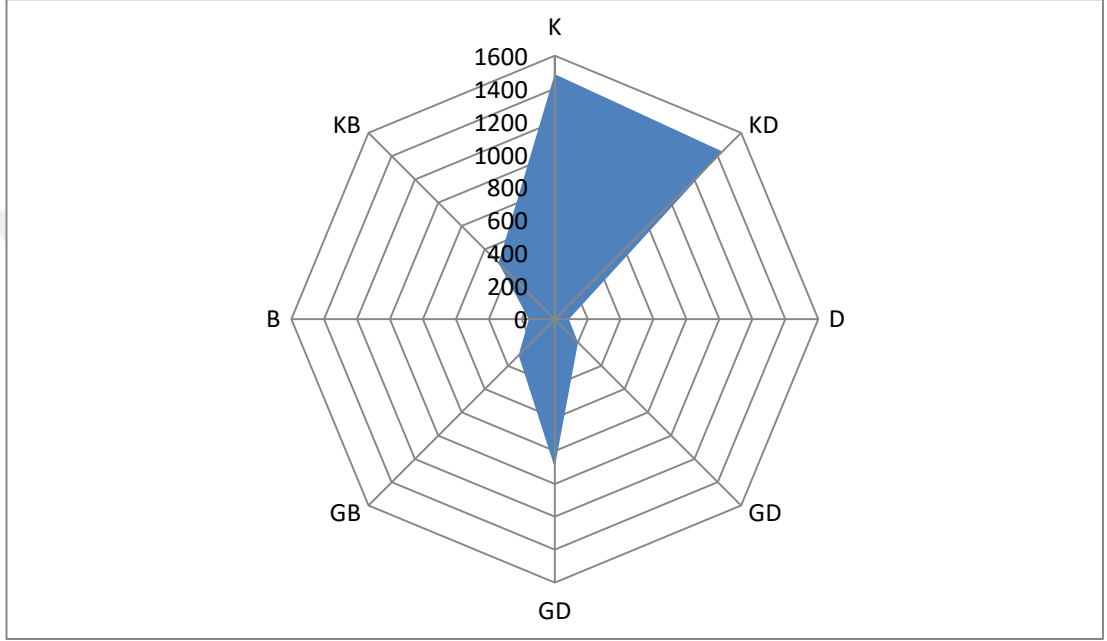
Tablo 6: Arnavutköy İlçesi Arnavutköy İstasyonu Rüzgârın Esme Yönleri, Esme Sayıları, Frekansları ve Yönlere Göre Ortalama Hızları (2020)

Esme Yönü	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Esme Sayısı
K	117	106	198	283	138	148	300	36	19	23	51	69	1488
KD	2	9	12	12	7	22	136	390	357	118	265	110	1440
D	3	4	6	1	5	4	1	5	11	15	14	17	86
SE	27	42	38	9	16	19	-	-	4	14	6	25	200
S	100	120	114	93	158	113	-	1	39	81	14	56	899
SW	11	17	12	6	19	24	-	9	37	102	26	47	310
W	22	17	8	2	23	22	-	5	13	34	5	6	157
NW	121	47	63	26	49	31	70	9	13	14	26	14	483

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Arnavutköy ilçesinde hakim rüzgar yönü kuzey ve kuzeydoğudur. Kuzey yönünde esme sayısı 1488 iken kuzeydoğu yönünde esme sayısı 1440 olarak ölçülmüştür. Yıllık esme sayısının en az olduğu yön ise 86 ile doğu yönüdür (Tablo 6).

Grafik 3: Arnavutköy İlçesi Rüzgar Gücü



Rüzgar gülü hâkim rüzgar yönü hakkında bilgi verir. Buna göre ilçe’de hâkim rüzgar yönünün kuzey ve kuzeydoğu yönlü rüzgarlar olduğu bârızdır (Grafik 3). İlçe’de hakim rüzgar yönünün kuzey ve kuzeydoğu yönlü olmasının en büyük sebebi yukarıda bahsedildiği üzere bu kısmın Karadeniz kıyıları olmasıdır.

2.4. Su Kaynakları

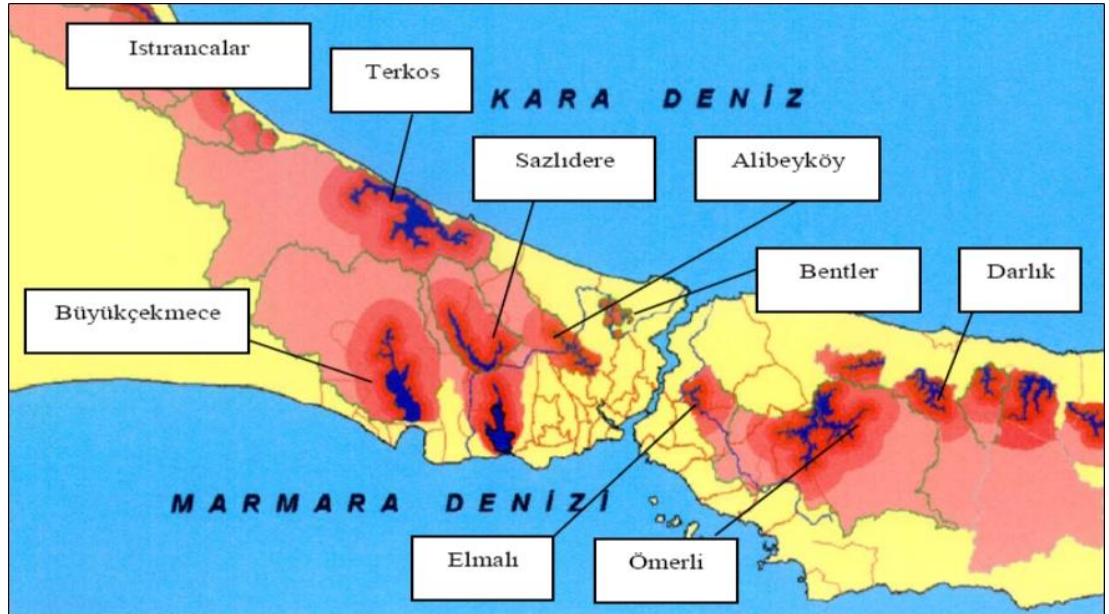
Su kaynakları, toplumların yaşamları boyunca vazgeçilmez bir yer tutmuştur. Yerleşmelerin kuruluş noktalarında su kaynaklarının bulunuşu her zaman çok önemli bir unsur olmuştur. Su kaynaklarının varlığı ekonomik faaliyetleri şekillendirmiş ve toplumların refah seviyesinin doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmesine sebebiyet vermiştir (Balcı Akova,2002a:46). Su kaynaklarının yerleşmelerin kurulup gelişmesinde önemli bir etken olması özellikle kurak ve yarı kurak bölgelerde kendini daha çok hissettirmiştir. Gerçekten geçmişten günümüze kadar kurak ve yarı

kurak alanlardaki tüm büyük yerleşmelerin su kaynakları çevresinde toplandıkları görülür (Aliagaoglu ve Uğur, 2013:128).

Türkiye su kaynaklarının sınırlı olduğu Orta Doğu bölgesinde yer almasına rağmen su kaynakları azımsanmayacak seviyededir. Toplam 8333 km kıyı uzunluğuna sahip Türkiye’de, yaklaşık olarak 25 milyon hektar kullanılabilir su ürünleri üretimine uygun alan mevcuttur. Toplam 1193 adet iç su kaynağı bulunan ülkemizde bu kaynakların 200 adeti doğal, 243 adeti baraj gölü ve 750 tanesi de sulama göletidir. Ülkemizde toplam nehir uzunluğu da 177.714 km’yi bulmaktadır (Aksungur ve Firidin,2008:10).

İstanbul, Türkiye’nin en fazla nüfus barındıran ilidir. Dolayısıyla su ihtiyacı da fazladır. İstanbul kullanma ve içme suyunu, içme suyu havzalarındaki göl ve barajlardan karşılamaktadır. Halen hizmet veren göl ve baraj gölleri; Terkos, Alibey, Büyükçekmece, Darlık, Kazandere, Pabuçdere, Elmalı, Ömerli ve Sazlıdere’dir. Bunlardan Terkos, Alibey, Küçükçekmece ve Büyükçekmece Gölleri Avrupa yakasında; Ömerli, Darlık ve Elmalı Anadolu yakasında yer almaktadır (Özdemir ,2010:39).

Şekil 3: İstanbul’un Su İhtiyacını Karşılayan Yüzey Suyu Depoları



Kaynak: (<https://teyit.org/>)

Arnavutköy ilçesi barındırdığı su kaynakları sebebiyle İstanbul için önemli bir yer tutmaktadır. Arnavutköy ilçe topraklarının yaklaşık %90'ı “su havzası” ilan edilmiştir ve İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) tarafından koruma altındadır. İstanbul'un su ihtiyacının giderilmesinde faydalanan su kaynaklarından Terkos gölü ve Sazlıdere Barajı büyük ölçüde Arnavutköy ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Bunun yanında Büyükçekmece gölü, Küçükçekmece gölü ve Alibeyköy Barajı'nın su toplama havzası da kısmen ilçe sınırları içindedir (Kocalar,2015:89).

Sazlıbosna Barajı, Küçükçekmece Gölü'nün 6 km. kuzeyinde bulunmaktadır. Batısında Hadımköy ve Büyükçekmece havzası; doğusunda ise Alibeyköy havzası ile çevrilidir (Kocalar,2015:94). Sazlıdere Barajı sularının Küçükçekmece Gölü'ne akıtmaktadır. Barajın oluşturduğu göl alanı 9,91 km² olup su toplama alanı 165 km²'lik bir alandır (Özdemir, 2010:51). Sazlıdere Barajı 55 hm³'lük yıllık verimiyle ve 88.730 milyon m³'lük azami biriktirme hacmi ile İstanbul'un su arzına katkıda bulunmaktadır (iski.istanbul/web/tr).

Fotoğraf 2: Sazlıbosna Barajı



Terkos (Durusu) gölü yaklaşık olarak 41,72 km²'lik bir yüzey alanına sahiptir. Gölün toplam drenaj alanı 776 km² ve yağış alanı 744 km²' dir. Göl ortalama 12 km uzunluğunda ve 5 km genişliğindedir (Baylan ve Karadeniz,2006:155). Eski bir koyun denizden kumsal ve alçak bir setle ayrılması sonucunda oluşan göl, 162.241 milyon m³'lük azami biriktirme hacmi ve 142 milyon m³ yıllık verimi ile Avrupa yakasındaki en büyük su rezervidir (Özdemir,2010:53-54).

Fotoğraf 3: Terkos Gölü



Kaynak: (arnavutköy.bel.tr)

Bunun yanında Sazlıdere Barajı ve Terkos Gölü kadar önem sarfetmese de Tayakadın gölü, Terkos gölünü besleyen ve yazın kuruyan toplam sayıları 15 olan dereler, Şamlar Barajı'nda Arnavutköy'ün su kaynakları arasında yer almaktadır. Ayrıca Arnavutköy'ün, Karadeniz'e 22 km uzunluğunda kıyısı bulunur.

2.5. Toprak Yapısı ve Bitki Örtüsü

Toprak özelliklerinin belirlenmesi ve sınıflandırılması evvelâ mekânın iyi bir şekilde değerlendirilmesi, uygun kullanımlara açılması, daha özelinde tarımsal faaliyetler için ayrılan alanların, hangi ürünlerin yetiştirilmesine ayrılacağı gibi hususlar açısından büyük önem arz etmektedir (Balcı Akova,2002a:80).

Toprak yaşamın vazgeçilmez unsurlarından olup, ziraatın kaynağını oluşturması ve diğer sektörlerle de hammadde sağlaması sebebiyle ilk çağlardan günümüze insanın toprakla olan ilişkisi artarak devam etmiştir. Elverişli iklime sahip, verimli topraklar her zaman dikkat çekmiştir (Doğan,2011:29). Ülkemizde verimli topraklara sahip bir ülke olmakla beraber bünyesinde çok farklı toprak tiplerini barındırmaktadır.

Marmara bölgesinde en fazla yer kaplayan toprak tipi kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır. Bunu sırasıyla kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi topraklar, alüvyal topraklar ve vertisoller takip eder (Dizdar,2003:108). İstanbul'da Çatalca ve Şile'de yaygın olarak bulunan kireçsiz kahverengi orman toprakları en çok bulunan toprakları oluşturmaktadır. Çoğu Çatalca, Çekmece gölleri ve Terkos gölü civarında olan Rendzinalar ve çoğu Çatalca ve Siliri'de bulunan Vertisoller bu sırayı takip etmektedir. Bunun yanında kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi topraklar, kırmızı – sarı podzolik topraklar, kolüvyal topraklar, hidromorfik alüvyal topraklar ve regosollerde İstanbul'da bulunan diğer toprak tipleridir (Dizdar,2003:119).

Bitki örtüsü, iklim koşullarının en fazla etki ettiği kısımdır. Bitkilerin yetiştirmeleri ve çeşitlenmeleri ekolojik koşulların etkisi altında gelişmektedir. Optimum koşulların sağlandığı alanlar bitkilerin gelişimi ve yayılım sınırları üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Optimum koşullardan uzaklaşıldıkça bitki topluluklarında da farklılaşmalar görülür (Doğan Sertkaya,2015a:44). Bitki örtüsü beşeri ve ekonomik faaliyetler üzerinde oldukça etkilidir. Birçok sanayi kolunun hammaddesi olması sebebiyle insanın ihtiyaçlarının giderilmesinde önemli yeri vardır. Doğal hayatın düzenini ve dengesini sağlar ayrıca toprağı ve suyu muhafaza eder. İnsanların barınma ihtiyacı için malzeme oluşturur ve birçok alternatif kaynağa rağmen halen günümüzde önemli bir yakacak malzemesidir (Doğan,2011:47).

Türkiye'nin bulunduğu coğrafi konum itibariyle ılıman kuşakta yer alması ülkemizde iklim çeşitliliğine sebep olmaktadır. Ülkemizin çeşitli toprak tiplerini birarada bulundurması ve kıtaların birleştiği alanda bulunması Avrupa-Sibirya, İran-Turan, Akdeniz fitocoğrafya alanlarını da beraberinde barındırması sebebiyle zengin bir bitki örtüsüne de sahiptir. Ülkemiz üç farklı fitocoğrafya alanına sahip olması sebebiyle de oldukça fazla endemik bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır.

Marmara Bölgesinde farklı iklim tiplerinin birarada görülmesi sebebiyle farklı iklimlere ait bitki türleri de görülmektedir. Karadeniz ikliminin etkisinin olduğu alanlarda doğu kayını, ıhlamur, adi gürgen, göknar gibi bitki türleri yayılış gösterirken Akdeniz iklimin etkisini sürdürdüğü alanlarda mazı meşesi, kızılçam, karaçam ve maki bitki formlar yayılış göstermektedir (Günel,2013:5).

Marmara bölgesinde yayılım gösteren flora burada da hakimken; İstanbul ve çevresinde doğal bitki örtüsü iklim, topografya, ana kaya ve insan gibi etkenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Doğal bitki formasyonu orman olan İstanbul; şehirleşme, sanayi ve tarımsal faaliyetler sebebiyle büyük oranda tahribata uğramıştır. Günümüzde İstanbul'da toplam arazininin 240.688 hektar alanını ormanlar kaplamaktadır (tarımorman.gov.tr). Orman formasyonunun tahrip edildiği alanlarda iki tür çalı formasyonu oluşmuştur. Bunlar İstanbul'un güney kesimlerinde yaygın olan maki ve kuzeye doğru gidildikçe nemcil çalı türlerinin de çalı topluluklarına dahil olmasıyla oluşan psödomaki'dir. Karadeniz kıyılarındaki kumullar üzerinde ise kumul vejetasyonu meydana gelir (Avcı,2014:94-95). İstanbul bitki çeşitliliği açısından oldukça zengindir. 2500 civarında çiçekli bitki ve eğreltiye ev sahipliği yapmaktadır. Bu açıdan tek başına Hollanda, İngiltere, Polonya gibi ülkeleri arkada bırakmaktadır. İstanbul'da yer alan bitkilerden 40 tanesi Türkiye, 23 tanesi ise İstanbul ve yakın çevresine endemiktir (Avcı,2008:90).

Arnavutköy bulunduğu coğrafi konum itibariyle Akdeniz ve Karadeniz iklim tiplerinin arasındaki geçiş ikliminin özelliklerini gösterir. Arnavutköy'ün genel bitki formasyonunu ormanlar kaplamaktadır. Yaklaşık %52'si ormanlarla kaplı olan Arnavutköy 'de ormanlar ilçenin güney doğusu, kuzeyi ve kuzeybatısında yoğunlaşmaktadır. Ormanlık alanlar her ne kadar büyük çoğunluğu oluşturmuş gibi gözükse de bu alanların sadece yarısı iyi korunmuş ormanlardan oluşmaktadır. Diğer

yarısı ağırlıklı olarak makilik, bozuk orman ve orman vasfını yitirmiş alanlardır .Bu alanlar genel olarak tarım arazisi veya yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır (Kocalar,2015:84).

Fotoğraf 4: Arnavutköy Ormanları



Arnavutköy'ün kuzey kesimi bu bölgede yağış miktarının artış göstermesi, toprak koşullarının değişmesi gibi bazı doğal sebeplerden dolayı nemli orman karakteri göstermektedir. Bitki örtüsünün toprakla beraber farklılık gösterdiği göz önüne alınsa da nemli ormanlar daha çok kayın, saplı meşe, sapsız meşe, Istranca meşesi, ovaakça ağacı, gürgen, kestane, ıhlamur gibi ağaç türlerini barındırmaktadır. Arnavutköy'ün kıyı bölgesinde yapraklarının döken çalılar ile beraber maki elemanları görülmektedir. İstanbul'un güney kıyısından farklı olarak Arnavutköy'de maki elemanları Karadeniz kıyıları boyunca ince bir şerit halinde yayılım gösterir ve iç kesimlere fazla sokulmaz (Kocalar,2015:84). Orman, çalı ve psödomaki formasyonları dışında özellikle Karadeniz kıyılarındaki kumullar üzerinde ise kumul vejetasyonu dikkat çekmektedir. İstanbul'un Karadeniz kıyılarındaki yer alan Terkos gölü, Arnavutköy'ün en büyük ve en önemli kumul vejetasyonunu meydana

getirmektedir. Terkos kumulları sadece Türkiye için değil küresel ölçekte de oldukça önemlidir. Avrupa ölçeğinde nesli tehlike altında olan 20'ye yakın bitki türü ve ulusal ölçekte nadir kabul edilen 50 bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır (Avcı,2017:80).

Terkos- Kasatura kumullarının florasına 500'den fazla bitki taksonu kayıtlıdır. Çeşitli sulak alan ve kumul bitkileri ve gölün gerisinde ve çevresinde yer yer zengin orman parçaları yer almaktadır. Kumul bitki örtüsü bilhassa Terkos gölünü Karadeniz'den ayıran kıyı kordonu üzerinde gelişme göstermektedir. Bu alanda kumulları korumak amacıyla ağaçlandırılma çalışmaları yapılmış olmasına karşın, Terkos kumullarının bitki örtüsü önemini korumaya devam etmektedir. Bu alanda ağaçlandırma yapılmasının nedeni, gölü denizden ayıran kıyı kordonunun herhangi bir nedenle açılıp gölün denizle birleşmesinin engellenmek istemesidir çünkü Terkos gölü İstanbul için önemki bir içme suyu havzasıdır. Ağaçlandırma sırasında kızılçam (*Pinus brutia*), fıstıkçamı (*Pinus pinea*), sahil çamı (*Pinus maritima*), yalancı akasya (*Robinia pseudoacacia*), dişbudak yapraklı akçaağaç (*Acer negundo*), Akdeniz dallı servisi (*Cupressus sempervirens* var. *horizontalis*) ve çınar (*Platanus occidentalis*) gibi ağaç türleri kullanılmıştır. Bu durum Terkos gölü kıyılarındaki kumulların büyük kısmının çeşitli çam ve akasya ağacı türleri ile örtülmesine sebep olmuştur. Ayrıca alana rüzgar perdesi oluşturması amacıyla ekilen katırtırnağı benzeri bir çalı türü olan *Cytisus scoparius* son derece hızlı yayılım göstererek geniş alanlar kaplamıştır (Avcı,2017:80). Tüm bu değişimler ışığında değerlendirildiğinde Terkos kumullarının geçmişten günümüze önemli varyasyonlar geçirdiği görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜFUS DEĞİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLER

3.1. Yerleşme Tarihi

İnsan yaşamı açısından en elverişli konum olan ılıman kuşak'ta yer alan Türkiye çok eski zamanlardan beri yerleşilen bir bölgedir. Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan ve coğrafi konumu ile çok önemli bir noktada bulunan İstanbul; kuzeyde Karadeniz, güneyde Marmara Denizi, batıda Ergene Havzası'nın su bölümü çizgisi, doğuda İzmit-Sapanca arasında yer alan hafif yükseltilerle çevrili bir ildir (Gökburun,2017:7). Tarihi ve doğası ile dünya'nın en önemli ve güzel şehirlerinden bir olan İstanbul her zaman ilgi çekmiştir.

İstanbul'da yerleşmeler çok eskiye dayanmakla beraber Yenikapı'da yapılan kazılar İstanbul'un yerleşme tarihinin M.Ö. 6500'e kadar uzandığını göstermektedir. 330 yılında Roma imparatoru I. Konstantin tarafından başkent yapılan şehir, daha sonra Roma İmparatorluğu'nun yıkılışıyla Doğu Roma'nın yani Bizans İmparatorluğunun başkenti olmuştur. 1453'te Fatih Sultan Mehmet'in fethiyle beraber Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan şehir 1923'te başkent statüsünü Ankara'ya devreden şehir öneminden hiçbir şey kaybetmemiştir. Günümüzde Türkiye'nin ekonomik, kültürel, tarihi, turizm, sanayii açısından en önemli şehri konumundadır (İBB,2018:1).

İstanbul'un önemli bir ilçesi olan Arnavutköy'ün tarihi de oldukça eskiye dayanmaktadır. Osmanlı arşivlerinde ve haritalarında 19. yüzyılın ortalarından itibaren adı geçmeye başlayan Arnavutköy'ün yerleşim tarihi çok daha eskiye dayanmaktadır. Günümüzdeki Arnavutköy'den, Osmanlı öncesinden iki şekilde bahsedilir. Bunlardan ilki; Teodosios surları ve Trikos Kalesi diğeri Konstantinopolis'in su havzası olan Terkos Gölü'dür. Arnavutköy aslında her ne kadar kara surları bağlamında Trikos Kalesiyle anılsa da 22.2.1994 tarih, 3384 sayılı İstanbul II. Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kararı ile belirlenen Sazlıbosna-Kayabaşı yolunun doğusunda yer alan, tarihte adı fazla

geçmeyen antik bir yerleşim bulunmuştur. Antik Filiboz kenti olarak adlandırılan bu eski yerleşim birimi, Arnavutköy sınırları içinde yer alan en eski yerleşim birimi olarak kabul edilmektedir (Pamuk,2015:25).

Arnavutköy adı arşivlerde ArnaotKevi olarakta geçmektedir. İlçenin isminin eski dönemlerde bu bölgede yaşayan Arnavut bir köylüden geldiği düşünülmektedir. Şöyle ki; bölge eski dönemlerden bu yana Edirne ve dolayısıyla Avrupa'ya gidiş yolu üzerinde yer almaktadır. Bu yoldan geçenler insanlar, bölgede yaşayan Arnavut sebebiyle buraya Arnavut'un Köyü ismini takmışlardır. Zamanla "Arnavut'un Köyü" "Arnavutköy" olarak değişmiş ve bu şekilde kullanılmaya başlanmış günümüze de aynı isimle gelmiştir (Pamuk,2015:35). Arnavutköy ile ilgili daha ayrıntılı bilgilere 1900'lü yıllardan sonra ulaşılabilir.

Teşrîn-i Sâni 1325(8 Aralık 1909) tarihli arşivde Arnavutköy halkının tamamının Rum olduğu ve 165 hanede 1100 nüfusa sahip olduğu yer almaktadır. Başka bir arşivde Rumi 1322'de (1906-1907) Tayahatun'da 738, Mirahor'da 446, Deliyunus'da 371, Çanakça'da 841, Tarfa'da 990, Terkos'da 502 Bulgar yaşamaktadır şeklinde bilgilere erişilmektedir (Pamuk,2015:35)

Fotoğraf 5: Eski Arnavutköy



Kaynak: (www.arnavutköy.bel.tr)

Bölgenin yerleşim tarihinde eski bulgulara rastlansa da yerleşim ve nüfus açısından üç önemli değişim yaşandığı düşünülmektedir. Bunlardan ilki; Balkan Savaşları esnasında yaşanan göçlerdir. Bulgaristan'dan Arnavutköy'e, Arnavutköy'den Bulgaristan'a yaşanan bu karşılıklı göçler Arnavutköy'e göç eden halk açısından kalacak yer tahsis edilememesi sebebiyle büyük bir soruna dönüşmüştür. Çözüm olarak Tayahatun çiftliğinin muhacirlere tahsis edilmesine rağmen kalıcı bir çözüm sağlanamamıştır. Bulgaristan'a göç edip orada yaşayamayan Bulgarların geri dönmesine Balkan savaşı sırasında bölgeye göç eden müslümanlarında eklenmesiyle durum daha zor bir hale gelmiştir. 14 Bulgar ailesi Bulgaristan'a geri dönmek zorunda kalırken zaman içinde yeni düzen kurulmuştur. Yerleşim tarihini etkileyen ikinci büyük değişim ise Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan Nüfus Mübadelesi antlaşmasıdır. Önceleri Rum kökenli insanların yaşadığı bölgeye, mübadele ile beraber Yunanistan'ın Drama bölgesindeki Türkler yerleştirilmiştir. Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen Türklerin yerleşimi ile beraber hane sayısı 350'ye ulaşmıştır ve bölgenin bugünkü Merkezi şekillenmeye başlamıştır. Yerleşme tarihini etkileyen üçüncü ve belkide en önemli değişim Arnavutköy'ün belde olmasından sonra yaşanmıştır. 1950'li yıllara kadar göçmen ağırlıklı olan bölge, daha sonraları Türkiye'nin ve İstanbul'un farklı bölgelerinden aldığı göçlerle daha büyük bir yerleşim merkezi haline gelmiştir (Pamuk,2015:36 ; <https://www.arnavutkoy.bel.tr/>).

Osmanlı Döneminde Çatalca Sancağına ve daha sonra Çatalca Nahiyesine bağlanan; Cumhuriyet döneminde önce Eyüp ilçesine bağlı bir köy iken, 1963 yılında ise Gaziosmanpaşa'ya bağlanmıştır. 1987 yılında belde statüsüne kavuşan Arnavutköy, 2008 yılında ilçe statüsüne kavuşmuş ve İstanbul'un 39 ilçesinden biri olmuştur. Günümüzde yatırımların yapıldığı, göç alan önemli bir ilçe olan Arnavutköy'ün 38 tane mahallesi bulunmaktadır (<http://www.arnavutkoy.gov.tr/>).

Fotoğraf 6: Arnavutköy Merkez



3.2. Tarımsal Faaliyetler

İnsanlar yerleşik hayata geçtiği günden beri çok önemli bir yer tutan tarım faaliyetleri geçmişten günümüze önemini korumuştur ve temelde beslenme ihtiyacı devam ettiği sürece önemini korumaya devam edecektir. Günümüzde her ne kadar tarım sektörünün sanayi ve hizmet sektörünün gerisinde kaldığı görülse de tarım sektörü önemini korumakta ve gelişmektedir (Balcı Akova,2002b:1). Tarım sektörünü sadece besin temini ihtiyacını karşılamak olarak düşünmek yanlış olur. Önceleri her ne kadar tüketim ve ticaret amaçlı yapılsa da tarımsal üretim başta sanayi olmak üzere çeşitli beşeri ve ekonomik faaliyetler içinde önem farzetmektedir. Vazgeçilmez bir ekonomik kaynak olmasının yanında sanayiye hammadde sağlaması sebebiyle sanayi sektörünün gelişiminde en önemli unsurlarda biri olmuştur (Doğan,2018:268).

Tarım faaliyetlerine doğal ve beşeri koşullar olumlu ve olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Yer şekilleri, yükseklik, eğim, iklim, su kaynakları, toprak özellikleri gibi doğal özellikler tarımsal faaliyetleri doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Nüfus özellikleri, mülkiyet ve işletme büyüklükleri, kooperatifler, devlet destekleri, pazarlama, ulaşım, tarımsal girdi kullanımı, gübreleme, zirai mücadele, sulama ve tarımsal araç gereç kullanımı ise tarım faaliyetleri etkileyen beşeri özelliklerdir (Balcı Akova,2019:197-222).

Arnavutköy, sanayi ve ticaret alanındaki gelişmelere rağmen ekonomisinde tarımın önemli bir yer tuttuğu bir ilçedir. İstanbul'un 1950'li yıllardan sonra yaşadığı göç ve büyüme ile beraber toplam yüzölçümü içerisinde tarım alanları yavaş yavaş azalmaya başlamıştır. Ancak Arnavutköy orman ve tarım alanlarının kapladığı alan bakımından İstanbul'un diğer ilçelerinden ayrılmaktadır. İlçe topraklarının %52'sini oluşturan ormanlara ve yüzölçümünün %35'ini kaplayan tarım alanlarına sahiptir. İlçe'nin mera alanlarının yasa dışı olarak imara açılması, yapılan yeni yatırımlarla beraber orman ve tarım arazilerine verilen zararlar karşımıza önemli sorunlar olarak çıkmaktadır (Kurt,2015:189).

Tablo 7: Arnavutköy İlçesinde Toplam Tarım Alanı Miktarı (2009- 2020)

Yıl	Tarım Alanı (Dekar)	Yıl	Tarım Alanı (Dekar)
2009	88145	2015	64890
2010	82949	2016	65134
2011	94808	2017	64547
2012	87239	2018	68758
2013	85757	2019	68495
2014	64081	2020	70864

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

Toplam tarım alanı istatistiklerinde yıllara göre dalgalanmalar görülmektedir. 2011 yılında önceki yıla göre önemli bir artış yaşansa da daha sonraki yıllarda tarım alanı miktarı azalmaya başlamıştır. 2014 yılında sonra ise tarım alanı miktarında artış yaşandığı görülmektedir (Tablo 7). Tarım alanları türlerine göre incelendiğinde en fazla alanın tahıllar ve diğer bitkisel ürünler için ayrıldığı görülmektedir (70.864 dekar). Bu alanı sırasıyla sebze alanı, meyve ve içecek bitkileri alanı ve nadas alanları takip etmektedir. Süs bitkileri için ayrılan tarım alanı miktarı ise 0'dır (Tablo 8).

Tablo 8: Arnavutköy'de Bitkisel Üretim Alanlarının Kullanım Amacı ve Miktarı

Tarım Alanı Türü	Alan (Dekar)
Meyveler ve İçecek Bitkileri Alanı	800
Nadas Alanı	400
Sebze Alanı	1.079
Süs Bitkileri	0
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	68.585
Toplam	70.864

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

3.2.1. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Yetiştiriciliği

Toplam tarım alanı miktarında yaşanan değişimler tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekim alanlarında da değişimler meydana getirmiştir. 2011 yılında en yüksek miktara (87.753) ulaşan ekim alanı bu tarihten sonra istikrarlı bir artış göstermemiştir ve yıllar bazında dalgalanmalar göstermiştir (Tablo 9).

Tablo 9: Arnavutköy İlçesinin Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Tarım Alanı

Yıllar	Dekar	Yıllar	Dekar
2009	81.188	2015	62.114
2010	75.943	2016	63.157
2011	87.753	2017	62.605
2012	81.481	2018	66.877
2013	81.229	2019	66.572
2014	61.518	2020	68.585

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

Çalışma sahasında tahıllar ve diğer bitkisel ürünler için ekilen tarım alanı 2009 yılında 81.188 iken 2020 yılında 68.585'e gerilemiştir (Tablo 9). Kısacası 2009 ve 2020 arasında geçen zamanda tahıllar ve diğer bitkisel için ayrılan tarım alanı miktarı 12.603 dekar azalma göstermiştir. 2020 verilerine göre tahıl ürünleri arasında en fazla ekim alanına sahip ürün buğday'dır. Bunu sırasıyla ayçiçeği, arpa, mısır, yulaf takip eder (Tablo 10). Buğday ve ayçiçeğinin ekiminin bu bölgede bu kadar sık yapılmasının sebebi bu ürünlerin Trakya bölgesinde en sık ekimi yapılan ürünler olmasındandır.

Tablo 10: Arnavutköy İlçesinde Üretilen Tahıl Ürünleri ve Ekim Alanları(2020)

Tarım Ürünü	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim Miktarı (Ton)
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	32.519	16.532
Mısır (Slaj)	2.200	8.800
Arpa	6.288	2.932
Yulaf	2.100	735
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	15.343	5.237
Fiğ (Adi)(Yeşil Ot)	60	8.800

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

Fotoğraf 7: Ayçiçeği Tarlası- Sazlıbosna



3.2.2. Sebze Yetiştiriciliği

Sebze yetiştiriciliği daha çok sulanabilen alanlarda yapılırken, 2009 yılında 5.907 dekarlık yer kaplayan sebzeçilik faaliyetleri yıllar içinde büyük düşüş yaşamıştır. 2018 yılında 679 dekara düşen ekim sahası son iki yılda artış göstermiştir (Tablo 11).

Tablo 11: Arnavutköy İlçesi Yıllara Göre Sebze Üretim Alanı (2009-2018)

Yıllar	Dekar	Yıllar	Dekar
2009	5907	2015	1600
2010	6006	2016	771
2011	4793	2017	764
2012	3542	2018	679
2013	2808	2019	723
2014	1403	2020	1.079

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

Üretilen sebzeler arasında en fazla ekim alanına sahip sebze semizotudur. Bunu sırasıyla bezelye, nane, lahana(kara), marul, maydanoz ve fasulye takip eder. Üretim miktarı en fazla olan ürün semizotu'dur (Tablo 12).

Tablo 12: Arnavutköy İlçesi Sebze Üretim Alanı ve Üretim Miktarı (2020)

Tarım Ürünü	Ekilen Alan(Dekar)	Üretim Miktarı(Ton)
Semizotu	140	418
Bezelye	135	169
Nane	94	163
Lahana(Kara)	88	206
Marul	75	225
Maydanoz	75	113
Fasulye	55	55

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

3.2.3. Meyve Yetiştiriciliği

Yıllar içerisinde değişim gösteren meyve, içecek ve baharat bitkileri tarım alanı diğer alanlarda olduğu gibi dalgalanmalar göstermiştir. 2009 ve 2010 yılları arasında yaşanan düşüşten sonra bir artış gözlenmiştir ancak üç yıl süren artıştan sonra tekrar düşüş yaşanmıştır. 2018 yılından itibaren ekim alanı miktarı neredeyse hiç değişmemiştir (Tablo 13).

Tablo 13: Arnavutköy İlçesi Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Tarım Alanı

Yıllar	Dekar	Yıllar	Dekar
2009	1050	2015	750
2010	1000	2016	790
2011	1262	2017	778
2012	1216	2018	802
2013	1188	2019	800
2014	750	2020	800

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

İlçe’de farklı çeşitte meyveler yetiştirilmektedir. Ağaç sayısı fazlalığına göre en fazla yetiştirilen meyve türleri ceviz, elma, incir, kayısı, kiraz, erik, dut, ayva ve armut olarak sıralanmaktadır (Tablo 14). Üretim miktarı, ağaç sayısı ile paralellik göstermektedir.

Tablo 14: Arnavutköy İlçesinde Üretilen Meyvelerin Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları (2020)

Tarım Ürünü	Ağaç Sayısı	Üretim Miktarı(Ton)
Ceviz	5.070	127
Elma(Golden)	2.100	95
Elma(Starking)	1.830	82
Kiraz	1.350	34
Kayısı	1.450	36
İncir	1.600	35
Erik	1.350	47
Dut	1.030	15
Ayva	1.020	36
Armut	920	28

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2020

3.3. Hayvancılık Faaliyetleri

Dünya üzerinde yaşayan nüfusun artmasıyla beraber beslenme ihtiyacı da artış göstermekte bu durum tarım ve hayvancılığın öneminin sürekli olarak artmasına sebep olmaktadır. Ülkeler bu bağlamda yenilikçi üretim yöntemleri geliştirmeye çalışmaktadırlar. Tarım ve hayvancılık yapılacak sahanın iklim şartları göz önüne alınarak bölgeye uygun faaliyet belirlenmektedir.

Hayvancılık faaliyetleri iklim, coğrafi konum, yer şekilleri, beslenme ve barınma gibi birçok sebebe bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Çalışma sahasında hayvancılık günümüzde önemli bir geçim kaynağı olmakla beraber İstanbul'un hayvancılık ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. Çalışma sahasında hayvancılık varlığını küçük aile işletmeleri olarak sürdürmektedir. Bu durum bölge'nin hayvancılık alanında ilerlemesine engel olmaktadır.

3.3.1. Büyükbaş Hayvancılık

İlçe’de büyükbaş hayvancılık önemli bir geçim kaynağı oluşturmakla beraber ilçe’nin yaşadığı değişimlerle beraber göç alması ve hayvan otlatılan alanlara binaların inşa edilmesi sebebiyle hayvan sayısında da azalma görülmektedir. Çalışma sahasında büyükbaş hayvanların büyük çoğunluğu süt ve süt üretimi için kullanılmaktadır.

Tablo 15: Arnavutköy İlçesinde Yetişen Bir Yaşından Küçük Buzağı ve Dana Sayıları (2009- 2020)

Yıl	Buzağı ve Dana								
	Saf Kültür			Kültür Melezi			Yerli		
	Erkek	Dişi	Toplam	Erkek	Dişi	Toplam	Erkek	Dişi	Toplam
2009	300	300	600	1100	1000	2100	150	60	210
2020	150	145	295	987	963	1950	11	9	20

Kaynak: TÜİK,Hayvancılık İstatistikleri,2020

TÜİK’ten alınan verilere göre 2020 yılında Arnavutköy’de bir yaş altı yetiştirilen buzağı ve dana sayısı toplam 2265’dir. En yüksek pay %86 ile kültür melezine aittir. 2009 yılında Arnavutköy’de bir yaş altı yetiştirilen buzağı ve dana sayısı toplam 2910’dur. En yüksek pay %72 ile kültür melezine aittir. 2009 ve 2020 yılları kıyaslandığında aradan geçen zaman zarfında ilçede yetişen bir yaşından küçük buzağı ve dana sayısı %22 azalış göstermiştir (Tablo 15).

2020 yılında Arnavutköy’de yetiştirilen bir yaş altı buzağı ve dana sayısı toplam 2265’tir. İstanbul’da bu sayı 23166’dır (TÜİK,2020). Buna göre Arnavutköy, İstanbul’un bir yaş altı yetiştirilen buzağı ve dana sayısında %9,7’lik bir paya sahiptir.

Tablo 16: Arnavutköy İlçesinde Yetiştirilen Süt Sığırları Sayısı (2020)

Süt Sığırları								
Saf Kültür			Kültür Melezi			Yerli		
İki ve Daha Yüksek Yaşta İnek	1-2 Yaş Arası Dişi Düve	Toplam	İki ve Daha Yüksek Yaşta İnek	1-2 Yaş Arası Dişi Düve	Toplam	İki ve Daha Yüksek Yaşta İnek	1-2 Yaş Arası Dişi Düve	Toplam
5112	426	5538	2100	1110	3220	135	30	165

Kaynak: TÜİK,Hayvancılık İstatistikleri,2020

Süt sığırları yetiştiriciliğinde; saf kültür, kültür melezi ve yerli türlerde iki ve daha yüksek yaşta ve 1-2 yaş arası yetiştirilen büyükbaş hayvan sayısı toplam 8923'dür. En yüksek pay kültür melezine aittir. Bunu sırasıyla saf kültür ve yerli türler takip etmektedir (Tablo 16).

Tablo 17: Arnavutköy İlçesinde Yetiştirilen Sağlamayan Büyükbaş Hayvan (İki ve daha yüksek yaşta Boğa ve Öküz ile 1-2 yaş arası Tosun) Sayısı (2020)

Sağlamayan Büyükbaş								
Saf Kültür Sığırları			Melez Sığırlar			Yerli Sığırlar		
İki ve daha yüksek yaşta Boğa	1-2 yaş arası Tosun	Toplam	İki ve daha yüksek yaşta Boğa	1-2 yaş arası Tosun	Toplam	İki ve daha yüksek yaşta Boğa	1-2 yaş arası Tosun	Toplam
1000	710	1710	1226	1200	2426	3	15	18

Kaynak: TÜİK,Hayvancılık İstatistikleri,2020

Sağlamayan büyükbaş hayvan sayısı incelendiğinde en yüksek pay melez sığırmına aittir. Melez sığırları sağlamayan iki ve daha yüksek yaşta boğa ve öküz ile 1-2 yaş arası tosun sayısında %58'lik bir paya sahiptir. Sağlamayan büyükbaş sayısı toplam 4154'tür (Tablo 17).

Tablo 18: Arnavutköy İlçesinde Yıllara Göre Sağılan Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarı (2009-2019)

Yıllar	Sığır Kültür		Sığır Melez		Sığır Yerli	
	Hayvan Sayısı	Süt(Ton)	Hayvan Sayısı	Süt(Ton)	Hayvan Sayısı	Süt(Ton)
2009	588	2306,136	5880	15411,48	336	458,304
2010	571	2240,246	5981	15675,67	273	372,372
2011	588	2306,136	6090	15961,89	277	378,101
2012	546	2141,412	6174	16182,05	294	401,016
2013	504	1976,688	6216	16292,13	269	366,643
2014	420	1647,240	4620	12109,02	160	217,694
2015	4264	16722,78	432	1131,643	128	174,156
2016	3864	15154,60	420	1100,82	109	148,949
2017	4788	18778,53	760	1992,484	14	19,4780
2018	5166	20261,05	1260	3302,46	160	217,694
2019	5441	21338,34	1779	4663,074	126	171,864
Toplam	26740	104873,2	39612	103822,7	2146	2926,271

Kaynak: TÜİK,Hayvancılık İstatistikleri,2020

TÜİK verilerine göre 2019 yılında Arnavutköy’de toplam 7346 sağılabilen büyükbaş bulunmaktadır. 2019 yılında sağılabilen büyükbaş sayısı en fazla kültür sığırı türüne aittir. Sayı ile paralellik göstererek en fazla sütte bu türden elde edilmiştir. Genel tabloda 2009-2019 yılları arasında toplam sağılabilen büyükbaş sayısında melez sığırı türü önde gelmektedir. Ayrıca 2019 yılında elde edilen süt Türkiye’de 20782374 ton; İstanbul’da 120841,201 ton ve Arnavutköy’de 26173,29 ton olarak gerçekleşmiştir. Arnavutköy tek başına İstanbul’un toplam süt üretiminin %21’lik bir kısmını karşılamaktadır. Bu bakımdan Arnavutköy’ün önemli bir süt üreticisi olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 8: Büyükbaş Hayvanlar- Dursunköy



3.3.2. Küçükbaş Hayvancılık

Çalışma sahasında mevcut koşullara uygun olarak küçükbaş hayvan yetiştiriciliği de yapılmaktadır. İlçe’de yerli koyun, merinos koyunu ve kıl keçisi yetiştiriciliği yapılmaktadır. Tiftik keçisi yetiştiriciliği ise gelişmemiştir ve yapılmamaktadır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yerli koyun %84’lük bir oranla en yüksek paya sahiptir. Bunu sırasıyla kıl keçisi ve merinos koyunu takip etmektedir (Tablo 19).

Tablo 19: Arnavutköy İlçesinde Yetiştirilen Sağılmayan Koyun ve Kıl Keçisi (2020)

Koyun Yerli ve Diğerleri					
6 aydan küçük (Dişi ve Erkek) Kuzu	6-12 ay arası (Dişi ve Erkek) Toklu	12-24 ay arası (Dişi ve Erkek) Şişek	İki ve daha yukarı yaşta Koyun	İki ve daha yukarı yaşta Koç	Toplam
721	2.109	5.578	15.278	38	23.724
Koyun Merinos					
6 aydan küçük (Dişi ve Erkek) Kuzu	6-12 ay arası (Dişi ve Erkek) Toklu	12-24 ay arası (Dişi ve Erkek) Şişek	İki ve daha yukarı yaşta Koyun	İki ve daha yukarı yaşta Koç	Toplam
18	125	247	467	0	857
Kıl Keçisi ve Diğerleri					
6 aydan küçük (Dişi ve Erkek) Oğlak	6-12 ay arası (Dişi ve Erkek) Çebiç	12-24 ay arası (Dişi ve Erkek) Gezdan	İki ve daha yukarı yaşta dişi Keçi	İki ve daha yukarı yaşta Teke	Toplam
35	268	855	2400	8	3.566
Tiftik Keçisi					
6 aydan küçük (Dişi ve Erkek) Oğlak	6-12 ay arası (Dişi ve Erkek) Çebiç	12-24 ay arası (Dişi ve Erkek) Gezdan	İki ve daha yukarı yaşta dişi Keçi	İki ve daha yukarı yaşta Teke	Toplam
0	0	0	0	0	0

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2020

Arnavutköy’de sağılan küçükbaş hayvan sayısına bakıldığında en yüksek payın yerli koyuna ait olduğu görülmektedir. Koyun sayısı ile paralel olarak süt üretimi de en fazla bu türe aittir. Yerli koyundan sonra sağılabilen küçükbaş sayısını merinos koyunu ve kıl keçisi takip etmektedir. Yıllar bazında bakıldığında dalgalanmalar görülmektedir. 2019 yılında yerli koyun ve merinos koyunu sayısı ve buna bağlı olarak süt üretimi bir önceki seneye göre artarken, kıl keçisi sayısında ve süt üretiminde azalma görülmüştür. İlçe’de tiftik keçisi ise yetiştirilmemektedir (Tablo 20).

Tablo 20: Arnavutköy İlçesinde Sağılan Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarı (2009-2020)

Yıllar	Koyun Sayısı (Yerli ve Diğer)	Koyun Sütü (Ton)	Kıl Keçisi ve Diğer	Kıl Keçisi Sütü (Ton)	Merinos (Koyun)	Merinos Sütü (Ton)	Tiftik Keçisi	Tiftik Keçisi Sütü (Ton)
2009	-	-	267	24,831	8400	512,4	-	-
2010	8232	625,632	223	20,693	0	0	0	0
2011	8190	622,44	236	21,934	0	0	0	0
2012	8064	612,864	218	20,279	85	5,175	0	0
2013	7980	606,48	223	20,693	84	5,124	0	0
2014	7266	552,216	258	24,003	38	2,306	0	0
2015	7098	539,448	254	23,589	33	1,998	-	-
2016	5393	409,853	236	21,934	31	1,896	-	-
2017	5989	455,179	2448	227,618	268	16,346	-	-
2018	7455	566,58	2494	231,922	277	16,909	-	-
2019	10381	788,935	1660	154,366	512	31,256	-	-
Toplam	76048	5779,627	8517	791,862	9728	593,41	0	0

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2020

Fotoğraf 9: Küçükbaş Hayvanlar- Dursunköy



Tablo 21: Arnavutköy İlçesinde Kırkılan Hayvan Sayısı ve Yıllara Göre Yün ve Kıl Üretimi (2009-2020)

Yıllar	Koyun Sayısı (Yerli ve Diğer)	Koyun Yapağı (Ton)	Kıl Keçisi ve Diğer	Keçi Kılı (Ton)	Merinos (Koyun)	Merinos Yapağı (Ton)	Tiftik Keçisi	Keçi Kılı (Ton)
2009	-	-	600	0,44	12700	37,427	-	-
2010	12500	25	425	0,312	0	0	0	0
2011	12430	24,8	455	0,334	0	0	0	0
2012	12295	24,5	420	0,308	101	0,298	0	0
2013	12300	24,6	512	0,376	100	0,295	0	0
2014	12950	25,9	703	0,516	91	0,268	0	0
2015	12441	24,8	678	0,498	84	0,248	-	-
2016	10388	20,7	654	0,48	85	0,25	-	-
2017	14618	29,2	3955	2,903	400	1,179	-	-
2018	17982	35,9	4047	2,97	1210	3,566	-	-
2019	23626	47,2	3179	2,333	1167	3,439	-	-
2020	23724	47,4	3531	2,592	857	2,526	-	-
Toplam	165254	330,508	19159	14,062	16795	49,496	0	0

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2020

Ev ve tıbbi tekstil, giyim, yalıtım sanayi gibi birçok alanda kullanılan koyun yünü, koyun yapağı ve keçi kılı günümüzde fabrikasyon ürünlerin gerisinde kalmış olsa da doğal olması ve sağlık açısından zararının olmaması sebebiyle hâla tercih edilmektedir. Çalışma sahasında koyun ve keçilerin et ve sütünden faydalandığı gibi yün, yapağı ve kıllarından da faydalanılmaktadır. Kırkılan hayvan sayısına bakıldığında yününden en fazla faydalanılan küçükbaş yerli koyun türüdür. 2020 yılında yerli koyun ve kıl keçisi sayısı ve buna bağlı olarak yapağı ve kıl miktarı bir önceki yıla göre artış gösterirken merinos koyununda bir azalış görülmektedir (Tablo 21).

3.3.3. Arıcılık Faaliyetleri

Arıcılık, dünya üzerinde en yaygın alanda yapılan tarımsal etkinliktir ve daha da önemlisi bazı ürünlerin temel unsurlarındandır. Günümüzde arıcılık farklı amaçlarla olsa da hem gelişmiş, hem gelişmekte olan ülkelerde önem verilen bir hayvancılık dalıdır. Düşük maliyete sahip olması, işlenişinin toprağa bağlı olmaması, ekonomik getirisinin fazla olması, işgücü ihtiyacına fazla gerek duymaması, uygun koşullarda uzun süre bozulmadan saklanabilmesi gibi sebeplerle tercih edilen bir faaliyet olmuştur (Fıratlı ve Genç, 1995:20).

Ülkemiz coğrafi konum ve sahip olduğu doğal zenginlikler sebebiyle arıcılık için oldukça avantajlı bir konumdadır. Türkiye’de 7 coğrafi bölgenin her birinin kendi içinde iklim koşulları ve bitki çeşitliliğine sahip olması Türkiye’yi arı gen çeşitliliği açısından şanslı kılmaktadır ancak bütün bu avantajlara rağmen Türkiye’de arıcılığın genel yapısı ve arı ürünleri üretimi ve ticaretine ilişkin sayısal veriler değerlendirildiğinde ülkemizin arıcılık alanında beklenen performansı sergileyemediği görülmektedir (Kekeçoğlu, Gürcan ve Soysal, 2007: 227-228).

Arıcılık, arıların ürettiği ihtiyaç fazlası bal ve polenlerinin alınmasına dayalı bir faaliyettir. Çalışma sahası toprak ve bitki örtüsü bölümünde değinildiği üzere çok çeşitli zengin bir orman örtüsüne, terkos kumullarına ve endemik bitkilere sahiptir. Buna rağmen ilçe’de arıcılık faaliyetlerinin istenilen seviyede olduğu söylenemez. İşletme sayısı 2009 yılında 7 iken bu sayı 2020 yılında 85’e yükselmiştir (Tablo 22).

Tablo 22: Arnavutköy İlçesinde Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletme Sayısı (2009-2020)

Yıllar	İşletme Sayısı	Yıllar	İşletme Sayısı
2009	7	2015	48
2010	21	2016	39
2011	19	2017	40
2012	14	2018	46
2013	32	2019	53
2014	31	2020	85

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2020

Çalışma sahasında işletme sayısı %214 artmıştır. Ayrıca eski tip kovan sayısında dalgalanmalar görülmekle beraber genel seyir düşüş olduğu yönündedir. 2009 yılında 124 olan eski tip kovan sayısı 2020 yılında 60'a gerilemiştir. Bunun tam tersine yeni tip kovan sayısında artış söz konusudur. 2009 yılında 2700 olan yeni tip kovan sayısı 2020 yılı itibari ile 3540'a yükselmiştir. Üretilen doğal bal ise kovan sayısına göre değişmekle beraber genel bir düşüş söz konusudur. Öyleki 2009 yılında 47,7 ton olan bal üretimi 2020 yılında 10 ton'a kadar gerilemiştir. İlçedeki balmumu üretimi ise özellikle 2020 yılında en düşük seviye'ye ulaşmıştır (Tablo 23).

Tablo 23: Arnavutköy İlçesi Yıllara Göre Kovan Sayısı Bal ve Balmumu Üretimi (2009-2020)

Yıllar	Kovan Sayısı (Eski Tip)	Kovan Sayısı (Yeni Tip)	Üretilen Doğal Bal (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)
2009	124	2700	47,7	0,7
2010	113	2800	48,2	0,75
2011	110	3000	50	0,8
2012	90	2889	44	0,72
2013	60	2810	25	1
2014	55	2750	22,5	0,9
2015	50	3441	52,3	1,4
2016	47	3150	51,4	1,2
2017	40	3176	49,5	1,15
2018	45	3576	4,9	4
2019	50	3750	5,2	4,1
2020	60	3540	10	0,38
Toplam	844	37.582	410,785	17,152

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2020

Fotoğraf 10: Eski ve Yeni Tip Kovan Örneği - Dursunköy



3.3.4. Kümes Hayvanları Yetiştiriciliği

Kümes hayvancılığında en fazla üretim yumurta tavuğunda yapılmaktadır. Bunu sırasıyla kaz, ördek ve beç tavuğu, hindi ve et tavuğu takip etmektedir. 2020 yılı T  K verilerine göre kümes hayvanlarının toplam sayısı 27.500'd r. Bunun %61'ini yumurta tavuğu oluşturmaktadır.  rdek ve beç tavuğu %17, kaz %17 ve hindi %2 ile bu sıralamayı takip etmektedir. Et tavuğu ise sadece 2009 yılında üretilmiştir (Tablo 24).

Tablo 24: Arnavutköy İlęesi Yumurta Tavuğu, Et Tavuğu,  rdek ve Beç Tavuğu, Kaz ve Hindi Sayısı (2009-2020)

Yıllar	Yumurta Tavuğu Sayısı	Kaz Sayısı	Hindi Sayısı	�rdek ve Beç Tavuğu Sayısı	Et Tavuğu Sayısı
2009	12000	950	850	750	4000
2010	10850	850	750	650	0
2011	11000	900	800	700	0
2012	10000	800	750	650	0
2013	9500	750	700	640	0
2014	8250	575	550	480	0
2015	8510	425	567	395	0
2016	1100	315	510	320	0
2017	1150	305	500	325	0
2018	7500	310	750	326	0
2019	7000	300	600	300	0
2020	17000	4850	750	4900	0
Toplam	103860	11330	8077	10436	4000

Kaynak: T  K,Hayvancılık İstatistikleri,2020

Yumurta tavuğu, kaz, hindi ve ördek ve beç tavuğu sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre önemli bir artış göstermiştir. Özellikle kaz ve ördek ve beç tavuğu sayısında yaşanan artış dikkat çekicidir (Tablo 24).

3.4. Ormancılık Faaliyetleri

Orman sadece ağaç topluluğu değildir. Ekonomik olarak odunun ana kaynağı olma, iş ve geçim ve birçok ürüne ikincil ürün vermesinin yanında, oksijen kaynağı olmaları, su varlığını koruyup düzenlemeleri, erozyonu önlemeleri, ruh sağlığına iyi gelme, birçok canlıya ev sahipliği yapma gibi birçok sebepten ormanlar vazgeçilmez kaynaklardır.

Ülkemiz 78 milyon hektarlık alanıyla, ekolojik bakımdan oldukça zengin bir çeşitliliğe sahiptir .Bu zenginlik içerisinde yer alan orman kaynakları ayrıca önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin ağaçsız ormanlık alanlar hariç %28,6'sını ormanlık alanlar kaplamaktadır (Orman Genel Müdürlüğü, 2015: 6). Türkiyede ki ormanlık alanların %62'sini saf ormanlık alanlar, %38'ini karışık ormanlık alanlar kaplamaktadır. Yaprak türlerine göre %33'ünü yapraklı ormanlar, % 48'ini iğne yapraklı (ibreli) ormanlar, %19'unu ise ibreli+yapraklı karışık ormanlar kaplamaktadır. Ağaç türü olarak ise meşe ağaçları en fazla yayılış alanına sahipken bunu sırasıyla kızılçam, karaçam, kayın, sarıçam, ardıç, göknar ağaçları takip eder (OGM, 2015: 22-23).

İstanbul ilinin toplam alanı 541.609 hektardır ve bunun 225.413 hektarını ormanlık alanlar oluşturmaktadır. Bu alanların 15.275 hektarını bozuk ormanlar, 240.688 hektarını ise verimli ormanlar oluşturmaktadır. Ormansız alanlar ise 300.921 hektarlık alana sahiptir (<https://web.ogm.gov.tr/>). Buna göre İstanbul'un %41'i ormanlık alanlardan oluşmaktadır. İstanbul Orman Bölge Müdürlükleri Bahçeköy, Çatalca, İstanbul, Kanlıca, Şile, Tekirdağ, Demirköy, Kırklareli, Vize, Edirne, Keşan olmak üzere 11 tanedir. Her bölge müdürlüğünün altında farklı Orman İşletme Müdürlükleri olmakla beraber İstanbul Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı 4 İşletme Şefliği bulunmaktadır. Bunlar; Kemerburgaz, Fenertepe, Arnavutköy ve İstanbul İşletme Şeflikleridir (<https://istanbulobm.ogm.gov.tr/>). İstanbul Orman İşletme Şefliklerine ait ormanlık alanların %90'nı normal ormanlardan, %9.8'i ise bozuk ormanlardan oluşmaktadır. Toplam orman alanının en fazla yer kapladığı şeflik ise %38'le Kemerburgaz İşletme Şefliği'ne aittir. Bunu %29 ile Arnavutköy,%23 ile Fenertepe ve %8 ile İstanbul İşletme Şefliği takip etmektedir (Tablo 25).

Tablo 25: İstanbul Orman İşletme Şeflikleri

İşletme Müdürlüğü	İşletme Şefliği	Normal Orman	Bozuk Orman	Toplam Orman(ha)	Ormansız Alan	Genel Alan
İstanbul	Arnavutköy	6.105,10	331	6.436,10	15.123,40	21.559,50
	Kemerburgaz	7.831,70	641,2	8.472,90	5.699,00	14.171,90
	İstanbul	1.739,60	148,2	1.887,80	9.930,20	11.818,00
	Fenertepe	4.080,20	1.042,20	5.122,40	29.264,80	34.387,20
	Toplam	19.756,60	2.162,6	21.919,2	60.017,4	81.936,6

Kaynak: OGM,İstanbul Orman İşletme Müdürlüğü

Normal (verimli,bozulmamış) ormanların en fazla olduğu şeflik yine toplam ormanlık alanla paralel olarak Kemerburgaz İşletme Şefliğine aittir. Toplam normal ormanların %39'u burada bulunmaktadır. Bozuk ormanlarda en fazla paya sahip olan İşletme Şefliği ise %42 ile Fenertepe'dir (Tablo 25).

Ormanlardan çok fazla ürün elde edilmektedir ve elde edilen bu ürünler çok çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Genel olarak orman ürünleri asli ve yan ürünler olarak iki grupta incelenmektedir. Asli orman ürünleri ana maddesi odun olan ürünlerken; yan ürünler reçine, ıhlamur çiçeği, mazı kozalağı, mantar, palamut, ıhlamur çiçeği, orman ağacı tohumları, meyveleri, kabukları, yaprakları, çiçekleri, kök, soğan ve her türlü orman örtüsü ve toprağı ürünleridir (Türker,2008:14-16).

3.5. Sanayi ve Ticaret Faaliyetleri

Sanayi, hammaddelerin işlenerek yapılarında meydana getirilen değişiklikler sonucu kullanıma uygun hale getirme ve çeşitli birçok ihtiyaç malzemesinin üretilmesi işlemidir. Ticaret ise üretilen malların kazanç sağlamak amacı ile alınıp satılmasıdır (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2014: 314-390).

Başlangıçta geçimini toplayıcılıkla sürdüren insanoğlu yerleşik hayata geçmesiyle beraber uzun süre tarım ve hayvancılık ile yaşamlarını sürdürmüştür. Artan bilgi birikimi ve ihtiyaçlar çevresinde üretilen ürünlerin işlenmesi ikincil (sekonder) sektörün temelini oluşturmuştur. Üretilen ürünlerin takas edilmesi ilk ticari faaliyetleri beraberinde getirmiştir.

Sanayi ve ticaret faaliyetlerini kurulup gelişmesi için etkili olan birçok faktör vardır. Bunlar; hammadde, ulaşım, pazarlama, enerji, sermaye, ülkelerin yürüttüğü ekonomik ve siyasi politikalar, halkın kültürel ve ekonomik seviyesi şeklinde söylenebilir (Atalay,1991:165-166).

İstanbul stratejik coğrafi konum, tarihi ve kültürel zenginlik, genç ve dinamik nüfus yapısı ve ekonomik potansiyeli ile sanayi ve ticaret faaliyetlerinin geliştiği önemli metropollerdendir. Türkiye'nin en büyük sanayi, ticaret, ulaşım, reklam ve iktisadi kuruluşları İstanbul'da yer almaktadır ayrıca ülkemizin en büyük 100 sanayi kuruluşunun 42'si ve en büyük 500 kuruluşun 250'si yine İstanbul'dadır. 1952 yılında kurulan İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye'nin en büyük Sanayi Odasıdır. 40 meslek grubundan 18.000 'e yakın üyesi bulunmaktadır. 1882 yılında kurulan ve Türkiye'nin en eski kuruluşlarından biri olan İstanbul Ticaret Odası, 400.000 üye sayısı ile İstanbul'un önemli kuruluşlarından (<https://www.sanayi.gov.tr/>).

Çalışma sahasında, İstanbul'un göstermiş olduğu ekonomik büyüme sonucu fabrika ve imalathanelerin şehir merkezinden, şehrin batısına ve doğusuna taşınması olgusu, Arnavutköy'ün gelişmesinde ve bir ilçe olarak ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Arnavutköy'de sanayinin gelişiminde en ayırt edici özelliği hızı olmuştur. Eskiden belde olarak bağlı bulunduğu Gaziosmanpaşa'da endüstriyel gelişim 1950'li yıllardan itibaren başlamışken, Arnavutköy'de ki gelişim büyük oranda son 20 yılın eseridir (Kurt,2015:187).

Çalışma sahasında sanayi ve ticaret hizmetleri, ilçe'ye ekonomik olarak önemli katkıda bulunmaktadır. Arnavutköy'de sanayi faaliyetlerinin büyük çoğunluğu Hadımköy ve çevresinde yoğunlaşmıştır. Arnavutköy'ün 38 mahallesinde biri olan Hadımköy'ün kuzeyinde Nakkaş, Dursunköy, Yassıören, doğusunda Sazlıbosna, Kayabaşı, Şamlar, güneyinde Başakşehir, Esenyurt ,batısında ise Çatalca ilçesi yer almaktadır ve Beylidüzü'ne 15, Bahçeşehir'e 10 km, Büyükçekmece'ye 15 km ve Avcılar'a 25 km uzaklıkta bulunmaktadır. Hadımköy'ü diğer merkezlere bağlayan ve bölgedeki lojistik tesisler açısından büyük önem taşıyan Hadımköy- Yassıören karayolu yerleşmenin batısından geçerek TEM ve E-5 karayoluna ulaşmaktadır. Hadımköy, E-5 karayoluna 15 km ve TEM otoyoluna ise 8 km uzaklıkta bulunmaktadır (Derelioğlu Yalçın,2015:53-54).

Hadımköy günümüzde 400’den fazla sanayi tesisini bünyesinde barındırmaktadır. Otomotiv, metal ve makine sanayi, gıda, tekstil, alüminyum, ambalaj ve çuval, aydınlatma, bakır tel, baskı–matbaa, bilgisayar ve güvenlik sistemleri, bisiklet ve çocuk gereçleri, boya ve kimyasal madde, cam ve cam ürünleri, çelik ve ürünlerinden, tekstil, tekstil kimyasalları, tekstik makineleri imalatı, tekstil yan ürünleri, tel çekme ve tel ezme, tıbbi malzeme, traktör yedek parça, kağıt, mukavva ve ambalaj, aydınlatma donanımları, yardımcı kimyasal madde gibi birçok alanda hizmet veren sanayi tesislerine ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca İstanbul Ticaret Odası’nın 2013 verilerine göre Arnavutköy İlçesi içerisinde 2158 adet ticari işletme bulunmaktadır ve bunlardan 381 tanesi Hadımköy yer almaktadır (Derelioğlu Yalçın, 2015:57-58).

Fotoğraf 11: Hadımköy Sanayi Bölgesinde Bulunan Tesislerden Bazıları



Kaynak: (<https://www.gazetemistanbul.com/>)

Fotoğraf 12: Hadımköy – Ömerli Sanayi Bölgesi



3.6. Ulaşım Faaliyetleri

Ulaşım faaliyetleri, birçok ilim tarafından ele alınan ve tarih boyunca insan yaşamının her döneminde vazgeçilmez olan bir konudur. Ulaşımın yeryüzündeki yerler ve bölgeler arasındaki ilişkilerin önemli bir elemanı olması ve coğrafi görünümün şekillenmesi üzerinde çok büyük ve önemli etkilerinin olması sebebiyle ulaşım konusu coğrafyanında yakından ilgilendiği bir araştırmaya konusudur (Tümertekin,1965:76). İnsan hayatında, toplayıcılıkla gıda için başlayan ulaşım hareketi, yerleşik hayata geçilmesiyle beraber yeni araçlarında katılmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. İnsanların merak duygusu ve ihtiyaçlarını karşılamak için yeni

kaynaklar bulma isteği insanları başka yerlere gitmeye sürüklemiştir (Bakırcı, 2019:351).

Ulaşım bir malın, eşyanın, insanın taşınmasından çok daha fazlasıdır. Ulaşım toplumların ekonomik ve sosyal yaşantılarında refahın artırılması ve yaygınlaştırılması yönünde önemli bir yer kapsamaktadır. Yalnızca geçim kaynaklarını işletmek sebebiyle değil bunun yanısıra turizmin gelişmesi, ülkenin ulusal bütünlüğünü kurmak ve muhafaza etmek içinde olmazsa olmazdır (Taşlıgil, 2019:570).

Ülkemiz bulunduğu özel konum sebebiyle tarih boyunca ulaşım açısından çok önemli bir yere sahip olmuştur. Tarihin ilk çağlarından bu yana köprü olma özelliği taşıması, üzerinde yaşayan insanların, medeniyetlerin, devletlerin de kaderini etkilemiştir. Bu sebeple Anadolu’da farklı özellikte ve doğrultuda yollar yapılmıştır (Özdemir, 2008: 214).

Çalışma sahası her ne kadar İstanbul metropoliten alanı içinde bulunsa da , şehrin geleneksel merkezlerinden yaklaşık 30 km kuzeyde ve kentin en dış çemberinde yer almaktadır. Fatih-Eminönü ilçeye yaklaşık 30 km, Mecidiyeköy-Levent ise yaklaşık 35 km uzaklıkta bulunmaktadır. İlçe’ye en yakın merkez olan Sultangazi ile arasında geniş bir ormanlık alan bulunmaktadır. Bu konum sebebiyle diğer yerleşim merkezlerinden kısmen kopuk bir görünüm sergilemektedir ancak gelişen bağlantı yolları, TEM Otoyolu ile Kınalı mevkiinde birleşen Kuzey Marmara Otoyolu’nun bölgenin kuzeyinden geçmesi, bölgenini güneyinin TEM otoyolu ve E-5 karayoluna ulaşım bağlantı yollarının olması ulaşımı kolaylaştırmaktadır (Aksoy ve Sönmez, 2021:157). Çalışma sahasında kara yolu ulaşım araçları hakimdir. Arnavutköy merkez’den ve diğer mahallelerden şehrin iç kısımlarına doğru sürekli olarak otobüs ve minibüs seferleri kalkmaktadır. İlçe’de metro, metrobüs, tramvay gibi toplu taşıma araçları ise hizmet vermemektedir.

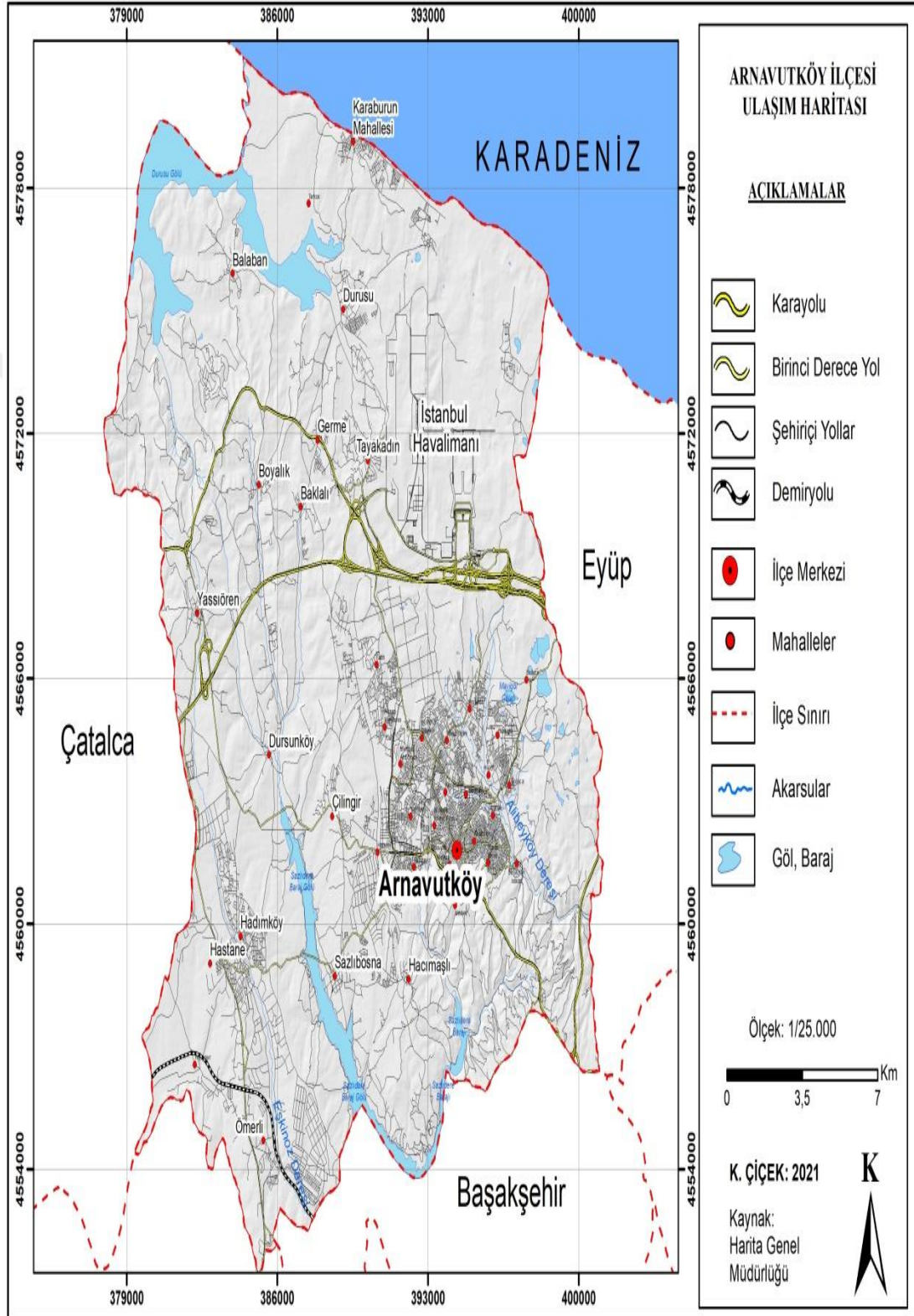
Çalışma sahasında özellikle son yıllarda büyük ulaşım yatırımları yapılmaktadır. İlçe sınırları içinde yer alan ve Türkiye’nin en büyük havalimanı olan İstanbul Havalimanı ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü çevre yolu ilçe’ye yapılmış önemli yatırımlardır. Ayrıca proje aşamasında olan Gayrettepe- Kemerburgaz- Yeni Havalimanı Metro Hattı, Halkalı- Arnavutköy-Yeni Havalimanı Metro Hattı,

Halkalı- Bahçeşehir- Çatalca Raylı Sistem Hattı, Küçükçekmece- Çatalca Raylı Sistem Hattı ve Arnavutköy- Rezerv Yapı Alanı Raylı Sistem Hattı hem Arnavutköy'ün ulaşım imkanlarının gelişmesine hem de İstanbul'un geri kalanı ile arasındaki bağlantının artmasına sebep olacaktır.

Fotoğraf 13: Halkalı – İstanbul Havalimanı Metro Çalışması



Harita 3: Arnavutköy İlçesi Ulaşım Haritası



Çalışma sahası sınırları içinde yer alan ve İstanbul'un ve Türkiye'nin en büyük havalimanı olma özelliği gösteren İstanbul Havalimanı; İstanbul'un Avrupa yakasında Yeniköy ve Akpınar yerleşimleri arasında Karadeniz sahil şeridinde yer 76,5 milyon m² büyüklüğünde bir alana inşa edilmiştir. Yap- İşlet- Devret modeli ile yapılmış olup 03.05.2013 tarihinde ihalesi gerçekleştirilmiştir ve 19.11.2013 tarihinde Uygulama Sözleşmesi imzalanmıştır. Arnavutköy sınırları içerisinde yer alan havalimanı, Atatürk Havalimanından yaklaşık olarak 35 km uzaklıktadır. Yıllık yolcu kapasitesi 200 milyona kadar çıkabilen havalimanı 29 Ekim 2018 tarihinde hava trafiğine açılarak hizmet vermeye başlamıştır (Kılıç ve Turgut:2019:152).

Fotoğraf 14: İstanbul Havalimanı İç Mekan



Fotoğraf 15: İstanbul Havalimanı



Kaynak: (<https://www.igairport.com/tr/>)

Çalışma sahasında yapılması düşünülen projelerden bir tanesi de oldukça ses getiren ve tartışmalara sebep olan Kanal İstanbul projesidir. İstanbul'un batısında, Çatalca Platosu üzerinde inşa edilmesi planlanan Kanal İstanbul, önemli bir su yolu projesidir. Marmara Denizi ile Karadeniz arasındaki bağlantıyı sağlayacak olması planlanan kanalın güneyde Küçükçekmece Gölü'nden başlayarak kuzeye doğru Sazlıdere vadisi ve Sazlıdere Barajını kat ederek sırasıyla Sazlıbosna, Dursunköy, Baklalı köylerini geçip Terkos Gölü doğusundan Karadeniz ile birleşmesi planlanmaktadır (Turan ve Karataş,2020:3).

Şekil 4: Kanal İstanbul Projesinin Güzergahı



Kaynak: (www.ibb.gov.tr)

3.7. Turizm Faaliyetleri

Turizm faaliyetleri, önemli ekonomik faaliyetler arasında yer almakta ve bölgelerin coğrafi özelliklerine bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Turizm faaliyetleri, insanların yaşadıkları yerlerin dışına günübürlük veya uzun süreli olarak giderek burada konaklama, gezip görme, eğlenme, dinlenme, yeni kültürler tanıma, eğitim alma, sağlık imkanlarından yararlanma gibi birçok farklı ihtiyaçtan doğmuştur. Turizm günümüzde ulaşım ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, ulusal gelirin artması, ülkeler arası ilişkilerin iyileşmesi, insanların ekonomik durumlarının iyileşmesi gibi sebeplerle giderek daha da yaygınlaşmıştır (Doğan Sertkaya, 2011:90). Ülkemizde özellikle 1980’li yıllardan itibaren ulaşım, iletişim ve hizmet alanında yapılan yatırımlar turizm sektörüne hız kazandırmıştır (Doğan Sertkaya, 2018a: 1).

Yeryüzündeki herhangi bir bölgenin turizm sektöründe ilgi çekebilmesi için kendine özgü birtakım çekiciliklere sahip olması gerekir aksi halde onu diğer

bölgelerden farklı kılan bir özelliğe sahip olmaz ve turizm sektörü içerisinde ilgi çekmez. Çekicilik unsurları kimi zaman doğal faktörler iken kimi zaman beşeri faktörlerdir. Bazı durumlarda ise hem doğal hem beşeri çekicilikler turizmin varlığı ve gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Akova, 2018: 392).

Çalışma sahası sahip olduğu avantajlara rağmen turizm alanında gelişme gösterememiştir. İlçe'nin en önemli turizm geliri, İstanbul'un diğer ilçelerinden gününbirlik deniz veya mesire alanları için gelen insanların yaptığı harcamalardır. Çalışma sahası genel özellikleri ile ele alındığında turizm açısından birçok üstünlüğe sahiptir. İlçe sınırları içerisinde yer alan antik kent ve tarihi eserler; topraklarının büyük çoğunluğunun korunmuş olması sebebiyle sahip olduğu doğal güzellikler, ormanlar, yeşil alanlar ve mesire alanları; ekolojik turizm potansiyeli; doğal göl ve kıyı şeridi, su sporları, deniz ve av turizmi gibi faaliyetler ilçe'nin turizm alanında gelişmeye açık bir yer olduğunu göstermektedir.

Arnavutköy ilçe sınırları içerisinde geniş ormanlık alanlarının olması ve mesire alanlarının varlığı günlük turizm faaliyetleri açısından oldukça önem taşımaktadır. Mesire alanları içerisinde Balaban, Baklalı, Hacımaşlı, İmrahor, Durusu, Boğazköy ve Tayakadın gibi alanlar yer almaktadır.

Fotoğraf 16: Boğazköy Mesire Alanı



Arnavutköy su kaynakları bölümünde belirtildiği gibi su kaynakları potansiyeli açısından oldukça avantajlı bir konumdadır. İlçe’de yer alan 1 adet doğal göl ve 30 adet suni göl bulunmaktadır. Ayrıca Karadeniz’e 22 km’lik kıyısının olması, (bu kıyı şeridinin yaklaşık 13 km’si aktif olarak kullanılmaktadır, geri kalan 9 km’si kömür ve kum ocaklarının kullandığı bölgelerdir.) Karaburun plajı deniz turizmi açısından önem taşımaktadır. Karaburun’da yer alan, Karaburun Deniz Feneri dünya’nın en büyük 3. büyük deniz feneri olma özelliği taşımaktadır. Fener denizden 54 m. yüksekliktedir. Kule yüksekliği 12 m. olan fener, 15 mil mesafe görünümüne sahiptir. Terkos gölü önemli su kaynaklarından olmasının yanında balık ve kuş çeşitliliği bakımından oldukça önem taşımaktadır. Göl aynı zamanda balık ve yabani av kuşlarının yaşadığı bir avcılık alanıdır. Bu da Arnavutköy’de av turizmi potansiyeli olduğunu da göstermektedir (Kocalar,2015:101-107).

Fotoğraf 17: Karaburun Plajı



Kaynak: (<https://bizgezdik.com/>)

Ekolojik turizm, insanların tatil ihtiyaçlarını giderirken aynı zamanda gelecek nesilleri de düşünerek evre ile uyumlu, çevreye zarar vermeyen bir seyahat ve ziyaret gerçekleştirmeleri olarak tanımlanabilir (Akova,2000:77).

şekil 5: Arnavutköy İlçesinde Ekolojik Turizmin Yoğunlaşacağı Alanlar



Kaynak: (Kocalar,2015)

Arnavutköy ekolojik turizmin yoğunlaşacağı alanlara sahiptir. Terkos gölü çevresindeki 25.140 ha’lık alan ekolojik turizm açısından önemli bir potansiyel oluşturur. Bu alan içerisinde Durusu, Baklalı, Balaban, Boyalık, Başakky, Celepky, Hisarbeyli, rencik, Yazlık, Yassıören Köyleri ve Tayakadın Köyü bulunmaktadır. Avrupa yakasının kuzey kesiminde ve Terkos Gölü çevresinde yer alan bu bölge ekolojik turizmin yoğunlaşacağı Terkos, Sazlıdere ve Alibeyköy Havzaları’nın içinde yer almaktadır (Arnavutköy Belediyesi Strateji Raporu 2015-2019:21).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NÜFUS YAPISI VE DEĞİŞİMİ

4.1 Nüfus Özellikleri

Genel ifadeyle nüfus, sınırları daha önceden tanımlanmış bir yerde, belli bir zamanda bulunan insan sayısıdır. Nüfus sürekli hareket halinde olan, her an ve durmaksızın değişen bir olaydır. Doğum, ölüm, göç gibi olaylar neticesinde dünyada yaşamakta olan insanların sayısı her an değiştiği gibi, bu insanların yeryüzünde dağılışı da sürekli olarak değişmektedir (Tanoğlu,1969:31).

Nüfus kelimesi köken olarak Arapça'dan gelmektedir. Ruh, can, hayat anlamlarına gelen 'nefs' kelimesinin çoğul halidir. Günümüzde doğum, ölüm, evlenme, boşanma, yaş, nüfus hareketleri gibi birçok konu demografi denen ilim dalı altında incelenmektedir (Bozkurt,2007:293). Elverişli iklim koşulları, morfolojik ünitelerin farklılığı, toprak ve su kaynaklarının insanların sedanter hayata geçmeleri için optimum şartlar arz etmesi ve belirtilen doğal çevre koşullarının hazırlamış olduğu imkanlar çerçevesinde çok çeşitli beşeri faaliyetlerin ortaya çıkması, Anadolu Yarımadası'nın, insanoğlunun var olduğu tarihin ilk dönemlerinden itibaren nüfuslanmasına ve dolayısıyla yerleşime açılmasına olanak sağlamıştır (Doğan Sertkaya,2015a:175).

Yerleşme tarihi bölümünde değinildiği üzere çalışma sahasında insanın varlığı çok eskilere dayanmaktadır. İlkçağ ve Osmanlı öncesi dönemde elde edilen veriler her ne kadar kısıtlı olsa da Osmanlı döneminde nüfus ile ilgili verilere daha fazla ulaşılmaktadır.

19. yüzyılda o dönemin önde gelen iki hükümdarı olan Sultan II. Mahmut ve II. Abdülhamit nüfus ile ilgili konularla yakından ilgilenmiş ve nüfusun araştırılması ve nüfus kayıtlarının tutulması husunda emirler verip, sayımların yürütülmesini denetlemişlerdir. Osmanlı İmparatorluğunda tüm kazalar sayılmamış olmasına rağmen modern anlamda yapılan ilk sayım 1828/29 yılında Avrupa ve Anadolu'da yapılan sayımdır (Karpaz,2003: 62). Ancak bu sayım o dönem Osmanlı – Rus savaşının devam etmesinden dolayı başarılı olamamıştır. Neticelenmeyen sayım

sonrası (1826 yılında kaldırılan Yeniçeri Ocağı yerine yeni bir orduya ihtiyaç duyulması sebebiyle) asker toplamak amacıyla 1831 yılında nüfus sayımı yapılmıştır. İlk genel nüfus sayımı olmasına karşın bu sayımda sadece erkek nüfus sayıldığı için veriler toplam nüfusu göstermemektedir (Kartal, 2010: 10-22-214).

Türkiye Cumhuriyeti'nde ise ilk nüfus sayımı 1927 yılında, ikinci nüfus sayımı ise 1935 yılında yapılmıştır. Bu yıldan sonra her beş yılda bir nüfus sayımı tekrarlanmıştır. 2000 yılında yapılan nüfus sayımı sonrasında 2007 yılı itibarı ile beraber Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne (ADNKS) geçilmiş ve nüfus kişilerin daimi yerleşim yeri bilgilerine göre kayıt altına alınmaya başlanmıştır.

4.1.1. Toplam Nüfus

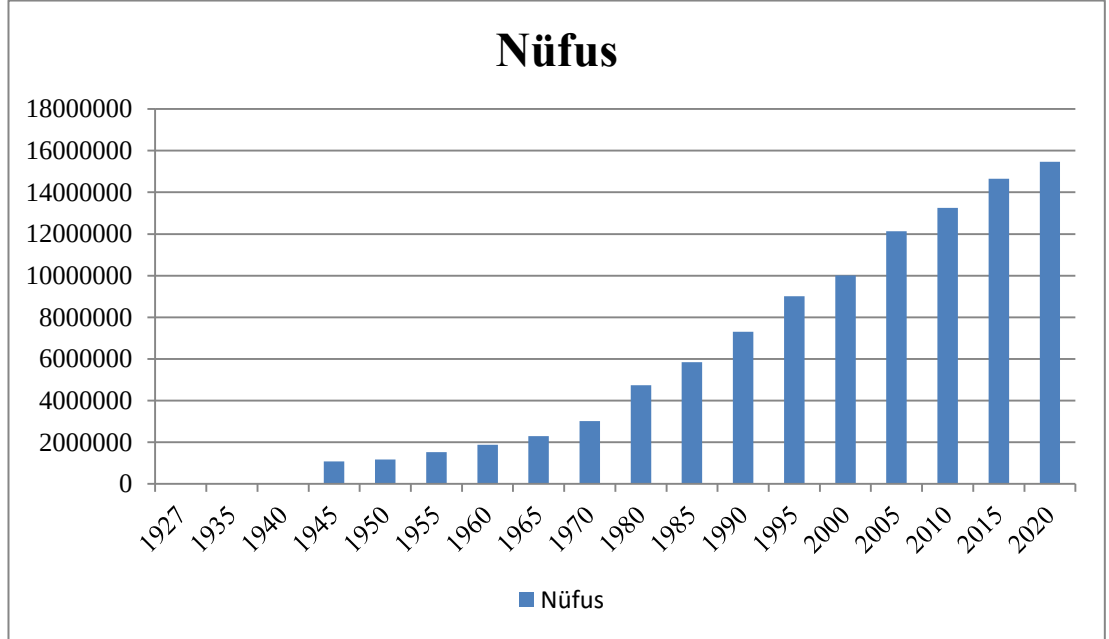
Dünya'nın en güzel şehirlerinden biri olarak kabul edilen İstanbul'da yerleşim tarihi de oldukça eskilere dayanmaktadır. Küçük bir yerleşim olarak kurulan şehir, Roma İmparatorluğu'nun başkenti ilan edildiğinde, şehre özellikle Trakya'dan gelen halk yerleştirilmiştir ve böylece şehrin nüfusu hızla artış göstermiştir. 5 yy.'da şehrin nüfusunun eski başkent Roma'dan daha kalabalık olduğu düşünülmektedir. 1453 yılında sur içi nüfusunun 40-50 bine gerilediği, Osmanlı Devleti'nin şehri fethetmesiyle nüfusun 120 bine yükseldiği kabul edilmektedir. Osmanlı'nın fethiyle beraber şehir sadece sur içinde değil, sur dışında da büyüme göstermeye başlamıştır. 16.yy sonlarına doğru yarım milyona yaklaşan nüfusun yaklaşık %30-40'ının sur dışında yaşadığı düşünülmektedir. 1914 yılında yapılan sayıma göre şehrin nüfusu 900 bin civarındadır. Cumhuriyet'in ilanından sonra normal bir artış gösteren İstanbul, sanayileşme ile beraber şehirlere göçlerin başlamasıyla büyük bir nüfus artışı yaşamıştır. İstanbul günümüzde 15 milyonu geçen nüfusuyla önemli bir megapoldür (İBB,2018:2).

Tablo 26: İstanbul'un Yıllar Bazında Nüfus Artışı (1927-2020)

Yıl	Nüfus	Yıl	Nüfus
1927	806.863	1980	4.741.890
1935	883.599	1985	5.842.985
1940	991.237	1990	7.309.190
1945	1.078.399	1995	9.017.400
1950	1.179.666	2000	10.018.735
1955	1.533.822	2005	12.128.577
1960	1.882.092	2010	13.255.685
1965	2.293.823	2015	14.657.434
1970	3.019.032	2020	15.462.452

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları; TÜİK, ADNKS

Grafik 4: İstanbul'un Yıllar Bazında Nüfus Artışı (1927-2020)



Tablo 26 ve Grafik 4'te görüldüğü üzere İstanbul nüfusu sürekli bir artış eğilimindedir. 1927 yılında yapılan genel nüfus sayımında 1 milyon olmayan nüfus sayısı, 2020 yılında 15 milyonu aşmıştır. Aradan geçen 93 yıllık süreçte İstanbul nüfusu %1816 artış göstermiştir. Özellikle 1940 yılından sonra nüfus ivmesi hep yukarıya doğrudur. Ülkemizde 1950 yılından sonra yaşanan sanayi faaliyetleri ile beraber iş imkanlarında yaşanan artışlardan dolayı şehirlere büyük göçler

yaşanmıştır. İstanbul ‘taşı toprağı altın ‘ düşüncesiyle kırsal alanlardan en fazla göç alan şehir olmuştur. Ancak günümüzde bu düşüncenin devam ettiği söylenemez. İstanbul her anlamda doyum noktasına ulaşmış bir şehir özelliği göstermektedir. Şehrin çok kalabalık olması, iş imkanlarının yetersiz olması, konut yetersizliği, çarpık kentleşme, gürültü kirliliği, hava kirliliği, yaşam şartlarının zorlaşması şehrin çekiciliğini azaltmıştır. Buna rağmen Türkiye’nin en fazla nüfus barındıran şehri olma özelliğini kaybetmemektedir.

İstanbul günümüzde 39 ilçesi olan 15.462.452 nüfusa sahip bir il olsa da 1927 yılında il yalnızca 7 ilçeden oluşuyordu. Bunlar: İstanbul (Merkez), Adalar, Bakırköy, Beyoğlu, Çatalca, Şile ve Üsküdar ilçeleriydi. Ancak; İstanbul (Merkez), Adalar, Bakırköy, Beyoğlu ve Üsküdar’ın da ilçe merkezi belediye sınırlarına dâhil edilmişti. 1930 yılında ise bu sayı Beşiktaş, Beykoz, Eminönü, Fatih, Kadıköy, Kartal, Sarıyer, Silivri ve Yalova’nın da ilçe yapılmasıyla beraber 15’e yükselmiştir (Şahin, 2015:246). 1950 yılında ilçe sayısı 16 ‘ya, 1954 yılında Şişli; 1957 yılında Zeytinburnu’nun ilçe yapılmasıyla bu sayı 18’e ulaşmıştır. 1963 yılında Gaziosmanpaşa; 1987 yılında Bayrampaşa, Büyükçekmece, Kâğıthane, Küçükçekmece, Ümraniye ve Pendik; 1992 yılında Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Güngören, Maltepe, Sultanbeyli ve Tuzla; 2000 ve 2010 arası dönemde Arnavutköy, Başakşehir, Beylikdüzü, Esenyurt, Sultangazi, Ataşehir, Sancaktepe ve Çekmeköy ilçe statüsüne getirilmiştir (Gökburun,2017:346).

Çalışma sahası ilçe haline gelinceye değin farklı statülerde bulunmuş ve farklı ilçelere bağlanmıştır. Bu sebeple Arnavutköy’ün ilçe olmadan önceki verilerine ulaşmak zorlaşmaktadır. Günümüzde Arnavutköy’ün mahallesi olan mahallelerin de bu tarihten önce farklı ilçelere bağlı olması sebebiyle verilere ulaşmak daha karışık bir hal almaktadır.

Çalışma sahası Osmanlı döneminde Çatalca Sancağı’na daha sonra Çatalca Nahiyesi’ne bağlanmıştır. Cumhuriyet döneminde Eyüp ilçesi’ne bağlı köy konumunda iken, 1963 yılında Gaziosmanpaşa ilçesine bağlanmış ve 1987 yılında belde olmuştur. Günümüzde Arnavutköy ilçesi sınırları içerisinde yer alan Hadımköy 1969, Durusu 1989, Boğazköy, Bolluca, Haraççı ve Taşoluk ise 1994 yılında belde statüsü almıştır. 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe

Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile beraber Boğazköy, Bolluca, Durusu, Haraççı, Hadımköy ve Taşoluk belediyeleri Arnavutköy Belediyesi’ne devredilmiştir ve 2008 yılına kadar Gaziosmanpaşa’ya bağlı olan ilçe Gaziosmanpaşa’nın; Arnavutköy, Sultangazi ve Gaziosmanpaşa olarak 3 ilçe’ye bölünmesiyle ilçe statüsüne kavuşmuştur (<https://www.arnavutkoy.bel.tr/>).

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile tüm büyükşehirlerde büyükşehir belediye sınırı, il sınırlarına kadar genişletilmiş, ildeki beldeler kapatılmış ve köy yerleşmelerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalle statüsüne alınmıştır. Her ne kadar kanun kapsamında büyükşehirlerde yer alan kırsal yerleşmeler mahalle sayılıp ilin ve ilçenin tamamı şehir nüfusu olarak nitelendirilse de bu durum büyükşehir olan illerde kırsal yerleşmelerin olduğu gerçeğini değiştirmez. Kanunla bazı ilçe sınırları içerisinde değişiklikler de meydana getirmiştir. Eskiden Arnavutköy İlçesine bağlı Bahşayış ve Nakkaş Mahalleleri bu kanunla Çatalca İlçesine bağlanmıştır (Erbaş,2018:35). Bütün bu gelişmeler ve kanunlar neticesinde günümüzde Arnavutköy 38 mahallesi olan ve 296.709 (TÜİK,2020) nüfusa sahip bir ilçedir.

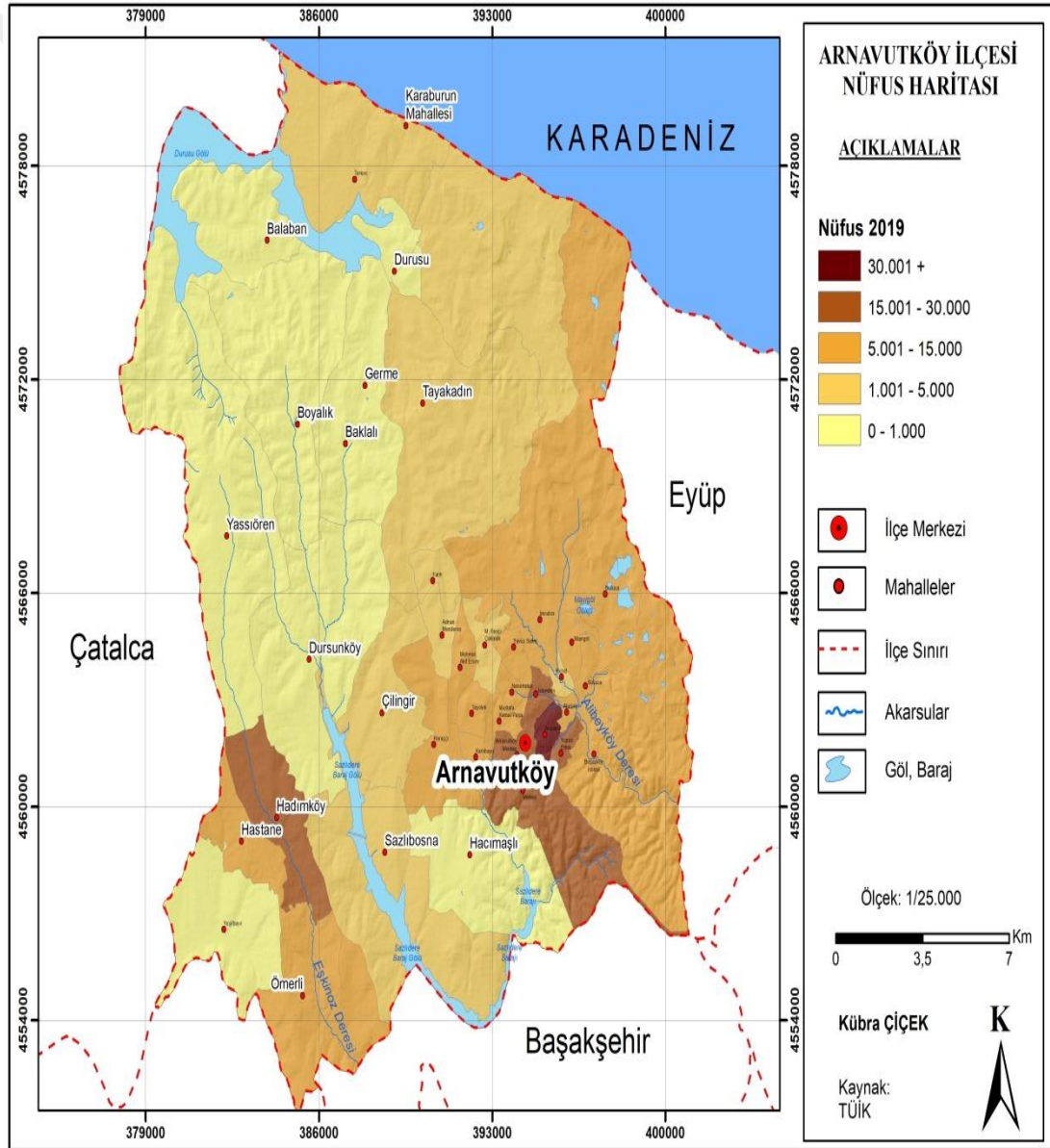
Tablo 27: Arnavutköy İlçesinin Toplam Nüfus Değişimi (2008-2020)

Yıl	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus
2008	84.439	79.071	163.510
2009	90.710	85.161	175.871
2010	96.662	91.349	188.011
2011	101.960	96.270	198.230
2012	105.924	100.375	206.299
2013	111.294	104.237	215.531
2014	116.574	109.096	225.670
2015	122.073	114.149	236.222
2016	128.276	119.231	247.507
2017	136.170	125.485	261.655
2018	140.662	129.887	270.549
2019	145.619	136.869	282.488
2020	152.668	144.041	296.709

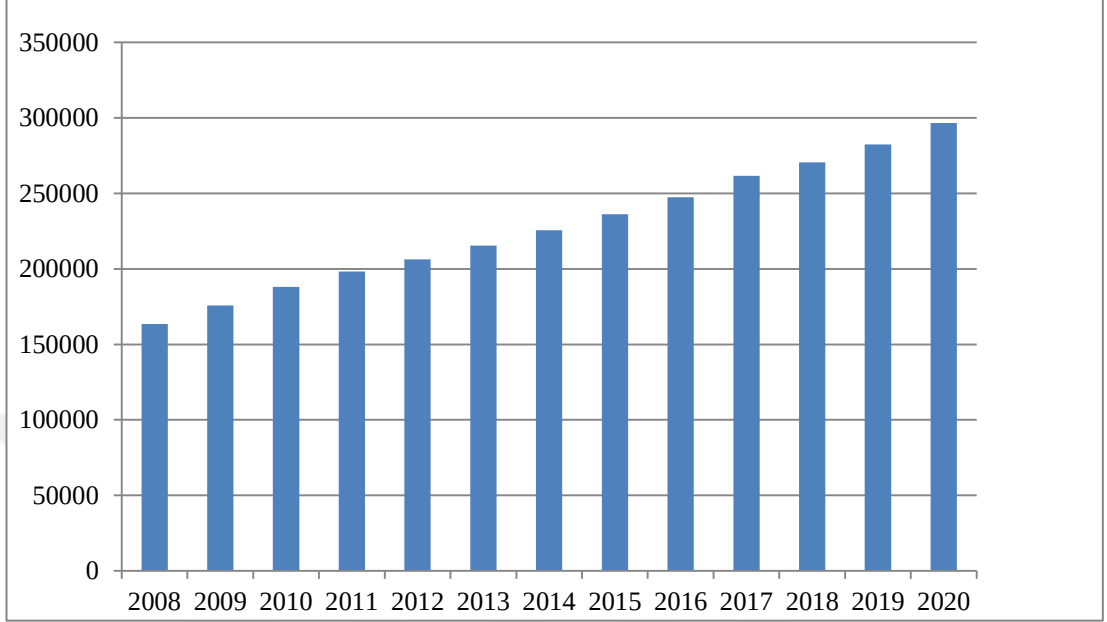
Kaynak: TÜİK,ADNKS

TÜİK'ten alınan veriler ışığında Arnavutköy ilçesinin toplam nüfus değişimi incelendiğinde 2008 yılında 163.510 olan toplam nüfusun 2020 yılında 296.709 olduğu görülmektedir (Tablo 27). Çalışma sahasında adım adım fakat istikrarlı bir nüfus artışı söz konusudur. 2008 yılından 2020 yılına kadar olan 12 yıllık süreçte nüfus %81 artış göstermiştir. Arnavutköy nüfusunun İstanbul nüfusu içindeki payı %1.92'dir. İlçelere göre İstanbul nüfusuna bakıldığında Arnavutköy 296.709'luk nüfusuyla İstanbul'un en fazla nüfus barındıran 24. İlçesidir.

Harita 4: Arnavutköy İlçesi Nüfus Haritası



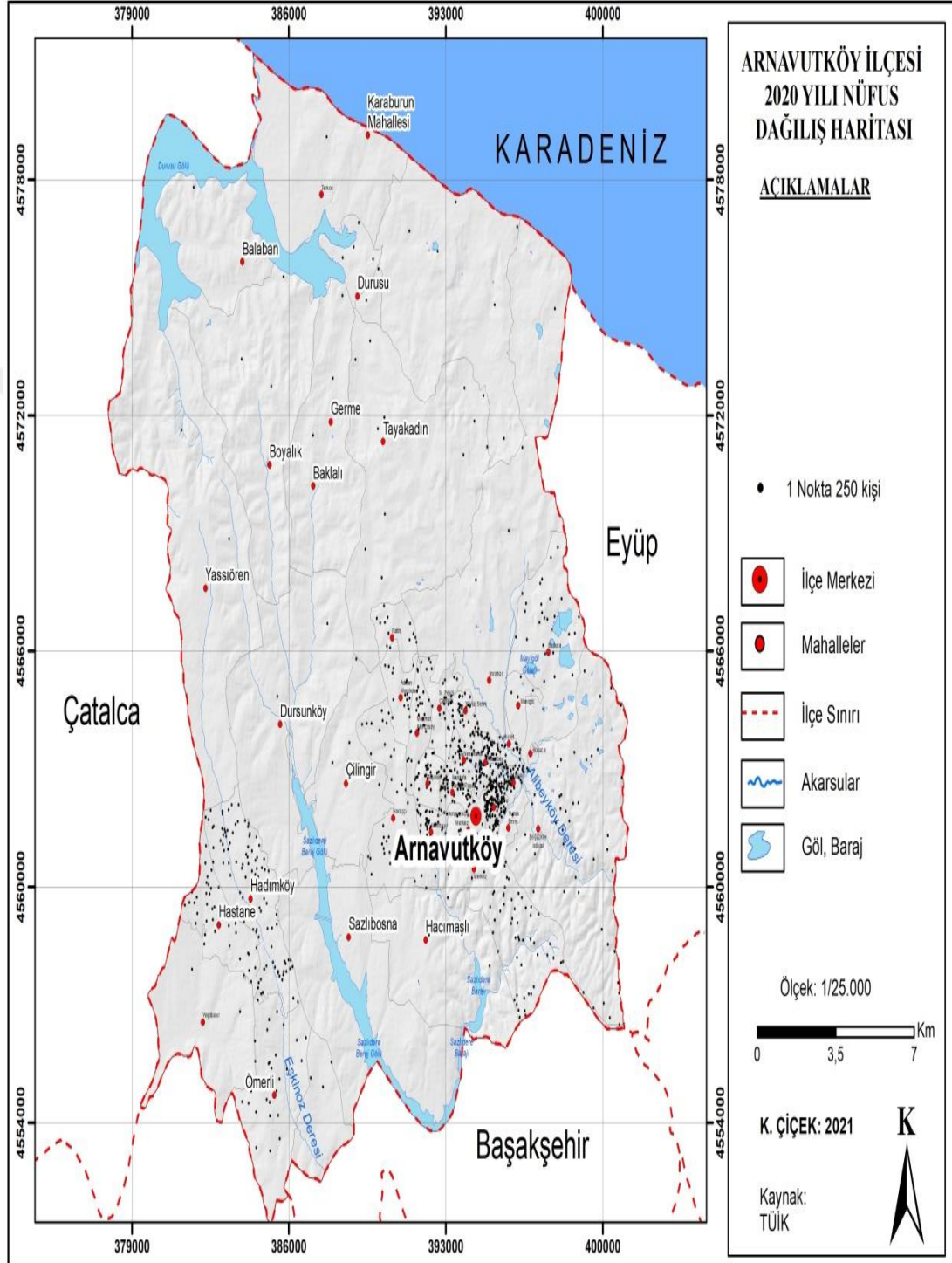
Grafik 5: Arnavutköy İlçesinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (2008-2020)



Toplam nüfus içerisinde erkek nüfus kadın nüfustan hep daha fazladır. 2020 yılında toplam 296.709 olan nüfusun 152.668'ini erkek nüfus, 144.041'ini kadın nüfus oluşturmaktadır. Yüzde olarak bakıldığında toplam nüfusun %51.45'i erkek nüfus %48.55'i kadın nüfustan meydana gelmektedir.

Erkek nüfusun kadın nüfusa bölünüp 100 ile çarpılmasıyla nüfusun cinsiyet oranı bulunmaktadır. Hesaplama sonucunda çıkan sayı 100'e eşitse nüfus oranı eşit, 100'den büyükse erkek nüfus fazla, 100'den küçük ise de kadın nüfus fazladır. Çalışma sahasında 2020 verilerine göre nüfusun cinsiyet oranı 105,9'dur.

Harita 5: Arnavutköy İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (2020)



4.1.1.1. Nüfus Yoğunluğu

4.1.1.1.1. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu

Aritmetik nüfus yoğunluğu toplam nüfusun alanın yüzölçümüne bölünmesiyle elde edilir. Aritmetik nüfus yoğunluğu, nüfus çalışmalarında sıklıkla kullanılmasına rağmen elde edilen sonuçlar geniş kapsamlı yorumlamalara pek de yeterli değildir, aritmetik yoğunluk tek başına bir anlam ve açıklama gücü taşımaz. Demografik, ekonomik, sosyal ve politik yargılamalara temel oluşturmaz (Tandoğan,1969:59).

Tablo 28: Arnavutköy İlçesi ve İstanbul Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Değişimi (2008-2020)

Yıl		2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Nüfus/ km ²	Arnavutköy	322	371	407	501	549	600	658
	İstanbul	2390	2495	2608	2706	2786	2836	2976

Kaynak: TÜİK Nüfus Sayım Sonuçları verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Aritmetik nüfus yoğunluğu hesaplanırken ilçede meydana gelen yönetsel sebeplerden dolayı yüzölçümünün değişmesi de dikkate alınmıştır. 2012 tarihli 6360 sayılı kanunla kabul edilen “Onüç İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile beraber 5747 sayılı kanunla Arnavutköy ilçesine bağlanan Nakkaş (46,78 km²) ve Bahşayış (9,46 km²) mahalleleri Çatalca İlçesi’ne bağlanmıştır. Böylece 506,52 km² olan Arnavutköy yüzölçümü 56,24 km² küçülerek 450,28 km² olmuştur (<https://www.arnavutkoy.bel.tr/>). İlçe’nin aritmetik yoğunluğu sürekli olarak artmıştır. 2008 yılında 322 olan aritmetik nüfus yoğunluğu 2020 yılında 658’e yükselerek %48 artış göstermiştir. 2020 yılı verilerine göre Türkiye’nin aritmetik nüfus yoğunluğu 109, İstanbul’un aritmetik nüfus yoğunluğu ise 2.976’dır. Buna göre Arnavutköy’ün aritmetik nüfus yoğunluğu Türkiye’nin aritmetik nüfus yoğunluğundan fazla, İstanbul’un aritmetik nüfus yoğunluğundan ise azdır.

4.1.1.1.2. Tarımsal Nüfus Yoğunluğu

Tarımsal nüfus yoğunluğu tarım ve hayvancılıkla geçinen nüfusun tarımsal alanın yüzölçümüne bölünmesiyle elde edilir. Veriler 2008 ve 2012 yılları arası alınmıştır çünkü 2012 yılında kabul edilen kanunla büyükşehir belediye sınırı, il sınırlarına kadar genişletilmiştir ve ildeki beldeler kapatılarak, köy yerleşmeleri mahalle statüsüne getirilmiştir. İstanbul sınırları içerisinde yer alan Arnavutköy’de de kanun ile beraber kırsal yerleşmeler olan köyler mahalle konumuna getirilmiştir. Bundan dolayı ilçe’de 2012 yılından sonra kırsal nüfus verileri bulunmamaktadır. Ancak her ne kadar kanunla mahalle statüsüne getirilse de ilçe’de ki kırsal yerleşmeler fonksiyonlar itibarıyla kırsal özelliklerini günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. İlçe’de tarım ve hayvancılıkla geçinen ve kırsal karaktere sahip birçok yerleşme ünitesi bulunmaktadır. Bunlar; Baklalı, Balaban, Boyalık, Hacımaşlı, Karaburun, Yassıören, Yeniköy, Çilingir, Sazlıbosna, Dursunköy ve Yeşilbayır olarak sayılabilir (Doğan Sertkaya ve Gökburun,2019:82).

Tablo 29: Arnavutköy İlçesi ve İstanbul Tarımsal Nüfus Yoğunluğu Değişimi (2008-2012)

Yıl		2008	2009	2010	2011	2012
Kırsal Nüfus/ Tarım Alanı	Arnavutköy	0,40	0,43	0,44	0,45	0,46
	İstanbul	5,8	5,3	5,2	5,2	4,9

Kaynak: TÜİK Nüfus Sayım Sonuçları verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Yıllar bazında kırsal nüfusun artış göstermesiyle tarımsal nüfus yoğunluğu da artış göstermiştir. Nüfus yoğunluğunda büyük bir değişim söz konusu değildir. 2008 yılında 0,40 olan tarımsal nüfus yoğunluğu, 2012 yılında 0,46’ya yükselmiştir. İstanbul’un tarımsal nüfus yoğunluğu ise 2008 yılında 5,8 iken 2012 yılında %15 azalarak 4,9’a inmiştir. Bahsedildiği üzere 2012 yılından sonra ki verilere ulaşılamamaktadır.

4.1.1.1.3. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu

Fizyolojik nüfus yoğunluğu toplam nüfusun tarımsal alanın yüzölçümüne bölünmesiyle elde edilir. Fizyolojik yoğunluk ziraati temel kaynak sayması ve nüfus sayısını ekip biçmeye elverişli toprak ile ilişkilendirmesi sebebiyle aritmetik yoğunluk kavramına göre çok daha anlamlı ve gerçeğe yakın bir anlam taşımaktadır (Tanoğlu,1969:62).

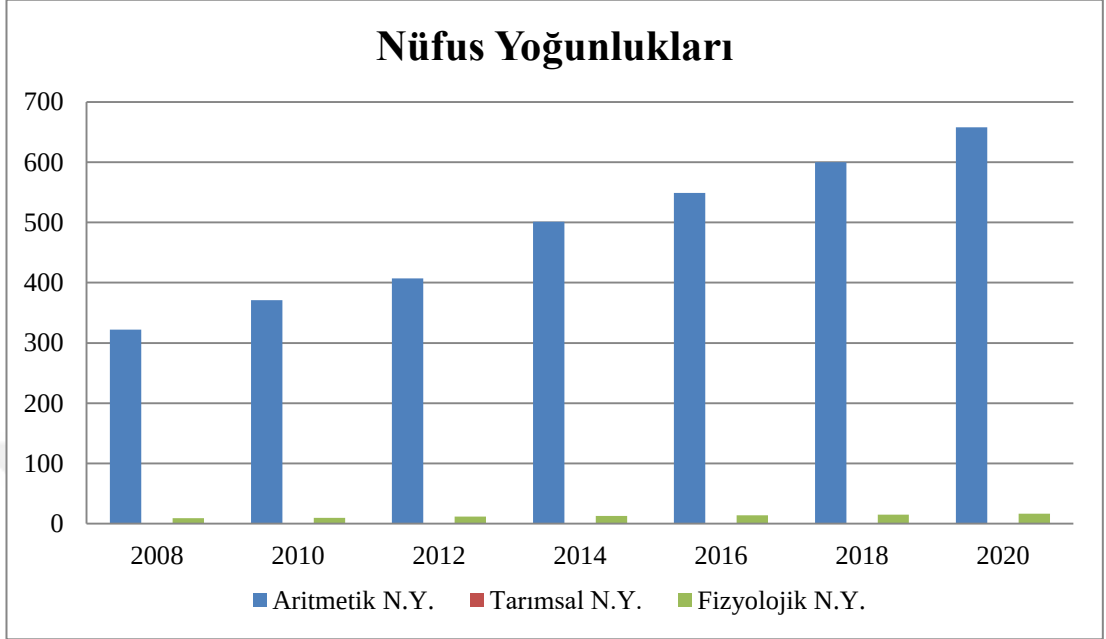
Tablo 30: Arnavutköy İlçesi ve İstanbul Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Değişimi (2008-2020)

Yıl		2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Toplam Nüfus/Tarım Alanı	Arnavutköy	9,2	10	11,7	12,8	14	15,3	16,8
	İstanbul	16,9	18,7	19,3	19,9	20,2	20,8	20,8

Kaynak: TÜİK Nüfus Sayım Sonuçları verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Fizyolojik yoğunluğun fazla olması tarım alanlarının az, nüfusun fazla olduğunun göstergesidir. Fizyolojik nüfus yoğunluğu tarım toprakları üzerindeki nüfus baskısını gösterir. Çalışma sahasında fizyolojik nüfus yoğunluğu her yıl artış göstermiştir. 2008 yılında 9,2 olan fizyolojik nüfus yoğunluğu, 2020 yılında 16,8'e yükselerek %82 artış göstermiştir. Bu durum Arnavutköy'de sürekli olarak artış gösteren nüfusun tarım alanları üzerinde ki baskısını açıkça göstermektedir. İstanbul'da ise fizyolojik nüfus yoğunluğu çok daha fazladır. 2008 yılında 16,9 olan fizyolojik nüfus yoğunluğu 2020 yılında %23 artış göstererek 20,8'e ulaşmıştır. İstanbul'un fizyolojik nüfus yoğunluğu Arnavutköy ilçesinin fizyolojik nüfus yoğunluğundan fazladır.

Grafik 6: Arnavutköy İlçesi Aritmetik, Tarımsal ve Fizyolojik Nüfus Yoğunlukları



Grafik 6 incelendiğinde Arnavutköy ilçesinin aritmetik nüfus yoğunluğunun yıllar bazında sürekli artış gösterdiği gözlenmektedir. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise çok minimum değerlerdedir. İlçenin 2012 yılı sonrası tarımsal nüfus yoğunluğu verileri ise bulunmamaktadır. Fizyolojik nüfus verileri düzenli olarak artış göstermiştir.

4.1.1.2. Nüfus Artış Hızı

Nüfus daima hareket halinde olan bir olgudur bu sebeple bir yerleşmenin, bölgenin ya da ülkenin nüfusu hiçbir zaman sabit kalmamaktadır. Bunun için nüfus çalışmalarında belirli bir alan içerisinde ki nüfusun bilinmesi çalışmalar için büyük önem taşımaktadır. Çünkü optimum nüfusun sağlanması için yapılacak geleceğe dönük planlamalarda nüfusun yıllar içerisindeki değişimi ve bunun sebeplerinin ortaya konulması gerekmektedir. Nüfus artışının doğal seyrini doğumlar ve ölümler arasındaki fark meydana getirmektedir ancak bu doğal seyir dışında salgınlar, savaşlar, açlık gibi toplu ölümlere sebep olan faktörler ve göç hareketleri de nüfus miktarının sürekli olarak değişmesinde etkilidir (İbret, 2004: 165).

Türkiye nüfus yapısı olarak genç ve dinamik nüfusa sahip bir ülke konumundadır ancak doğum oranlarının azalmasına bağlı olarak nüfus artış hızının

düşmesi günümüzde gelişmiş ülkelerde yaşanmakta olan yaşlanma probleminin gelecek yıllarda Türkiye'nin de yaşamasına sebep olacaktır. Genç nüfusa sahip olması sebebiyle uluslararası platformlarda nüfusunun genç olmasının avantajları ile övünen ülkemiz, nüfus yapısının değişip yaşlanmaya başlaması ile beraber sahip olduğu avantajları zaman içinde yitirecektir (Günsoy ve Tekeli, 2015: 54). Yaşanan bu değişimler demografik geçiş süreci ile açıklanabilir. Demografik geçiş terimi, en basit haliyle doğurganlık ve ölüm oranlarının göreceli olarak yüksek olduğu bir pozisyondan düşük olduğu bir pozisyona dönüşmesi ve böylelikle nüfustaki büyümenin sona ermesi süreci olarak tanımlanabilir (Yavuz, 2009: 1). Demografik döngüde gelişmişlik seviyesi belirleyici faktördür. Birinci evre doğurganlık ve ölüm oranlarının yüksek olduğu evredir. Yaşam süresi kısadır ve ülke genç nüfusa sahiptir. İkinci evre erken geçiş evresi olarak tanımlanan yüksek doğum oranlarının devam etmesine rağmen sağlık koşullarının nispeten iyileşmesiyle beraber ölüm oranlarında azalma yaşanmasıdır. Üçüncü evre ise geç geçiş evresi olarak tanımlanmaktadır ve bu evrede ölüm oranlarının yanı sıra doğum oranlarında da azalma gerçekleşmektedir. Bu evrede daha dengeli bir nüfus artışı yaşanmaktadır. Son evre olarak tanımlanan dördüncü evre doğum ve ölüm oranlarının çok düşük seviyelerde seyrettiği (neredeyse durağan hatta zaman zaman eksili seviyeler) geçiş sonrası evreyi temsil etmektedir. Türkiye demografik dönüşüm sürecinin üçüncü aşamasındadır (Doğan Sertkaya, 2019: 42).

Demografik geçişe istinâden doğurganlık hızında yaşanan düşüş, nüfus artış hızını düşmesine ve nüfusun yaş yapısının değişerek ortalama yaşam süresinin artmasına sebep olmaktadır. Ortalama yaşam süresinin de artmasında ki katkıyla beraber Türkiye nüfusu hızlı bir yaşlanma eğilimine girmiştir (Yakar, 2014: 559).

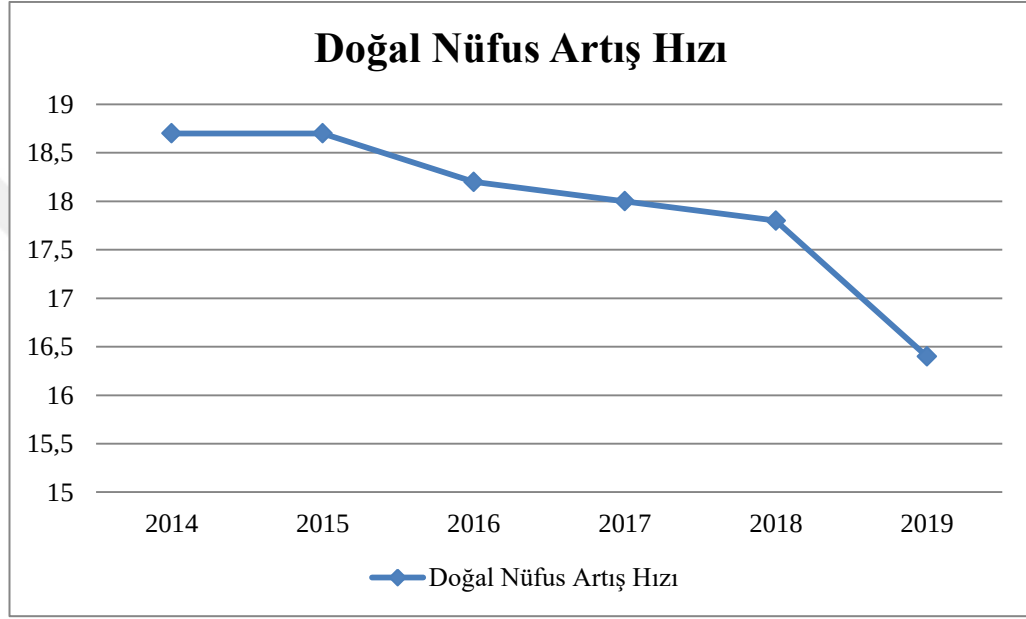
Tablo 31: Arnavutköy İlçesi Doğal Nüfus Artış Hızı Değişimi (2014-2019)

Doğal Nüfus Artışı (‰)					
2014	2015	2016	2017	2018	2019
18,4	19,0	18,5	17,9	17,8	16,4

Kaynak: TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Nüfusun doğal artış hızı hesaplamaları göç verileri kullanılmadan doğum ve ölüm hızı verileri baz alınarak hesaplanmaktadır. Çalışma sahasında nüfusun doğal artış hızının en fazla olduğu yıl % 19,0 ile 2015 yılıdır. İlçede 2015 yılında yaşanan bu artıştan sonra doğal nüfus artışı azalmaya başlamıştır.

Grafik 7: Arnavutköy İlçesi Doğal Nüfus Artış Hızı Değişimi (2014-2019)



Nüfus artış hızının azalmasının en büyük problemi nüfusu yaşlanmasıdır. Uzun yıllardır bu problem ile karşı karşıya olan gelişmiş ülkeler yaşlı nüfus grubu için belirlenen sorunların büyük kısmını çözüme kavuşturmuştur. Türkiye’de nüfusun yaşlanma sürecinin çok daha hızlı olması beklenmektedir. Bu bakımdan Türkiye’de beklenen sorunlara hazırlık yapılmalı ve yaşlılığa yönelik sağlık ve sosyal politikaların gözden geçirilmesi gerekmektedir (Mandıracıoğlu,2010:44).

4.1.1.3. Doğum Oranları

Nüfusun devamlılığını sağlamak bugünün gençlerinin elindedir. Genç bireylerin evlenip çocuk sahibi olması ile beraber nüfusun devamlılığı sağlanacaktır. Nüfusun gelecekteki yapısına dair fikir edinebilmek için ülkelerin doğum ve ölüm oranlarının incelenmesi gerekir (Shorter ve Macura, 1982: 25-26).

Türkiye farklı dönemlerde farklı nüfus politikaları belirlemiş ve uygulamış bir ülkedir. Ülkemizde Cumhuriyet döneminde uygulanmaya başlanan bu politikalar nüfusun yapısı üzerinde etkili olmuştur. Türkiye’de 1927-1965 arası pronatalist nüfus politikası, 1965-2014 arası antinatalist nüfus politikası ve 2014 sonrası II. Pronatalist nüfus politikası uygulanmıştır. Uygulanan nüfus politikasına göre farklı uygulamalar ve yasalar devreye sokulmuştur. Türkiye’de şuan güncel olarak uygulanan nüfus politikası pronatalist nüfus politikasıdır.

Nüfusta meydana gelen veya gelmesi beklenen değişimler demografik dönüşüm kuramı ile açıklanmaktadır. Her ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel, politik şartlarına göre farklılık gösteren bu kuram temelde dört aşamadan meydana gelmektedir. Ülkemizde yaşanan demografik dönüşüm sürecinin en önemli faktörü doğurganlık seviyesinde yaşanan değişimler olmuştur (Eryurt,2018:12).

Türkiye’de demografik dönüşümün ilk aşaması 1923 – 1950 yılları arasındadır. Bu dönemde ki veriler şimdiki kadar detaylı olmasa da genel itibariyle savaş sonrası dönemden normal hayata dönülmesi sebebiyle ölümlerde azalma ve doğurganlıkta önemli bir artış yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye’nin nüfusu neredeyse iki katına çıkmıştır. Türkiye’de demografik dönüşümün ikinci aşaması 1950 ile 1985 yılları arasında ki dönem olarak kabul edilir. Doğurganlık 1950 yılından itibaren sürekli düşmektedir ve doğurganlıktaki düşüş, ölümlülükteki kadar hızlı olmadığından nüfus büyümeye devam etmiştir ve bu dönemde de nüfus ikiye katlanmıştır. Bu dönemin bir diğer önemli bir özelliği ise hızlı kentleşmedir. Kentleşme ve doğurganlığın düşmesi demografide birbirini destekleyen süreçler olarak kabul edilmektedir. 1955 - 1985 yılları arasında yüzde 10.000 nüfusun üzerindeki bölgeler yüzde 22,5’ten yüzde 51,1’e yükselmiştir. Bu durum aile yapısını da değiştirerek büyük aileden daha küçük fakat kentin sosyo-ekonomik fırsatlarından daha fazla faydalanmak isteyen aile yapısına kaydırmıştır. 1985 yılından sonra ki dönem üçüncü aşamanın başlangıç noktası olarak kabul edilir. 1985 yılından günümüze dek doğurganlıktaki ve ölümlülükteki düşüş eğilimi devam etmektedir. Bu dönemde nüfus artış hızı düşmüştür. Nüfus genç ve dinamik yapısını korumakla beraber 2005 yılından sonra 0 -14 yaş grubu rakamsal ve oransal olarak düşme eğilimine girmiştir (ASPB,2013:31,32).

Türkiye şuan demografik dönüşümün üçüncü aşamasındadır. Gelişmiş ülkeler ise demografik dönüşümün dördüncü aşamasındadır.

Doğurganlık geçişine 1960-65 dönemi (öncüler) ile 1965-70 döneminde (yakın takipçiler) giren iller 2000 yılı ile beraber demografik dönüşümün ileri evrelerine ulaşmışlardır. Bu iller arasında yer alan İstanbul doğurganlık geçişinin son evresine gelmiştir ve toplam doğum hızı düşüş göstererek kadın başına 2 çocuğa eşit ya da daha azdır (Yüceşahin, 2009: 16).

Tablo 32: Arnavutköy İlçesinde Doğum Sayısı ve Kaba Doğum Hızı (2014-2019)

Doğum Oranları						
Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Doğum Sayısı	4965	5242	5369	5598	5712	5613
Kaba Doğum Hızı ‰	22	22,1	21,6	21,3	21,1	19,8

Kaynak: TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Kaba doğum hızı (KDH) her bin nüfusa düşen canlı doğum sayısını göstermektedir. Çalışma sahasında 2014 yılında ‰ 22 olan kaba doğum hızı 2019 yılında ‰19,8'e gerilemiştir (Tablo 32). 2019 TÜİK verilerine göre Türkiye'nin kaba doğum hızı ‰14,3 iken İstanbul'da ‰13,5'tir. İlçe'de 2014-2019 yılları arası kaba doğum hızında yaşanan azalmaya rağmen sonuç Türkiye ve İstanbul ortalamasının üstünde seyretmektedir.

4.1.1.4. Ölüm Oranları

Kaba ölüm hızı (KÖH), yıl içinde ölen kişi sayısının toplam nüfusa bölünüp 1000 ile çarpılması sonucu elde edilir. Çalışma sahasında meydana gelen ölüm sayısının değişmesiyle beraber KÖH'de değişim göstermiştir. Ayrıca bu değişime ölüm sayısının yanında toplam nüfus değişimi de etki etmiştir. 2019 yılı TÜİK verilerine göre kaba ölüm hızı Türkiye'de ‰ 5,3 iken, İstanbul'da ‰ 4,1'dir. Arnavutköy'ün kaba ölüm hızı Türkiye (‰ 5,3) ve İstanbul (‰ 4,1) ortalamasının altındadır.

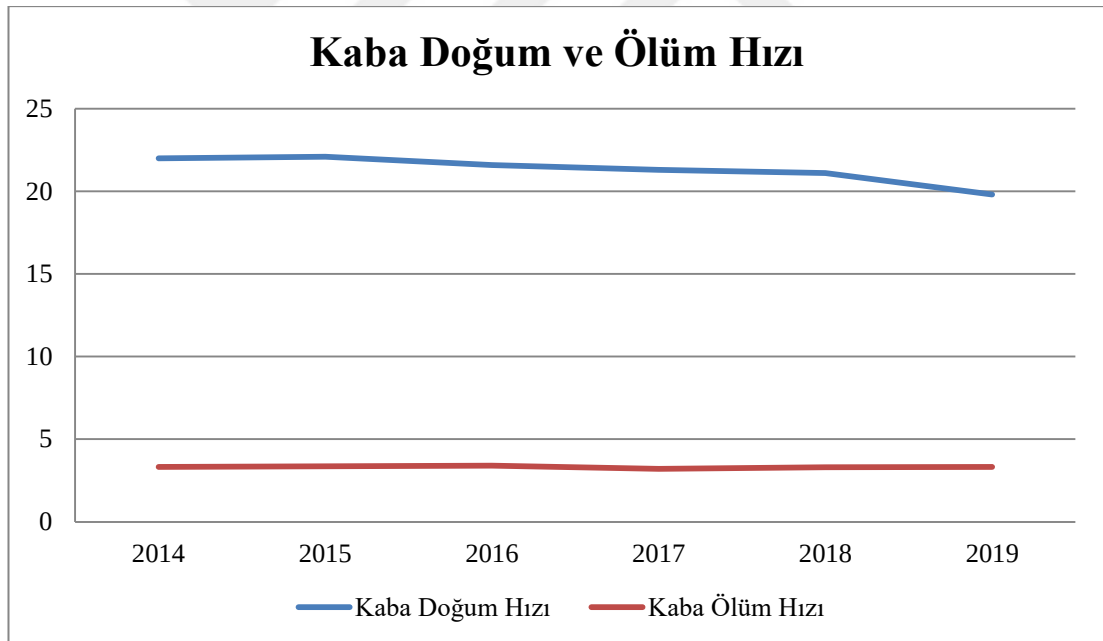
Tablo 33: Arnavutköy İlçesinde Ölüm Sayısı ve Kaba Ölüm Hızı (2009-2019)

Ölüm Oranları						
Yıllar	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Ölüm Sayısı	630	609	654	795	840	941
Kaba Ölüm Hızı ‰	3,58	3,07	3,03	3,36	3,21	3,33

Kaynak: TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Çalışma sahasında 2009 ve 2019 yılları arası veriler incelendiğinde ölüm sayısı 2009 yılında 630 iken 2019 yılında 941 olmuştur ve % 49 artış göstermiştir. 2009 yılında ‰ 3,58 olan kaba ölüm hızı 2019 yılında ‰ 3,33'e gerilemiş ve %6,9 azalmıştır (Tablo 33).

Grafik 8: Arnavutköy İlçesi Kaba Doğum ve Ölüm Hızı



Grafik 8 incelendiğinde kaba ölüm hızının durağan bir çizgide devam ettiği görülmektedir. Buna karşılık ilçenin kaba doğum hızı değerleri oldukça yüksek olmakla beraber son yıllarda düşüş söz konusudur.

4.1.1.5. Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Nüfus miktarının yaş gruplarına halinde incelenmesi çalışma sahasında aktif nüfus ve bağımlı nüfus sayılarının tespit edilmesinde, hangi yaş grubunun sayısal olarak fazla olduğunun bilinmesinde büyük avantaj sağlar (Doğan Sertkaya, 2009:15).

Nüfusun yaş gruplarına göre incelenmesi, nüfusun beklentilerine yönelik yatırımların yapılması açısından son derece önemlidir. Nüfusun sadece niceliği değil niteliği de gözetilerek yapılan sosyoekonomik planlamalar nüfusun yaş grupları ve bu grupların toplam nüfus içindeki payı hesaplanarak yapılabilmektedir. Bu durum gelecekte meydana gelecek olan nüfus değişimlerinin sonuçlarına karşı demografik yatırımların da yönünü belirlemektedir.

Nüfus artış hızı bölümünde değinildiği üzere Türkiye genç ve dinamik nüfusa sahip bir ülkedir ancak nüfus artış hızında görülen azalmalar gelecek süreç için endişe vericidir. Gelecek yıllarda ülkemizin genç nüfusunun giderek azalacağı ve yaşlı nüfusun artış göstereceği düşünülmektedir.

TÜİK verilerine göre Türkiye’de çalışma çağı olarak tanımlanan 15-64 yaş grubundaki faal nüfus 2007 yılında nüfusun %66,5’ini oluştururken 2020 yılında bu oran %67,7’ye yükselmiştir. 0-14 yaş grubunu oluşturan çocuk nüfusun oranı 2007 yılında %26,4 iken 2020 yılında %22,8’e gerilemiştir. 65 yaş ve üzeri nüfusu oluşturan yaşlı nüfus ise 2007 yılında %7,1 iken 2020 yılında %9,5’e yükselmiştir (TÜİK,ADNKS Sonuçları,2020).

Tablo 34: Arnavutköy İlçesinde Kadın ve Erkek Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2020)

Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	30085	15519	14566
5-9	29360	15165	14195
10-14	26756	13920	12836
Bağımlı Nüfus	86.201	44.604	41.597
15-19	24549	12637	11912
20-24	24727	12373	12354
25-29	26805	13339	13466
30-34	26848	13960	12888
35-39	25629	13464	12165
40-44	21363	11434	9929
45-49	17082	9010	8072
50-54	11758	6326	5432
55-59	11471	5928	5543
60-64	7610	3880	3730
Faal Nüfus	197.842	102.351	95.491
65-69	5348	2578	2770
70-74	3406	1594	1812
75-79	1942	817	1125
80-84	1132	437	695
85-89	612	238	374
90+	226	49	177
Bağımlı Nüfus	12.666	5.713	6.953
Toplam	296.709	152.668	144.041

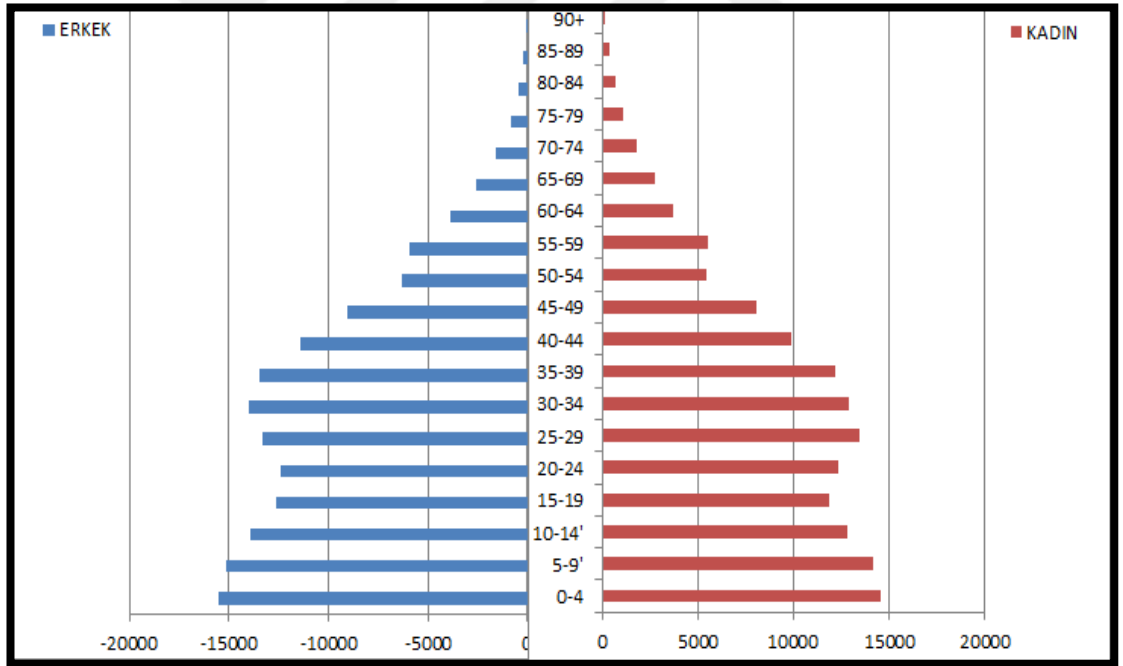
Kaynak: TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

TÜİK'ten alınan veriler ışığında oluşturulan nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı tablosu incelendiğinde çalışma sahasında tüm gruplar içerisinde en fazla nüfus 30.069 ile 0-4 yaş arası gruba aittir. Toplam nüfusun %10.13'ünü bu yaş grubu oluşturmaktadır. Türkiye'de nüfus artış hızının sürekli azaldığı ve buna bağlı olarak 0-14 yaş arasında ki genç bağımlı nüfusun azaldığı düşünülürse Arnavutköy'ün bu bakımdan Türkiye ile paralel gitmediği görülmektedir. Çalışma sahasında genç ve

dinamik bir yapı hakimdir. Toplam nüfus içerisinde en az nüfus 226 kişi ile 90 yaş üzerine aittir. Bu grup nüfusun yalnızca %0,07'sini oluşturmaktadır.

Genç bağımlı nüfus 86.201 kişiyle nüfusun %29'unu oluşturmaktadır. Bu grup içerisinde en fazla pay %34,8 ile 0-4 yaş grubuna aittir. En az pay ise %31 ile 10-14 yaş grubuna aittir. Faal nüfus 197.842 kişiyle nüfusun %66,67'sini oluşturmaktadır ve toplam nüfus içerisinde en büyük orana sahiptir. Bu grup içerisinde en fazla pay 26.848 ile 30-34 yaş arası gruba aittir ve faal nüfusun %13'ünü oluşturmaktadır. En az pay 7.610 kişi ile 60-64 yaş arası nüfusa aittir ve faal grup içindeki payları %3,8'dir. Yaşlı bağımlı nüfusun 12.666 kişiyle nüfusun %3,8'ini oluşturmaktadır. Yaşlı nüfus içerisinde en fazla pay % 42 ile 65-69 yaş arası nüfusa aittir. En az pay ise %1,7 ile 90+ nüfusa aittir.

Grafik 9: Arnavutköy İlçesi Nüfus Piramidi (2020)



Kaynak: TÜİK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Nüfus piramidi incelendiğinde piramidin alt tabanının genişlemeye başladığı görülmektedir. Çalışma sahasında doğum oranlarının yüksek olması bunu açıklamaktadır. 1995-2000 yılını temsil eden 15-19 ve 20-24 yaşın tabana göre daha dar olduğu görülmektedir. Bu da bizlere bu dönemde ki kaba doğum hızının 2010

yılından sonra ki kaba doğum oranından daha yavaş olduğunu söylemektedir. Nüfus piramidinde yaş arttıkça daralma görülmektedir (Grafik 9).

Ayrıca nüfus miktarının yaş gruplarına göre incelenmesi ve nüfus piramitleri sebebiyle araştırma sahasının nüfusunun cins bileşimi de bakılabilmektedir. Belli bir süre içinde doğan bebek sayısının çoğunlukla kız veya erkek çocuk olması, gelecekte nüfusun genel cins yapısını, kadın veya erkek fazlalığı yönünde etkilemektedir ve bu sebeple çalışma sahasında hangi cinsiyetin daha baskın geleceği konusunda bilgi edinilmektedir (Doğan Sertkaya,2009:15).

4.1.1.6. Nüfusun Bağımlılık Oranı

Nüfusun 0-14 yaş arası ve 65 yaş üzerindeki kısmı bağımlı nüfus, 15-64 arasındaki kısmı ise faal nüfus olarak adlandırılmaktadır. Bağımlı yani işgücüne katılmayan nüfusun, faal yani üretici olan nüfusa bölünmesiyle nüfusun bağımlılık oranı hesaplanmaktadır. Bebek ölüm oranlarının azalması, doğum oranlarının artması, yaşam süresinin uzaması gibi sebepler bağımlı nüfusun artmasına sebep olmaktadır. Ülkemizde ve dünyada yaşanan doğum oranlarında ki azalış 0-14 yaş arasındaki bağımlı nüfusun da zamanla azalmasına ve gelecekte faal nüfusu oluşturan kesimin azalmasına neden olacaktır. Gelişen teknolojiler, sağlık alanında yaşanan gelişmelerle ortalama yaşam süresinin uzaması ise yaşlı bağımlı nüfusun iyice artmasına neden olacaktır.

TÜİK 2020 verilerine göre Türkiye'nin toplam bağımlılık oranı %47,7'dir. Genç bağımlılık oranı %33,7 yaşlı bağımlılık oranı %14 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 35: Arnavutköy İlçesi Nüfusunun Yaş Bağımlılık Değişimi (2008-2020)

	2008			2020		
Yaş Grubu	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
0-14	16677	18009	34.686	41597	44604	86.201
15-64	59500	64117	123.617	95491	102351	197.842
65+	2894	2313	5.207	6953	5713	12.666
Toplam	79.071	84.439	163.510	144.041	152.668	296.709

Kaynak: TÜİK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

2008 ve 2020 yılları karşılaştırıldığında toplam nüfusun %81 artış gösterdiği görülmektedir. Bununla beraber bütün yaş gruplarında da aynı şekilde artış yaşanmıştır. 0-14 yaş arası bağımlı nüfus %148,65 yaş ve üzeri yaşlı bağımlı nüfus %143 artış göstermiştir. Her iki dönemde de en fazla paya sahip olan 15-64 yaş arası faal nüfus %60 artış göstermiştir (Tablo 35).

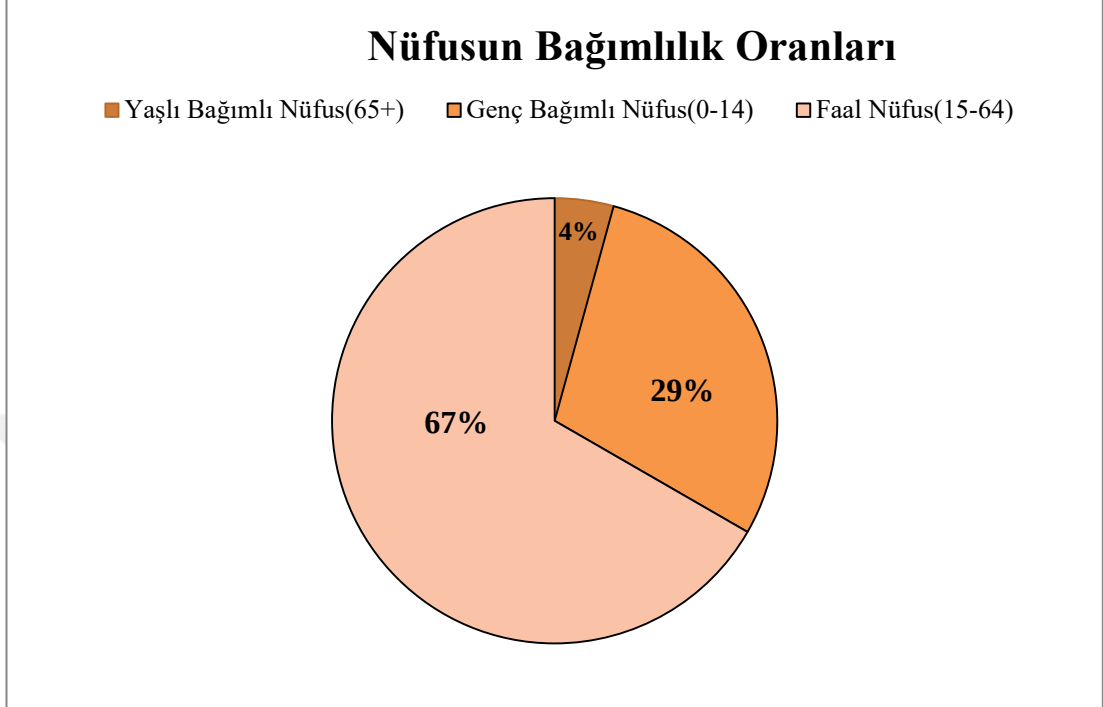
Tablo 36: Arnavutköy İlçe Nüfusunun Toplam, Genç ve Yaşlı Bağımlılık Oranı
(2008- 2020)

	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı			Genç Bağımlılık Oranı			Yaşlı Bağımlılık Oranı		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2008	%32	%31	%32,2	%28	%28	%28	%4	%3,6	%4
2020	%50,8	%49,1	%49,9	%43	%43,5	%43	%7,2	%5,5	%6,4

Kaynak: TÜİK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Çalışma sahasında 0-14 yaş ve 65+ olarak tanımlanan bağımlı nüfusun 2008 yılında faal nüfusa oranı %32,2 iken 2020 yılında bu oran %49,9'a yükselmiştir. Bu durum bağımlı nüfusun faal nüfus üzerinde oluşturduğu baskının giderek arttığını göstermektedir. Genç bağımlılık oranı 2008 yılında %28 iken 2020 yılında %43'e ulaşarak %53,5 artış göstermiştir. Yaşlı bağımlılık oranı 2008 yılında %4 iken 2020 yılında %6,4 olmuş ve %55 artış göstermiştir (Tablo 36). 2020 yılı verilerine göre toplam 98.867 olan bağımlı nüfusun %87,2'sini genç bağımlı nüfus %12,8'ini yaşlı bağımlı nüfus oluşturmaktadır.

Grafik 10: Arnavutköy İlçesinin Nüfus Bağımlılık Oranı (2020)



2020 yılında 296.709 olan toplam nüfus içerisinde genç bağımlı nüfusun (0-14) payı %29, yaşlı bağımlı nüfusun payı (65+) %4 ve faal nüfusun (15-64) payı ise %67'dir (Grafik 10). Bağımlılık oranı sadece nüfus hakkında bilgi vermemektedir. Çalışma sahasında bağımlı nüfusun topluma olan ekonomik yükünü de göstermektedir. Buna göre ilçe'de 0-14 yaş arası bağımlı nüfusun fazlalığından dolayı demografik bazlı ekonomik yatırımlarında bu yönde olması gerekmektedir.

4.1.2. Şehir Nüfusu

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirleyen en önemli parametlerden bir tanesi şehir ve kırsal nüfustur. Ülke nüfusunun yüzde kaçının kırsal bölgelerde yüzde kaçının şehrsel bölgelerde yaşadığının tespiti ülkenin gelişmişlik düzeyini belirlemeye yardımcı etkenlerdendir. Bu sebeple geçmişten günümüze Türkiye'nin, İstanbul'un ve çalışma sahası olan Arnavutköy'ün şehir nüfusunun analiz edilmesi oldukça önemlidir.

Şehir tanımına bakacak olursak birçok farklı tanım görürüz ancak genel anlamda açıklamak istersek şehirler için tarım dışı faaliyetlerin yapıldığı, sosyo-ekonomik yapının daha kapsamlı geliştiği, eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetlerin gelişmiş olduğu, birçok alanda uzmanlaşmanın ileri gittiği, sanayi ve hizmet sektörünün geliştiği, teknolojinin kullanıldığı, heterojen ve bütünleşmiş merkezlerdir (Doğan Sertkaya, 2009:3). Şehirler toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarının belirlendiği, şekil aldığı yerleşim merkezleridir (Bayartan, 2005:87). Ayrıca belli bir bölgenin şehir kabul edilmesi için nüfus şartını da tamamlamış olması gerekir. Bu sayı ülkeden ülkeye değişebilmekle beraber Türkiye’de bir yerin şehir olarak kabul edilebilmesi için 10.000, büyükşehir olarak kabul edilmesi için 750.000 nüfusa sahip olması gerekmektedir. Türkiye 1950 öncesi kırsal nüfus ağırlıklıyken 1950 yılı itibarıyla başlayan sanayileşmeyle beraber kırsal alanlardan şehirlere başlayan göçle beraber şehir nüfus ağırlıklı olmaya başlamıştır. Türkiye’nin 1927 yılında %24 olan şehir nüfus oranı 2012 yılında %77,3’e yükselmiş ve aynı yıl getirilen büyükşehir kanunu ile beraber büyük bir artış göstermiştir ve günümüzde %93 seviyesine ulaşmıştır. Türkiye’nin, İstanbul’un ve Arnavutköy’ün şehir nüfusunu ele aldığımızda;

Birinci dönemi Cumhuriyet’in ilanı ve 1950 yılı arasını baz alarak inceleyebiliriz. Bu dönemde ülkemizde 1950 yılı öncesinde şehir nüfusun büyüme hızı kır nüfusu büyüme hızından pek farklı değildir ancak bu durum 1950 yılı sonrasında büyük değişim göstermiştir. 1950’li yıllardan itibaren Türkiye hızlı kalkınma dönemine girmiştir. Bu dönemde sanayileşme hızlanmış ve ulaşım imkanları artmıştır. Sanayileşmeyle beraber tarımda makine kullanımının başlamasıyla beraber kol gücüne duyulan ihtiyacın azalması, köylerin yol ve ulaşım araçlarıyla şehirlere bağlanması, şehirlerde işgücü ihtiyacının artması şehirlere doğru büyük bir göç hareketine sebep olmuştur (İbret,2010:38). Göç hareketiyle beraber kırsal nüfus azalırken şehir nüfusu sürekli olarak artmaya başlamıştır. Yeni yapılandırmalar ve yasalarla Türkiye’de şehir yasasında önemli bir artış yaşanmıştır. 1927 yılında 66 olan şehir sayısı 1950 yılında 104’e yükselmiştir (Bekdemir, Kocaman ve Polat, 2014:282).

Tablo 37: İstanbul İlçeleri Şehir Nüfusu (1927-1950)

İlçeler	1927	1935	1940	1945	1950
Merkez	261.504	-	-	-	-
Adalar	11.691	16.814	13.325	14.053	15.446
Bakırköy	15.149	18.844	22.406	29.870	29.213
Beşiktaş	-	55.007	59.422	63.611	72.338
Beykoz	-	15.103	31.236	25.611	28.893
Beyoğlu	286.970	230.000	246.042	253.588	280.318
Çatalca	3.142	4.837	10.021	22.141	3.842
Eminönü	-	100.933	105.683	111.064	120.861
Eyüp	-	-	22.659	28.934	33.009
Fatih	-	172.201	160.589	181.025	245.298
Kadıköy	-	57.358	57.740	66.540	77.675
Kartal	-	4.462	3.622	14.842	4.513
Sarıyer	-	20.040	21.988	25.540	27.210
Silivri	-	3.632	3.437	4.129	4.182
Şile	1.814	1.774	2.309	2.772	2.012
Üsküdar	124.555	54.848	52.859	60.722	69.671
Yalova	-	2.635	2.300	3.608	3.897
Toplam	704.825	758.488	815.638	908.050	1.018.468

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları

İstanbul 1927 yılında Merkez, Adalar, Bakırköy, Beyoğlu, Üsküdar, Çatalca ve Şile olmak üzere 7 ilçeden oluşan İstanbul 806.860 kişilik nüfusa sahiptir. Nüfusun 704.825'i şehir nüfusuna aittir. 1950 yılında ise ilçe sayısı 16'ya yükselmiştir ve toplam nüfus 1.179.666 kişi olmuştur. Şehir nüfusu ise 1.018.468 kişidir (Tablo 37). Çalışma sahası bu dönem bu dönemde Eyüp ilçesine bağlanmıştır.

Tablo 38: İstanbul İlçeleri Şehirleşme Oranı (1927-1950)

İlçeler	1927	1935	1940	1945	1950
Merkez	%100	-	-	-	-
Adalar	%100	%100	%100	%100	%100
Bakırköy	%74,11	%66,41	%66,82	%73,58	%70,21
Beşiktaş	-	%100	%100	%100	%100
Beykoz	-	%70,88	%75,28	%78,05	%78,85
Beyoğlu	%97,60	%97,85	%99,51	%98,64	%99,49
Çatalca	%6,21	%11,46	%14,04	%24,91	%7,94
Eminönü	-	%100	%100	%100	%100
Eyüp	-	-	%64,86	%67,27	%74,40
Fatih	-	%99,59	%100	%100	%100
Kadıköy	-	%99,68	%99,72	%99,79	%99,75
Kartal	-	%25,67	%20,18	%69,37	%18,72
Sarıyer	-	%82,58	%67,63	%85,18	%86,08
Silivri	-	%15,94	%13,98	%15,62	%14,83
Şile	%13,44	%11,75	%12,40	%15,67	%12,41
Üsküdar	%80,31	%96,10	%96,16	%95,18	%95,94
Yalova	-	%15,65	%13,47	%17,79	%17,51

Kaynak:TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

İstanbul’da ilçe bazında şehir nüfusunun toplam nüfusa oranını ifade eden şehirleşme oranlarına bakıldığında Avrupa yakasında merkez sayılan Eminönü ve Fatih, Beşiktaş, Beyoğlu ilçelerinde şehir nüfusunun toplam nüfus içerisindeki oranı %100 veya yakın değerlerde seyretmektedir. Asya yakasının merkezi olan Kadıköy ve Üsküdar’da da kent nüfus oranı oldukça yüksektir. Adalar’ın toplam nüfusunun %100’ü şehir nüfusundan meydana gelmektedir. Buna karşılık günümüzde her ne kadar şehir merkezi olarak sayılsa da o dönem şehirde uzak sayılan Bakırköy, Eyüp, Sarıyer, Çatalca, Silivri, Beykoz, Kartal, Şile ve Yalova gibi ilçelerde şehir nüfusu %7 gibi oldukça düşük seviyelerde seyretmektedir (Tablo 38).

İkinci dönemi 1955 yılından 2000 yılına kadar olan dönem olarak inceleyebiliriz. Belirtildiği gibi 1950 yılından itibaren başlayan sanayileşme hareketiyle beraber şehirlere yoğun bir göç başlamıştır. Şehirleşmenin artış göstermesiyle beraber doğum oranlarında azalma meydana gelmiştir. Kırdan kente

göç eden yeni kuşak eski kuşağa göre daha az çocuk sahibi olmayı tercih etmiştir. Genç kuşağın şehirlere göçüyle ilk başta şehirlerde doğumlar artmaya başlamış, kırsal alanlarda ise genç nüfusun göç etmesi sebebiyle tam tersi doğum oranları azalma göstermiştir (Shorter ve Macura, 1982: 19-22).

Bu dönem şehirleşmenin artmasıyla beraber İstanbul'da ilçe sayısında arttığı bir dönemdir. 1950 yılında 16 olan ilçe sayısı 1954 yılında Şişli, 1957 yılında Zeytinburnunun ilçe yapılmasıyla 18'e yükselmiştir. 1963'te yoğun bir gecekondu bölgesi olan Gaziosmanpaşa ilçe yapılmıştır ve çalışma sahası bu yıl Gaziosmanpaşa'ya bağlanmıştır ve 1987 yılında belde yapılmıştır. Ülkede uzun süre yaşanan siyasi sorunlar sebebiyle İstanbul'un sorunları geri plana atılmıştır dolayısıyla 1987 yılına kadar yenilik yapılmamıştır. 1987 yılında Bayrampaşa, Büyükçekmece, Kâğıthane, Küçükçekmece ,Ümraniye ve Pendik; 1992 yılında Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Güngören, Maltepe, Sultanbeyli ve Tuzla ilçe statüsüne kavuşmuştur (Gökburun,2017:346).

TÜİK'ten alınan veriler ışığında hazırlanan tablo'da ilk dikkat çeken sürekli olarak artan nüfus ve ilçe sayısıdır. 10 yıllık aralıklarla hazırlanmış tabloda 1960 yılında 18 olan ilçe sayısı 2000 yılında 33'e yükselmiştir. 2000 yılında yapılan sayımlara ilk kez ilçe statüsünde katılan Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Esenler, Güngören, Maltepe, Tuzla ve Sultanbeyli gibi ilçeler günümüzde İstanbul nüfusu için önemli bir konuma sahiptir. İlçelerin şehir nüfuslarına bakıldığında 1960 yılında en fazla şehir nüfusu barındıran ilçe 300.594 nüfus ile Fatih'tir. Toplam şehir nüfusu ise 1.506.040'tır. 2020 yılında en fazla şehir nüfusu barındıran ilçe 663.299 nüfus ile Kadıköy'dür ve 2000 yılı toplam şehir nüfusu %503 artış göstererek 9.085.599'a yükselmiştir.

Tablo 39: İstanbul İlçeleri Şehir Nüfusu (1960-2000)

	1960	1970	1980	1990	2000
Adalar	19.834	17.600	18.232	19.413	17.760
Avcılar	-	-	-	-	233.749
Bağcılar	-	-	-	-	556.519
Bahçelievler	-	-	-	-	478.623
Bakırköy	61.459	148.312	234.226	1.328.276	208.398
Bayrampaşa	-	-	-	212.570	246.006
Beşiktaş	93.647	136.105	188.117	192.210	190.813
Beykoz	45.679	61.206	94.101	142.075	172.291
Beyoğlu	216.425	225.850	223.360	229.000	231.900
Eminönü	134.852	136.997	93.324	83.444	55.635
Esenler	-	-	-	-	380.709
Eyüp	72.237	86.384	110.871	200.045	235.116
Fatih	300.594	417.662	474.578	462.464	403.508
Gaziosmanpaşa	-	89.778	101.810	354.186	658.756
Güngören	-	-	-	-	272.950
Kadıköy	129.918	237.519	455.465	648.282	663.299
Kağıthane	-	-	-	269.042	345.239
Küçükçekmece	-	-	-	469.431	593.520
Maltepe	-	-	-	-	355.384
Pendik	-	-	-	289.380	384.668
Sarıyer	43.991	62.957	110.469	160.075	219.032
Şişli	15.744	250.605	282.471	250.478	270.674
Tuzla	-	-	-	-	107.883
Ümraniye	-	-	-	242.091	440.859
Üsküdar	101.814	143.527	261.141	395.623	495.118
Zeytinburnu	88.341	117.905	124.543	165.679	247.669
Büyükçekmece	-	-	-	22.394	35.860
Çatalca	5.674	6.884	7.988	11.550	15.779
Kartal	14.815	35.381	68.291	506.477	337.390
Silivri	4.949	7.528	13.763	26.049	44.530
Sultanbeyli	-	-	-	-	175.700
Şile	2.749	3.448	4.882	7.872	10.262
Yalova	11.318	17.689	41.823	65.823	-
Toplam	1.506.040	2.203.337	2.909.455	6.753.929	9.085.599

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları

Üçüncü dönemi ise 2000 yılı sonrası olarak inceleyebiliriz. 2000 yılı sonrası dönemde İstanbul’da artan nüfusa bağlı olarak nüfusun yığılma ve yayılma göstermesi sebebiyle İstanbul ilçelerine yenileri eklenmiştir. 2000-2010 arası dönemde Arnavutköy, Başakşehir, Beylikdüzü, Esenyurt, Sultangazi, Ataşehir, Sancaktepe ve Çekmeköy ilçe yapılmıştır (Gökburun,2017:346). 2012 yılında kabul edilen “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (<https://www.resmigazete.gov.tr/>) 1.Maddesinin 4. Fıkrasına göre İstanbul’a bağlı bulunan köylerin ilçe belediyesine mahalle olarak katılması kararıyla beraber İstanbul’da ve 39 ilçesinde kırsal nüfus tanımına uyacak yapılar kalkmıştır ve çalışma sahası toplam nüfus bölümünde değinildiği üzere 2008 yılında ilçe statüsüne ulaşmış ve 2012 Büyükşehir kanununa göre ilçe’ye bağlı bulunan köy yerleşmeleri de mahalle statüsüne getirilmiştir ve köy yerleşmelerinde yaşayan nüfus şehir nüfusu olarak kabul edilmiştir.

Tablo 40: Arnavutköy İlçesi Toplam Nüfus, Şehir Nüfusu ve Şehirselsel Nüfus Oranı (2008-2020)

Yıl	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Şehirselsel Nüfus Oranı
2008	163.510	156.333	%95.6
2009	175.871	168.121	%95.5
2010	188.011	180.080	%95.7
2011	198.230	190.247	%95.9
2012	206.299	198.165	%96.0
2013	215.531	215.531	%100
2014	225.670	225.670	%100
2015	236.222	236.222	%100
2016	247.507	247.507	%100
2017	261.655	261.655	%100
2018	270.549	270.549	%100
2019	282.488	282.488	%100
2020	296.709	296.709	%100

Kaynak: TÜİK,ADNKS

Toplam nüfus bölümünde değinildiği üzere çalışma sahası 2008 yılında ilçe yapılmıştır. Bu tarihten önce Cumhuriyet döneminde Eyüp’e; 1963 yılında Gaziosmanpaşa’ya bağlanmıştır. İlçe’nin 2008 ve 2012 yılları arası kır ve şehir nüfusu ayrı değerlendiriliyorken 2013 yılı itibariyle sonra toplam nüfusun hepsi şehir nüfusu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca şehir nüfusunun toplam nüfusa olan oranı incelendiğinde Arnavutköy ilçesinin 2008- 2011 yılları arasında %95, 2012 yılında %96 ve 2012 yılından sonra %100 oranında şehir nüfusuna sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 41: İstanbul Şehir Nüfusu Değişimi(2000-2020)

Yıl	Nüfus	Yıl	Nüfus
2000	9.085.599	2014	14.377.018
2007	11.174.257	2015	14.657.434
2008	12.569.041	2016	14.804.116
2009	12.782.960	2017	15.029.231
2010	13.120.596	2018	15.067.724
2011	13.483.052	2019	15.519.267
2012	13.710.512	2020	15.462.452
2013	14.160.467	-	-

Kaynak:TÜİK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

İstanbul’un şehir nüfusu değişimine bakıldığında 2000 yılında 9.085.599 olan şehir nüfusunun 2020 yılında %70 artış göstererek 15.462.452’ye ulaşmıştır. Şehir nüfusu sürekli olarak artış göstermekle beraber ilk kez 2019- 2020 döneminde % 0.36’lık azalma yaşanmıştır. 2012 yılından önce toplam nüfusu şehir ve kır nüfusu birlikte oluştururken 2012 yılından sonra getirilen büyükşehir kanunu ile beraber nüfus tamamen şehir nüfusu olarak kabul edilmiştir.

4.1.3. Kır Nüfusu

Kır nüfusu kısaca ‘kırsal bölgelerde yaşayan kişi sayısı’ olarak nitelendirilebilir. Kır yerleşmeleri toprağa bağlı yaşam süren yerleşmelerdir. En önemli geçim kaynağı topraktır ayrıca toprak her türlü ekonomik faaliyetin önemli kaynağıdır. Tarım ve hayvancılık yaygın geçim kaynağıdır. Kır nüfusu hem Türkiye için hem de çalışma alanı Arnavutköy için oldukça önemli bir yere sahiptir. Arnavutköy’de her ne kadar büyükşehir kanunu ile beraber nüfusun tamamı şehir nüfusu olarak kabul edilse de ilçe’de tarım ve hayvancılık ile geçinen, köy hayatını devam ettiren birçok yerleşme bulunmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde ki kırsal yerleşmeler alt yapı, teknoloji, sosyo – kültürel bakımdan oldukça gelişmiş hizmetlere sahiptir (Doğan,2011:93,94). Ülkemizde ise maalesef aynı durum söz konusu değildir. Kırsal alanda yaşayanların yeterli imkânlarına sahip olmamasından dolayı kırsal alanlardan şehirlere yoğun bir göç vardır.

Şehir nüfusu bölümünde olduğu gibi kır nüfusunu da üç dönem altında inceleyebiliriz. İlk dönem 1923 ve 1950 yılları arasında geçen ve ülkemizde yüksek kır nüfusu oranlarının olduğu dönemdir. Bu dönemde ülkemizde 1923 yılının ilk döneminde önemli bir göç hareketinden bahsedilemez. Kırdan kente doğru gerçekleşen çok az sayıda bir göç vardır. Bunun da asıl sebebi 1950’li yıllarda başlayan şehirleşme hareketiyle başlayan göçün aksine evlilikler, memur tayinleri, okul gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Tüfekçi, 2002).

1927 yılında şehir nüfusu, nüfusun %24,2’sini meydana getirmektedir. Kırsal nüfus ise nüfusun %75,8’ini oluşturmaktadır. Aynı yıl İstanbul’da toplam nüfusun %87’si şehirlerde yaşamaktadır dolayısıyla İstanbul’un kır nüfusu Türkiye ortalamasının çok altındadır.

Tablo 42: İstanbul İlçeleri Kır Nüfusu (1927-1950)

	1927	1935	1940	1945	1950
Merkez	-	-	-	-	-
Adalar	-	-	-	-	-
Bakırköy	5.292	9.533	11.126	10.725	12.394
Beşiktaş	-	-	-	-	-
Beykoz	-	6.205	10.256	7.202	7.772
Beyoğlu	7.055	5.051	1.210	3.503	1.426
Çatalca	-	37.381	61.372	66.753	44.536
Eminönü	-	-	-	-	-
Eyüp	-	-	12.275	14.075	11.358
Fatih	-	701	-	-	-
Kadıköy	-	184	161	140	195
Kartal	-	12.917	14.329	6.553	19.599
Sarıyer	-	4.226	10.524	4.444	4.400
Silivri	-	19.158	21.146	22.297	24.009
Şile	11.681	13.327	16.312	14.916	14.207
Üsküdar	30.537	2.223	2.110	3.073	2.948
Yalova	47.473	14.205	14.778	16.668	18.354
TOPLAM	102.038	125.111	175.599	170.349	161.198

Kaynak:TÜİK,Genel Nüfus Sayımları

1927 yılında 102.038 olan kır nüfusu 1950 yılında %57 artış göstererek 161.198'e ulaşmıştır. 1927 yılında kır nüfusun toplam nüfusun(806.863) %12'sini 1950 yılında (1.179.666) %13'ünü oluşturmaktadır. 1927 yılında en fazla kırsal nüfusa sahip ilçe Yalova iken 1935, 1940, 1945 ve 1950 yıllarında en fazla kır nüfusuna sahip ilçe Çatalca'dır (Tablo 42).

1950'li yıllardan sonra ise durum değişmiştir ve Türkiye'de kırdan kente doğru yoğun bir göç başlamıştır. Göçün sebepleri arasında tarımda makineleşme ve modernleşme ve buna bağlı olarak insan gücüne ihtiyacın azalması, geleneksel toprak sahipliği rejiminin değişmesi, tarımsal gelirin yetersiz olması, haber kanallarının artması ile beraber köylünün kentsel yaşamdan haberdar olması, ulaşım koşullarında yaşanan gelişme, kentlerde oluşan işgücü ihtiyacı sayılabilir (Özdemir,2012:3-4). Bu dönemde kentlere yoğun göç alınsa da şehir nüfusu azalmaya başlamıştır. 1927 yılında İstanbul'un %87'si kentlerde yaşarken 1980 yılında bu oran %61'e düşmüştür. Bunun sebebi göçlerle beraber şehirlerde yaşayan nüfus sayısı artmasıyla beraber yeni köy, nahiye ve şehir merkezlerinin kurulmak zorunda kalınmasıdır. Nahiye ve köy alanlarında yaşayan nüfus kır nüfusu altında

değerlendirilmesi sebebiyle şehir nüfusunda yaşanan artışa rağmen kırsal nüfus oranı artış göstermiştir. Bu tür yeni yerleşim yerlerinin kurulması ve yapılan yasal düzenlemeler İstanbul'da nüfusun kır ve şehir oranlarında dalgalanmalara sebep olmuştur. 1975 yılında İstanbul'un toplam nüfusunun 2/3'si şehir merkezlerinde 1/3 ise kırsal alanlarda ikamet etmektedir. 1980 yılında şehir ve kır nüfusunun dağılımı 1975 ile benzerli göstermekle beraber 1985 yılına gelindiğinde 1984 yılında yılında çıkarılan 2972 sayılı yasa ve 195 sayılı kanun hükmünde kararname ile Türkiye'de ilk büyükşehir belediyelerinin kurulmuştur. Bu yıl kurulan İstanbul, Ankara ve İzmir Büyükşehir belediyeleriyle beraber İstanbul'un yerleşim alanlarının idârî yapısının değişiklik göstermesiyle beraber şehir ve kır dağılımı da değişmiştir. İstanbul'un büyükşehir belediyesi statüsünü kazanması sebebiyle 1985 yılında yapılan genel nüfus sayımında; toplam nüfusun %95'i şehirsal alanda, %5 ise, kırsal alanda yaşamaktadır (Gökburun,2017:110-111).

Adalar, Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Bayrampaşa, Beşiktaş, Beyoğlu, Eminönü, Esenler, Fatih, Güngören, Kağıthane, Maltepe, Sultanbeyli ve Zeytinburnunda kır nüfusu bulunmamaktadır. 1960 yılında 376.052 olan kırsal nüfus en yüksek seviyeye 1980 yılında ulaşmıştır ve 20 yılda %387 artış göstererek toplam 1.832.435'e yükselmiştir. 2000 yılında ise yukarıda bahsedilen yapılandırmalardan dolayı %40 azalma göstererek 933.136'ya gerilemiştir (Tablo 43).

İstanbul'un toplam nüfusu içerisinde kırsal nüfus oranı 1960 yılında %31,8, 1970 yılında %27, 1980 yılında %38, 1990 yılında %7,5 ve 2000 yılında %9 şeklindedir.

Tablo 43: İstanbul İlçeleri Kır Nüfusu (1960-2000)

	1960	1970	1980	1990	2000
Adalar	-	-	-	-	-
Avcılar	-	-	-	-	-
Bağcılar	-	-	-	-	-
Bahçelievler	-	-	-	-	-
Bakırköy	41.158	193.431	648.279	-	-
Bayrampaşa	-	-	-	-	-
Beşiktaş	-	-	-	-	-
Beykoz	12.638	15.179	20.711	21.711	38.541
Beyoğlu	-	-	-	-	-
Eminönü	-	-	-	-	-
Esenler	-	-	-	-	-
Eyüp	107.774	152.447	220.636	11.941	20.796
Fatih	-	-	-	-	-
Gaziosmanpaşa	-	35.889	117.216	39.481	93.633
Güngören	-	-	-	-	-
Kadıköy	1.410	4.074	12.52	-	-
Kağıthane	-	-	-	-	-
Küçükçekmece	-	-	-	9.988	1.004
Maltepe	-	-	-	-	-
Pendik	-	-	-	6.271	4.989
Sarıyer	4.999	4.945	7.190	11.797	23.511
Şişli	23.658	115.016	185.214	-	-
Tuzla	-	-	-	-	15.342
Ümraniye	-	-	-	59.166	164.996
Üsküdar	10.007	27.740	105.045	-	-
Zeytinburnu	-	-	-	-	-
Büyükçekmece	-	-	-	120.516	348.229
Çatalca	55.270	62.639	81.069	52.691	65.810
Kartal	53.647	133.441	345.548	105.055	70.475
Silivri	28.282	29.915	39.269	51.550	63.625
Sultanbeyli	-	-	-	-	-
Şile	15.426	15.979	15.542	17.500	22.185
Yalova	21.783	25.000	33.964	47.594	-
TOPLAM	376.052	815.695	1.832.435	555.261	933.136

Kaynak: 1955 - 2000 Genel Nüfus Sayımları; TÜİK İstatistikleri

Üçüncü dönem ise 2000 yılında sonrası olarak değerlendirilebilir. Bu dönem kırsal nüfus ani ve büyük bir hızla düşmüştür ve 2010 yılında %99'a yükselmiştir. Kırsal nüfusta yaşanan bu düşüşün sebebi; Türkiye'de nüfusun kır-şehir dağılımının belirlenmesinde 2007 yılı sonrasında nüfus miktarı yerine yerleşim alanının idâri yapısının baz alınmasından kaynaklanmaktadır (Gökburun,2017:111).

Tablo 44: İstanbul Kır Nüfusu (2000-2012)

2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012
933.136	1.399.579	128.123	132.198	135.089	141.188	144.228

Kaynak: TÜİK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

2000 yılında 933.136 olan kırsal nüfus 2012 yılında %84 azalış göstermiş ve 144.228'e düşmüştür. 2012 yılından sonra ise bahsedildiği üzere uygulanmaya başlanan büyükşehir yasası ile beraber kırsal nüfusa rastlanmamaktadır.

Tablo 45: Arnavutköy İlçesi Kır Nüfusu (2008-2012)

2008	2009	2010	2011	2012
7.177	7.750	7.931	7.983	8.134

Kaynak: TÜİK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

Çalışma sahası kır nüfusu verileri incelendiğinde 2008 yılında 7.144 olan kırsal nüfusun 2012 yılında %13 artış göstererek 8.134'e ulaştığı görülmektedir. 2008 yılında kırsal nüfus toplam nüfusun %4'ünü oluştururken 2012 yılında %3,9'unu oluşturmaktadır. Kırsal nüfus yıllar bazında ufak artışlar gösterse de toplam nüfus içerisinde ki payı artmamıştır. 2012 yılından sonra ise kırsal yerleşimlerin mahalleye dönüştürülmesinden dolayı kır nüfusu bulunmamaktadır.

4.1.4. Nüfus Hareketleri

Göç evrensel bir olgu olup insanların bulundukları yerden ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel sebeplerden dolayı başka bir yere hareket etmelerine verilen genel addır. Göç olgusu insanlık tarihi kadar eskiye dayanan bir olgudur. Göçler toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vb. alanlarıyla yakından ilişkili bir olaydır ve çeşitli bilim dallarının kapsamına girmektedir bu durum göçün tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Genel anlamda belli bir bölgede yaşayan nüfusun belli bir kesiminin çeşitli ve farklı sebeplerden dolayı, bulunduğu yerden kalkıp başka bir yere yerleşmek için ya da sürekli olarak en az bir yıl süreyle gitmesi anlamına gelir. Ayrıca aynı ülke sınırları içinde yapılan göçler iç göçler, farklı ülke

sınırları arasında yapılan göçler ise dış göçler olarak adlandırılır (Oral ve Çetinkaya,2017).

Bir bölgenin nüfusunu şekillendiren başlıca unsurlar doğumlar ve ölümlerdir. Bununla beraber nüfusun gelişim ve dağılışında etkili olan göçlerde doğumlar ve ölümler gibi oldukça etkilidir. İnsanlar varoluşlarından beri sürekli hareket halindedir. Bulundukları ortamdan daha elverişli olan ortamlara göç etmişlerdir. Başlarda hayatta kalma, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlardan ötürü yapılan göçler günümüzde çok farklı sebeplerden dolayı yapılabilmektedir (Doğan Sertkaya, 2018b: 27-38).

Göçlerin farklı sebeplerden dolayı oluşması dolayısıyla farklı sonuçların doğmasına neden olmaktadır. Genel olarak bakıldığında göçler sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik nedenlerle oluşabildiği gibi, bu konularda etkilere yol açacak şekilde sonuçlanabilmektedir (Şen, 2014:231). Göçler itici ve çekici faktörlere bağlı olarak gelişmektedir. İtici faktörler savaşlar, çatışmalar, ihtilaller, işsizlik, yoksulluk, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması gibi sebepler olurken; çekici faktörler yüksek yaşam kalitesi, iyi ekonomik koşullar, güvenli bir ortam, insan hak ve özgürlüklerinin bulunmasıdır. Her göçün farklı bir hikayesi bulunmakla beraber temelinde bir problem yatmakta ve göç de bu problemin çözümüne yönelik olarak ortaya çıkmaktadır (Deniz, 2009: 1-5).

4.1.4.1. İç Göçler

İç göç ülke sınırları içerisinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi bir yerden diğerine yerleşmek maksadıyla yapılan nüfus hareketi veya başka bir ifadeyle iktisadi, siyasi, sosyal nedenlere bağlı olarak ülke sınırları içerisinde bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan nüfus hareketi olarak tanımlanabilir (Özdemir,2012). İç göç sonucu ülke nüfusu değişmez ancak bölge veya il nüfusu değişiklik gösterir.

Her iç göçün hikayesi çok daha derinlere inmektedir. Tarım toplumlarında bireyler toprağa bağlıdır bu sebeple nüfusun yer değiştirmesi bireyin kendi isteğiyle değil mecburiyetler çerçevesinde gerçekleşir. Modern ve gelişmiş toplumlarda ise göçler gönüllü yer değiştirmelerdir. Bu durumda bizlere iç göçün, modern sanayi toplumlarının bir sonucu olarak ortaya çıktığını göstermektedir. (Tekeli, 2008:173).

Ülkemiz modern anlamda göç dönemine 1950’li yıllarla beraber girmiştir. Bu dönemden itibaren ülkenin yerleşim yapısı ve nüfus hareketleri, nüfus artışı ve tarımda yaşanan dönüşümler sebebiyle tamamen değişmeye başlamıştır (Şen, 2014:232).

1923 yılından 1950’li yıllara kadar yaşanan küçük çaptaki göçler özellikle 1945 ile 1950 yılları arası dönemde Türkiye’de doğal nüfus artış hızı, kırsal kesimde tarımsal faaliyetlerde işgücü oluşturması açısından çocuk sayısının artması, bu dönemde uygulanan Marshall yardımları ile kırsal alanlara yapılan tıbbi yardımlar, ilaç hizmetleri ile çocuk ölüm oranlarının azalması gibi birçok sebeple yükselmiştir (Vergin, 1986: 28-29).

Ayrıca tarımda yaşanan teknolojik gelişmeler, modern tarım yöntemleri, toprak yetersizliği, toprağın mirasla parçalanması, hızlı nüfus artışı, yaşam tarzının sınırlılığı, kentlerdeki sosyal ve kültürel olanaklardan faydalanmak istenmesi, kentlerde yaşanan sanayileşmeyle beraber işgücü ihtiyacının doğması, haberleşme ve ulaşım imkanları, çeşitli düzeylerde verilen yönetimle ilgili kararlar ve uygulamaya konulan politikalar da Türkiye’de iç göçün yaşanmasının başka sebepleridir (Şen, 2014:232). Ülkemizde yaşanan iç göçleri sadece nüfus artışı ve sanayileşme ile açıklamak doğru değildir.

Genel nüfus içinde genç nüfusun kalabalık olması, kan davaları, refahın artışı, geniş aile otoritesinden kurtulma eğilimi, eğitim durumunda ve yaşam tarzında görülen iyileşme ve ilerlemeler, mevsimlik göçler, doğal afetler dolayısıyla yapılan göçler, kırsal alanlarda değer yargılarında oluşan değişimler, çocuklar için daha iyi bir eğitim arzusu, siyasi sebepler, terör ve mezhepsel çekişmeler de iç göçü meydana getiren diğer itici ve çekici sebepler arasındadır (Başel, 2017 :521-524).

Tablo 46: İstanbul Göç Verileri (2008-2019)

Yıl	Alınan Göç	Verilen Göç	Net Göç
2008	374.868	348.193	26.675
2009	388.467	348.986	39.481
2010	439.515	336.932	102.583
2011	450.445	328.663	121.782
2012	384.535	354.074	30.461
2013	437.922	371.601	66.321
2014	438.998	424.662	14.336
2015	453.407	402.864	50.543
2016	369.582	440.889	-71.307
2017	416.587	422.559	-5.972
2018	385.482	595.803	-210.321
2019	498.676	378.305	120.371

Kaynak: TÜİK, Göç İstatistikleri

İstanbul'un 2008-2019 yılları arasında gerçekleşen göç verileri incelendiğinde değerlerin sürekli dalgalandığı görülmektedir. En düşük alınan göç değeri 374.868 ile 2008 yılında gerçekleşmiştir. Verilen göçün en fazla olduğu yıl ise 595.803 ile 2018 yılıdır. Net göç 2016, 2017 ve 2018 yıllarında eksi değerlere düşmüştür. Net göçün eksi değerlere düşmesi verilen göçün alınan göçten fazla olduğuyla açıklanmaktadır (Tablo 46).

Özellikle 1950'li yıllardan sonra taşı toprağı altın düşüncesiyle yoğun göç alan İstanbul zamanla doyum seviyesine ulaşması ile artık eskisi kadar çekici gelmemektedir. Büyük şehrin kalabalığından ve yaşam şartlarının zorlaşmasından dolayı verilen göç değerleri artış göstermiştir.

Tablo 47: Arnavutköy İlçesi İkamete Dayalı Nüfus Hareketleri (İlk 10 İl) (2020)

Diğer İl Nüfusuna Kayıtlı Olup Arnavutköy İlçesinde İkamet Eden Nüfus		Arnavutköy İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Diğer İllerde İkamet Eden Nüfus	
Erzurum	38442	İstanbul	27626
İstanbul	25379	Tekirdağ	663
Sinop	15987	İzmir	219
Kastamonu	14316	Kocaeli	208
Muş	14126	Balıkesir	197
Samsun	11958	Kırklareli	196
Ordu	11108	Ankara	158
Tokat	9450	Antalya	157
Bingöl	9324	Bursa	133
Ardahan	8750	Muğla	116

Kaynak: TÜİK Verileri Düzenlenerek Hazırlanmıştır.

2020 TÜİK verilerine göre diğer il nüfusuna kayıtlı olup Arnavutköy’de ikamet eden nüfusun toplamı 294.861’dir. Tablo’da ilk 10 kayıtlı nüfusa yer verilmiştir. 1980’li hatta 1990’lı yıllara kadar mübadele ile gelen muhacirlerin oluşturduğu Arnavutköy nüfusu bu yıllardan sonra Türkiye’nin ve İstanbul’un farklı bölgelerinden aldığı göçler sebebiyle heterojenik bir yapıya dönüşmüştür. Tablo’da görüldüğü üzere nüfusun büyük çoğunluğunu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinden gelen nüfus oluşturmaktadır. Erzurum nüfusuna kayıtlı kişiler 38.442 ile Arnavutköy ilçesinin toplam nüfusunun %13’ünü oluşturmaktadır. Bu sırayı İstanbul takip etmektedir ve İstanbul nüfusunun çoğunluğu Arnavutköy’ün yerlisi sayılan muhacirlerdir.

Arnavutköy ilçesine kayıtlı olup farklı illerde ikamet eden nüfus toplam 30.725 kişidir. Bunun %89,9’unu 27.626 ile İstanbul karşılamaktadır. Arnavutköy’ün merkezden uzak bir konumda olması ve imkanlarının kısıtlı olması sebebiyle Arnavutköy’e kayıtlı nüfusun İstanbul’un farklı ilçelerine yerleşmesi gayet olağandır.

4.1.4.2. Dış Göçler

Dış göçler, ülke sınırlarının aşılmasıyla uzun süre kalmak amacıyla yapılan nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre ise dış göç, kişinin çalışmak amacıyla bir yılı aşan süreyle başka ülkelere gitmesidir (Kocadaş,2016:12). Ülkemizin dış göç sürecini yurtdışından Türkiye'ye gelenler ve Türkiye'den yurtdışına gidenler şeklinde incelemek doğru olacaktır.

Yurtdışından Türkiye'ye gelenler incelendiğinde; Türkiye dış göç kavramıyla 2. Dünya Savaşı'ndan sonra tanışmıştır ve bu göçler toplumsal yapıyı değiştiren bir durum haline gelmiştir. Ülkemize yönelik göçün ilk dönemi "ulusal inşa" olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalan eski Osmanlı topraklarında yaşayan müslüman ve büyük çoğunluğu Türk kökenli olan yaklaşık 870.000 insan anavatana göçmüştür. Bir diğer dönem 1950-1951 ile sonrasında 1969-1978 olmak üzere iki farklı süreçte, sosyokültürel ve siyasi nedenlerle Bulgaristan ve Yugoslavya'dan toplamda tahminen 500.000 Türk veya Müslümanın göç etmek zorunda bırakıldığı dönemdir. Bu dönemde gelen göçmenler genellikle sanayi kentlerine yerleştirilmiştir ve sanayi sektörünün dinamik işgücünü oluşturmuştur. Üçüncü dönem 1980- 1990'lar arasında yer alan dönemdir. Bu dönemde 1978 yılında Afganistan'da başlayan iç karışıklıktan kaynaklı 7000 civarında Afgan sığınmacı Türkiye'nin doğusundaki köy ve kasabalara yerleştirilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin 24 Ocak 1980'de aldığı kararlar ile Neo-liberal politikalara ağırlık vermesiyle bu dönemde Türkiye önceki dönemlerden çok daha yüksek oranda dış göç almaya başlamıştır. Şuanlık son dönem olan dördüncü dönemde ise 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından kaçan Suriyeli göçmenlerin oluşturduğu dönemdir. Bu dönemde göç kitlesel olarak gerçekleşmiş ve sosyal ve ekonomik açıdan en güçlü etkiyi göstermiştir (Güder,2016:131).

Tablo 48: İstanbul'un İlçelerindeki Suriyeli Sayısı

İlçe	Suriyeli Sayısı
Esenyurt	58.600
Bağcılar	51.054
Küçükçekmece	43.719
Sultangazi	41.903
Esenler	34.390
Fatih	30.757
Başakşehir	26.981
Avcılar	23.283
Zeytinburnu	22.841
Sultanbeyli	22.531
Arnavutköy	20.176

Kaynak: (Özaslan, 2019)

2018 yılı itibariyle GİGM'nin verilerine göre İstanbul'da bulunan Suriyeli sayısı 559.104 olarak tespit edilmiştir ancak bu sayıya ikamet izni almış Suriyeliler dahil değildir. İstanbul'da en fazla Suriyeli mültecinin olduğu ilçeler sırasıyla sırasıyla Esenyurt (58.600), Bağcılar (51.054), Küçükçekmece (43.719), Sultangazi (41.903), Esenler (34.390), Fatih (30.757), Başakşehir (26.981), Avcılar (23.283), Zeytinburnu (22.841) ve Sultanbeyli (22.531) ve Arnavutköy (20.276) şeklindedir (Özaslan,2019:66). Çalışma sahasında bulunan Suriyeli sayısı 20.176 olup İstanbul'da bulunan toplam Suriyeli sayısının %3,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 49: Türkiye’ye Gelen ve Türkiye’den Giden Göç (2019)

	Türkiye’ye Gelen Göç	Türkiye’den Giden Göç
İstanbul	306.455	140.223
Toplam	677.042	330.289

Kaynak: TÜİK, Uluslararası Göç İstatistikleri

TÜİK’ten alınan veriler ile oluşturulan göç tablosuna bakıldığında 2019 yılında Türkiye’ye gelen ve giden göçü görmekteyiz. Türkiye’ye gelen toplam göç sayısı 677.042 iken bunun %45’i İstanbul’a gelmiştir. Bu durum Türkiye’ye gelen göçlerin büyük çoğunluğunun İstanbul’a yapıldığını göstermektedir. Türkiye’den giden toplam göç sayısı 330.289’dür. Bunun 140.223’ü İstanbul’a ait olup toplam giden göç arasındaki oranı %42’dir (Tablo 49).

Türkiye’den yurtdışına yapılan göçler incelendiğinde; Türkiye’nin Avrupa’ya yaptığı göç hareketi 1950’li yıllarda başlamıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerden, gelişmiş ülkelere doğru yapılan bu hareket temelinde işgücü göçüne dayanmaktadır. Batı Avrupa ülkeleri hızla gelişen ekonomileri için ihtiyaç duyulan işgücünü yabancı işçilerle kapatmaya çalışmıştır. Türkiye’de bu işçi göçüne katılmış ülkelerdendir. 30 Ekim 1961 yılında Almanya ile imzalanan işgücü anlaşmasıyla Türkiye’den Almanya’ya işçi göçleri başlamıştır. Daha sonraki dönemlerde ise diğer ülkelerle de benzer anlaşmalar yapılmış ve 1961 -1974 arası olan dönemde Türkiye yurtdışına önemli ölçüde işçi göndermiş ve bu dönemde işçiler dış göçe katılmıştır (Kocadaş,2016:15). Geçmiş dönemlerde iş göçü olarak yapılmış göçler günümüzde eğitimli bireylerin göç etmeleriyle beyin göçüne dönmüştür.

Tablo 50: Yurtdışındaki Türk İşçilerin Ülkelere Göre Dağılımı (1961-1974)

Ülkeler	İşçi Sayısı
Batı Almanya	648.602
Avustralya	4.928
Avusturya	35.448
Belçika	15.448
Fransa	50.931
Hollanda	24.041
İngiltere	2.090
İsviçre	6.562
Diğer	11.562

Kaynak: (Topuz,1994)

1961 -1974 yılı arasında giden işçilerin büyük çoğunluğu Batı Almanya'ya göç etmiştir. En fazla Almanya'ya göç edilmesinin en büyük sebebi işçi göçüyle Almanya'nın özdeşleşmiş olmasıdır. Almanya'yı sırasıyla Fransa, Avusturya ve Hollanda takip etmektedir. İşçi göçüyle yurtdışına göç eden nüfusun çok büyük bir çoğunluğu geri dönmemiş ve nesillerini orada devam ettirmiştir.

4.1.5. Nüfus Projeksiyonları

Nüfus projeksiyonları doğum, ölüm ve göç hareketlerinin ilerideki eğilimleri ile ilgili belirli varsayımlara dayanarak nüfusun gelecekteki gelişmesi hakkında tahminlerin yapılması olarak tanımlanabilir. Nüfus projeksiyonları sosyal ve ekonomik politikaları sayısallaştırır ve yansıtır ayrıca sektörler için üretici ve tüketici kitle tespitinde yardımcı bir araç niteliği taşır. Nüfus projeksiyonları amaca göre bölge, il ya da daha geniş kapsamlı olarak ülke geneli için yapılabilir (Kocaman, 2002: 2). Nüfus projeksiyonlarının doğru, güvenilir ve sağlıklı bir şekilde üretilmesi için çalışılan bölgenin sosyal, ekonomik ve coğrafi durum koşullarında göz önüne alınması gerekir.

Nüfus artışı ve politikalarına yönelik çeşitli görüşler vardır. Bazı görüşler genç ve fazla nüfusun güç anlamına geldiğini düşünmekte bazıları ise nüfusun nitelik ve niceliğinin dengeli ve anlamlı olması gerektiğini savunmaktadır. Bu bakımdan hem dünya ülkeleri hem Türkiye için nüfusun sadece niceliğinin değil niteliğinin de önem taşıdığı öne sürülmektedir. Bunun için nüfus optimum seviyeye ulaşmalıdır. Optimum nüfus bir ülke ya da bölgenin sahip olduğu tüm doğal ve beşeri kaynakları en verimli şekilde kullanarak sahip olacağı nüfus miktarıdır. Optimum nüfusa ulaşmada; bölgenin yüzölçümü, doğal kaynakları, konumu, ulaşımı, iklimi, su kaynakları, ekonomisi, ticaret ve sanayi bölgeleri, toprak ve tarımsal özellikleri çok büyük önem taşımaktadır (Doğan Sertkaya, 2015b: 1910).

2020 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye nüfusu 83.614.362, İstanbul nüfusu 15.462.452, Arnavutköy nüfusu ise 296.709 kişiye ulaşmıştır.

Türkiye için hazırlanan nüfus projeksiyonlarının inceleyecek olursak bunun üç farklı senaryo şeklinde hazırlandığını görmekteyiz. Bunlar: ana senaryo, yüksek senaryo ve düşük senaryo olarak tanımlanan çalışmalardır. Buna göre ana senaryo nüfus projeksiyonlarında kullanılmış olan temel senaryo; yüksek senaryo, ana senaryodan daha yüksek; düşük senaryo ise ana senaryodan daha düşük doğurganlık varsayımlarına dayanarak yapılmıştır (Doğan Sertkaya,2018c:36).

Tablo 51: Senaryolara göre Türkiye Nüfusu (2023-2040-2060-2080)

Yıllar	Ana Senaryo	Yüksek Senaryo	Düşük Senaryo
2023	86 907 367	87 662 775	86 154 191
2040	100 331 233	103 570 667	97 125 652
2060	107 095 998	115 074 851	99 437 361
2080	107 100 904	121 099 912	94 153 500

Kaynak: TÜİK,Nüfus Projeksiyonları

BM'nin hazırladığı nüfus projeksiyonlarına göre ise Türkiye nüfusu 2023 yılında 85.404.000, 2040 yılında 92.981.000, 2060 yılında 96.221.000 ve 2080 yılında 92.501.000 kişi olarak tahmin edilmektedir (www.un.org). TÜİK'ten alınan verilerle oluşturulmuş tablo ise BM'nin hazırladığı nüfus projeksiyonları tahminlerinden daha ötededir. BM'nin açıkladığı tahminler TÜİK tarafından açıklanan tahminlerin düşük senaryosundan bile daha azdır. Buna göre açıklanan

nüfus projeksiyonlarının ana senaryosuna göre 2023 yılında nüfus günümüze kıyasla yaklaşık %4 artarak 86.907.367, 2040'ta %19 artışla 100.331.233, 2060'ta %28 ile 107.095.998, son olarak 2080 yılında %28'lik artışla 107.100.904 kişi olacaktır (Tablo 51).

Tablo 52: Nüfus Projeksiyonlarına Göre Türkiye Bağımlılık Oranları (2023-2040-2060-2080)

Yıllar	0-14	15-64	65+	Toplam Bağımlılık Oranı	Genç Bağımlılık Oranı	Yaşlı Bağımlılık Oranı
2023	22,6	67,2	10,2	48,7	33,5	15,2
2040	19,3	64,4	16,3	55,2	29,9	25,3
2060	16,9	60,4	22,6	65,4	28	37,4
2080	15,7	58,7	25,6	70,3	26,7	43,6

Kaynak: TÜİK, Nüfus Projeksiyonları

TÜİK tarafından oluşturulan nüfus projeksiyonları incelendiğinde 0-14 ve 15-64 yaş grubunun azalma göstermesi, 65+ yaş grubunun ise artış göstermesi beklenmektedir. Her yüz kişinin bakmakla yükümlü olduğu çalışmayan nüfusu temsil eden bağımlılık oranı 2020 yılından 2080 yılına kadar %47 oranında artış göstererek 47,8'den 70,3'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bağımlı nüfus içerisinde genç bağımlılık oranı %20,7 azalış gösterip 33,7'den 26,7'ye düşerken yaşlı bağımlılık oranı %20 oranında artış göstererek 14,1'den 43,6'ya ulaşmaktadır (Tablo 52). Doğum oranlarında yaşanan azalışa bağlı olarak genç ve faal nüfusun azalması yaşlı nüfusun artış göstermesine ve yaşlı bağımlılık oranının artmasına sebep olacaktır.

Nüfusun yaşlanması hem sosyal hem de ekonomik bir takım sonuçlar ortaya koymaktadır. Yaşlanma, sosyal bakımdan toplumdaki aile yapısını, kuşaklar arası ilişkileri yaşam düzenini, davranış kalıplarını gibi toplumsal yaşamın birçok alanında etki gösterirken; ekonomik bakımdan yaşlı nüfusun desteklenmesinin topluma olan ekonomik maliyetini arttırmakta, işgücünün demografik yapısını değiştirmekten kaynaklı istihdamı ve işgücü piyasalarını hayati ölçüde değiştirmekte ve etkilemektedir (Gündoğan,2001:99). Bu sebeple yaşlı nüfusun ve yaşlı bağımlılık oranının bu derece artış göstermesi ülkeler tarafından istenilen bir durum değildir.

BM tanımlamasına göre Türkiye nüfusu 2023 yılına kadar yaşlı, 2023 yılından sonra ise çok yaşlı nüfusa sahip bir ülke olacaktır .

Tablo 53: Nüfus Projeksiyonlarına Göre Türkiye’de Medyan Yaş (2023-2040- 2060-2080)

Medyan Yaş			
Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2023	34,3	32,8	33,5
2040	39,5	37,5	38,5
2060	43,5	41,1	42,3
2080	46,3	43,8	45

Kaynak: TÜİK,Nüfus Projeksiyonları

Medyan yaş nüfusun gelecekteki yapısı hakkında bilgi vermek konusunda önemli bir elemandır. Nüfusun medyan yaşının artış göstermesi nüfusun yaşlanma eğilimde olduğunun göstergesidir. Artış tahmin edilen sayılarla devam ederse nüfus giderek yaşlanacak ve toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfus oranı artmaya devam ederek genç nüfus oranının önüne geçecektir. TÜİK tarafından hazırlanan geleceğe yönelik medyan yaş tahminleri incelendiğinde 2020 yılından 32,7 olan medyan yaşın 2080 yılında %37,6 artış göstererek 45 yaşına ulaşması beklenmektedir. Kadın medyan yaş 33,4’ten 46,3’e yükselerek 12,9 yaş artarken, erkek medyan yaş 32,1’den 43,8’e yükselerek 11,7 yaş artış göstermiştir (Tablo 53). Kadın medyan yaş bütün medyan yaş gruplarında erkeklerden fazladır bunun nedeni kadınlarda doğuştan beklenen yaşam süresinin daha fazla olmasıdır.

Bir yerin nüfusun gelecek yıllarda ne kadar olacağının tespit etmek amacıyla belirli yöntemler kullanarak ve yapılan nüfus sayımlarında ortaya çıkan nüfus miktarları, artışları hesap edilerek gelecek nüfus tahminleri yürütülmektedir. Çalışma sahasının gelecek tahminleri hesaplanırken aritmetik artış yöntemi kullanılmıştır.

Arnavutköy’ün ve mahallelerinin nüfus projeksiyonu hesaplanırken TÜİK’in Türkiye projeksiyon verilerinden faydalanılarak veriler oluşturulmuştur ve ana senaryo için hazırlanan verilere Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan’ın ders notlarında bulunan formül ile ulaşılmıştır.

Ni : İlk Nüfus Sayımı, Ns : Son Nüfus Sayımı, Ng :Gelecek (Hesaplanacak – Projekte/Tahmin Edilecek Yıldaki Nüfus Sayımı), zi : İlk Dönem, zg :Gelecek Zaman, zs :Son Dönem, ka : Aritmetik Artış hızı kullanılarak $ka = (Ns - Ni) / (zs - zi)$ formülü ile aritmetik artış hızı hesaplanmıştır. $Nt = Ns + ka.(zg - zs)$ formülü ile de gelecekteki tahmini nüfus hesaplanmıştır.

Tablo 54: Arnavutköy İlçesi ve Mahalleleri Nüfus Projeksiyonları (2023-2040-2060-2080)

	2023	2040	2060	2080
Adnan Menderes Mahallesi	4.736	7.439	10.619	13.799
Anadolu Mahallesi	47.161	81.926	122.826	163.726
Arnavutköy Merkez Mahallesi	24.024	39.562	57.842	76.122
Atatürk Mahallesi	9.810	14.706	20.466	26.226
Baklalı Mahallesi	877	996	1.136	1.276
Balaban Mahallesi	494	647	827	1.007
Boğazköy İstiklal Mahallesi	12.036	18.513	26.133	33.753
Bolluca Mahallesi	8143	11.288	14.988	18.688
Boyalık Mahallesi	742	912	1.112	1.312
Çilingir Mahallesi	1.080	1.182	1.302	1.422
Deliklikaya Mahallesi	8.316	14.470	21.710	28.950
Dursunköy Mahallesi	398	262	102	-58
Durusu Mahallesi	732	630	510	390
Fatih Mahallesi	3.230	5.083	7.263	9.443
Hacımaşlı Mahallesi	634	770	930	1.090

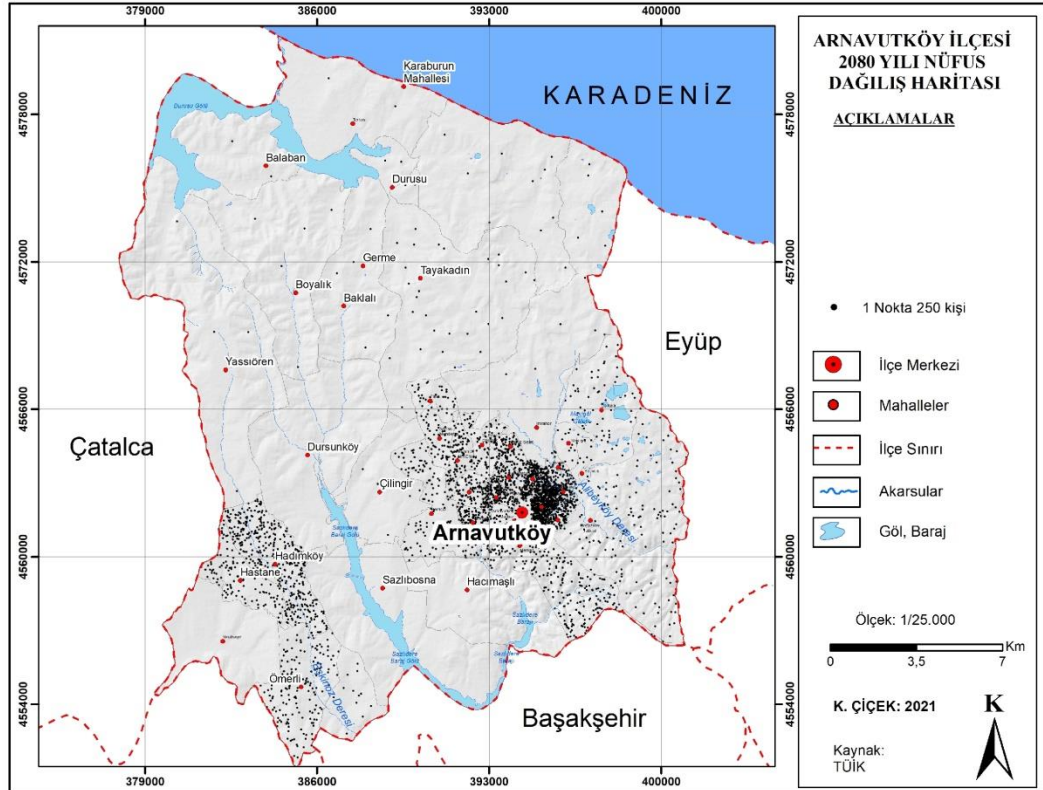
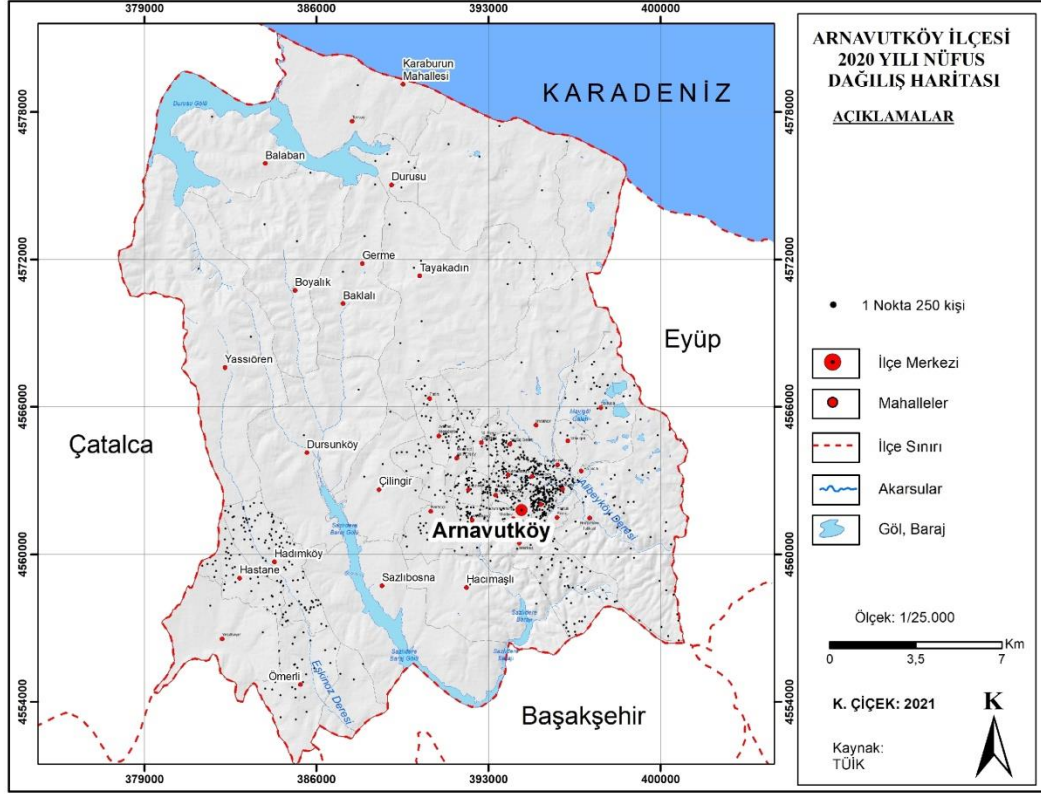
Hadımköy Mahallesi	28.805	50.378	75.758	101.138
Haraççı Mahallesi	10.452	16.555	23.735	30.915
Hastane Mahallesi	10.768	16.412	23.052	29.692
Hicret Mahallesi	3.767	5.518	7.578	9.638
İmrahor Mahallesi	11.812	16.810	22.690	28.570
İslambey Mahallesi	25.303	40.178	57.678	75.178
Karaburun Mahallesi	1.871	2.670	3.610	4.550
Karlıbayır Mahallesi	10.695	15.931	22.091	28.251
Mareşal Fevzi Çakmak Mahallesi	5.884	9.403	13.543	17.683
Mavigöl Mahallesi	10.094	17.200	25.560	33.920
Mehmet Akif Ersoy Mahallesi	7.128	11.786	17.266	22.746
Mustafa Kemal Paşa Mahallesi	16.183	25.448	36.358	47.248
Nenehatun Mahallesi	10.028	14.244	19.204	24.164
Ömerli Mahallesi	8.795	18.094	29.034	39.974
Sazlıbosna Mahallesi	1.043	720	340	-40
Taşoluk Mahallesi	7.511	10.673	14.393	18.113
Tayakadın Mahallesi	3.102	4.309	5.729	7.149
Terkos Mahallesi	824	399	-101	-601
Yassören Mahallesi	617	682	802	902
Yavuz Selim Mahallesi	12.449	16.873	22.313	27.753
Yeniköy Mahallesi	1.485	1.757	2.077	2.397
Yeşilbayır Mahallesi	543	373	173	-27

Yunus Emre Mahallesi	18.934	25.887	34.067	42.247
ARNAVUTKÖY	330.006	518.689	740.669	962.649

Kaynak: TÜİK 2008 ve 2020 nüfus verileri kullanılarak aritmetik artış yöntemiyle hesaplanmıştır.

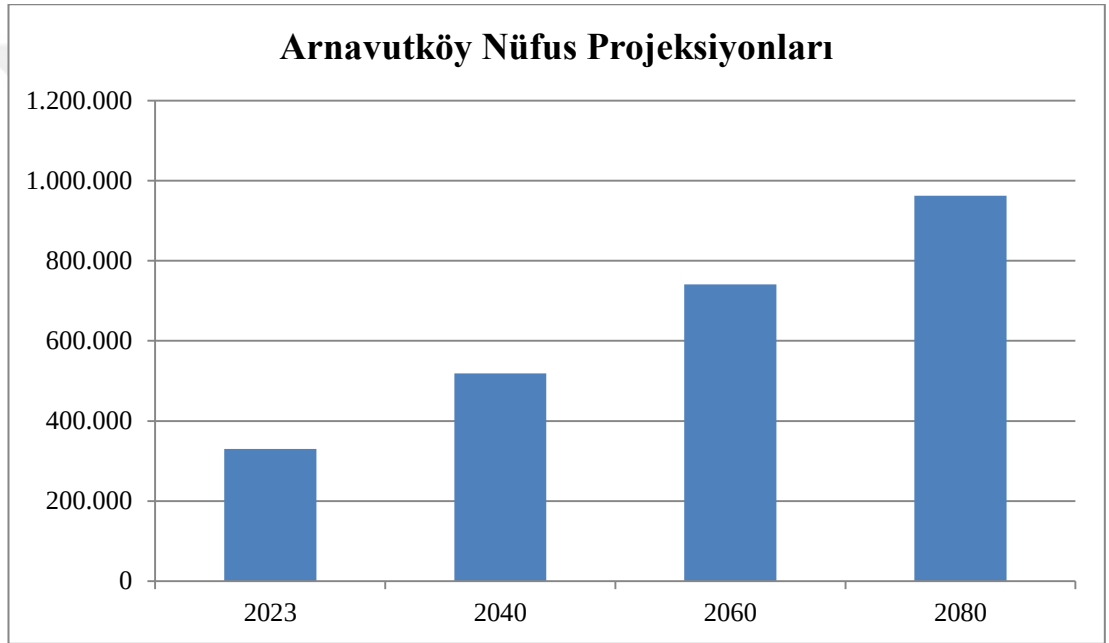
Arnavutköy ilçesi mahalleleri için hazırlanan tablo incelendiğinde Dursunköy, Durusu, Sazlıbosna, Terkos ve Yeşilbayır mahalleleri hariç bütün mahallelerde nüfusun artış içinde olduğu gözlenmektedir. Arnavutköy ilçesi 2020 nüfusuna (296.709) göre değerlendirildiğinde 2023 yılında nüfusun %11, 2040 yılında %74, 2060 yılında %149, 2080 yılında %224 artış gösterecektir ve 2080 yılında neredeyse 1 milyon nüfusa sahip olacaktır. Bunlar olağan şartlarda beklenen nüfus artışıdır. Ancak farklı yatırım projeleri ve ulaşım imkanları devreye girerse nüfus artışının daha da yüksek olacağı öngörülebilir.

Harita 6: Arnavutköy İlçesi Nüfus Dağılışı Haritası (2020- 2080)



Arnavutköy ilçesinin 2020- 2080 yılları nüfus miktarlarının dağılışını mahalle bazlı gösteren harita incelendiğinde 2080 yılına ait haritada nüfusun 2020 yılında yoğunluk gösteren alanlarda fazlaştığı görülmektedir. 2020 yılında seyrek nüfuslu görünen alanlar çok büyük değişimler göstermemekle beraber özellikle Arnavutköy merkez ve çevresindeki mahalleler ile Hadımköy ve Ömerli mahallelerinde nüfusun önemli ölçüde artış göstereceği öngörülebilmektedir (Harita 6).

Grafik 11: Arnavutköy İlçesi Nüfus Projeksiyonları (2023-2040-2060-2080)



BEŞİNCİ BÖLÜM

SOSYO-KÜLTÜREL ve MEKÂNSAL GELİŞİM

5.1. Nüfusun Sosyo- Kültürel Özellikleri

Hem toplumsal hem kültürel alanı ilgilendirilen etmenler olarak tanımlanan sosyo-kültürel özellikler geçmişten günümüze toplumların şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Avcı– toplayıcı bir yaşam biçiminden yerleşik yaşam biçimine geçen insanoglu zamanla büyük topluluklarla ve farklı kültürlerle birarada yaşamış, ortak yaşam alanları edinmiş ve günümüz toplumlarını oluşturmuştur. Toplumlari bir arada tutan, ortak ihtiyaçlar ve amaçlar için beraber yaşayan toplumlar kendilerine özgün sosyo-kültürel özellikler oluşturmuşlardır.

Birçok medeniyete ev sahipliğı yapmış, Antik Yunan, Roma, Bizans, Osmanlı İmparatorluğunun bölgede hüküm sürdüğü, insanlık tarihine tanıklık etmiş, dünya'nın en önemli ve güzel şehirlerinden biri olan İstanbul'un parçası olan çalışma sahası İstanbul'un geçirdiğı bu coğrafi alandaki mekansal ve sosyo-kültürel değişimin ve gelişimin bir parçası olmuştur.

Yerleşme tarihi bölümünde değinildiğı üzere çalışma sahası tarihi, antik Filiboz kentiyle özdeşleşmiştir. Arnavutköy sınırları içerisinde bulunan en eski yerleşim yerinin Sazlıbosna- Kayabaşı yolunun doğusunda bulunan bu eski antik kent olduğu düşünülmektedir ancak Filiboz tarihine dair çok fazla bilgiye ulaşamamaktadır. İlçe'nin Arnavutköy adıyla anılması 19. Yüzyılın ortalarından itibaren başlamıştır. Osmanlı döneminde Rum kökenli halkın yaşam sürdüğü Arnavutköy bu dönem Çatalca Sancağına daha sonra Çatalca Nahiyesi'ne bağlanmıştır. Bu dönemde Arnavutköy'de toplam hane sayısının 180 olduğu ve belirtildiğı gibi Rumlardan oluştuğı bilinmektedir. Cumhuriyet'in ilanı ve Türkiye-Yunanistan arasında yaşanan mübadele sonucu Arnavutköy ve civarına yerleştirilen Türkler Rumlarla 2 ay kadar beraber yaşamıştır ve hane sayısı bu dönem 350'ye ulaşmıştır. Daha sonra anlaşma gereğı burada yaşayan Rumlar, Yunanistan'a gönderilmiştir.

İlçe'nin bu dönem en büyük gelişmelerinden biri 1939 yılında 'Eski Edirne Asfaltı' ismi verilen yolun yapılmasıdır. İstanbul'a olan bağı zayıf olan bölge bu sayede göç almaya başlamıştır.

50'li yıllara kadar büyük çoğunluğu Yunanistan ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen ailelelerden oluşan Arnavutköy, bu yıllarda yaşanan şehirleşme hareketiyle beraber Anadolu'nun farklı yerlerinden göçler almaya başlamıştır.

Çalışma sahasının sosyo-kültürel yapısı göçlerle şekillenmiştir. 1950'li yıllarda başlayan şehirleşme hareketiyle her ne kadar Anadolu'nun farklı yerlerinden göç almaya başlasada asıl değişimini 1980 ve 1990 sonrasında yaşamaya başlamıştır. Sosyo-kültürel özellikler bu döneme kadar ilçede yaşayan muhacirler tarafından şekillendirilirken bu dönemden sonra Anadolu'nun ve İstanbul'un farklı yerlerinden gelen göçlerle homojen bir yapı almış ve farklı kültürlerle şekillenmeye başlamıştır.

2008 yılında ilçe statüsü kazanan çalışma sahası günümüzde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin devam ettirildiği ve İstanbul için önemli bir yerinin olduğu; kara taşıtları, çorap, iplik, sabun, kozmetik, kağıt, mukavva, ambalaj, demir çelik, alüminyum, makine, kauçuk, boya, cam, temel kimya, hırdavat , dokuma, tekstil vb. gibi birçok alanda üretim yapan sanayi tesislerinin varlığını sürdürdüğü ve istihdam sağladığı; kafe, pastane, restoran, giyim ve aksesuar mağazaları, iletişim ve teknoloji mağazaları gibi pek çok ihtiyacı karşılayan türlü merkezlerin ve mağazaların olduğu bir yaşam merkezidir.

38 mahallesi bulunan Arnavutköy özellikle ulaşım alanında yapılan yatırımlar ile İstanbul için önemli merkezlerden biri haline gelmektedir. İlçe statüsü kazandıktan sonra ki süreçten bugüne (2008-2020) nüfusu %81 oranında artan çalışma sahası günümüzde farklı kültürlerin, farklı kökende insanların, farklı gelenek ve göreneklerin, farklı inanışların ve değer yargılarının olduğu heterojen bir bölge olarak varlığını sürdürmektedir.

5.1.1. Nüfusun Eğitim Durumu

Türkiye’de Milli Eğitim’in başlıca hedeflerinin en temeli olan okur-yazarlık oranının yüksek olması, bölgelerin sosyo-ekonomik bakımdan gelişmişlik seviyesini yansıtan en önemli ölçütlerden biridir (Doğan Sertkaya,2015a:254). Bunun yanında eğitim – öğretim kurumları, kişinin mezun olduğu öğrenim seviyesi, öğrenci sayısı gibi değişkenlerde eğitim durumu hakkında önemli bilgiler yansıtan kaynaklar arasındadır.

Ülkelerin kalkınması, büyümesi ve gelişmesi için eğitilmiş ve nitelikli insan gücüne sahip olmak son derece önemlidir. Bahsedilen niteliklere sahip insanların olduğu ülkelerde gelişmişlik seviyesi çok daha yüksek seyretmektedir.

Tablo 55: Arnavutköy İlçe Nüfusunun Okur-Yazarlık Durumu (6 Yaş Üzeri)

2020	Kadın	Erkek	Toplam
Okuma Yazma Bilen	112.476	124.334	236.810
Okuma Yazma Bilmeyen	5.561	952	6.513
Durumu Bilinmeyen	770	744	1.514
Toplam	118.737	126.040	244.837

Kaynak: TÜİK verileri derlenerek hazırlanmıştır.

TÜİK 2019 ulusal eğitim istatistiklerine göre Türkiye’de okuma-yazma bilenlerin oranı %97,2’dir. Cinsiyete göre bakıldığında erkeklerin %99,2’si okuma-yazma biliyor iken kadınlarda bu oran %95,3’tür. Çalışma sahasında okuma-yazma bilenlerin oranı %96,7’dir. Okuma-yazma bilen nüfus içerisinde erkeklerin oranı %52,5 kadınların oranı %47,4’tür .Okuma yazma bilen nüfusta kadınların geride kalmasının sebebi geçmişte kız çocuklarının okutulmamasından kaynaklanmaktadır. Erkek çocuklar okula gönderilirken, kız çocuklarına yapılan ayrımcılık sebebiyle özellikle 65 yaş ve üzeri kadın nüfusta okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı erkek nüfusa göre hayli fazladır. 65 yaş üzeri nüfusta okuma-yazma bilmeyen kadın sayısı 2.228 iken erkek nüfusta okuma-yazma bilmeyen sayısı 410’dur.

Tablo 56: Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılışı
(2019) (6 Yaş Üzeri)

2019	Kadın	Erkek	Toplam
Bilinmeyen	700	744	1444
Okuma Yazma Bilmeyen	5561	952	6513
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	14355	14098	31453
İlkokul	36968	29718	66686
İlköğretim	9985	16188	26173
Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	24250	31670	55920
Lise ve Dengi Meslek Okulu	14534	21485	36019
Yüksekokul veya Fakülte	8875	10347	19222
Yüksek Lisans	456	755	1211
Doktora	53	83	136
Toplam	118737	126040	244837

Kaynak: TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Nüfusun eğitim düzeyine göre en fazla pay %27 ile ilkokul mezunlarına aittir. En az pay ise %0,05 ile doktora mezunlarıdır.

Çalışma sahasında MEB'e bağlı 3 anaokulu, 22 ilköğretim okulu, 11 orta öğretim okulu, 15 lise bulunmaktadır. Toplam derslik sayısı 1.896 olup 1.775 öğretmen görev yapmaktadır. Toplam öğrenci sayısı 62.380'dir (<http://arnavutkoy.meb.gov.tr/>). Bunun dışında ilçe'de engelli çocukların eğitim ve öğretimi konusunda hizmet üreten 13 adet özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, 9 adet özel anaokulu kurumu, 6 adet özel ilkokul, 9 adet özel ortaokul, 6 adet özel anadolu lisesi, 2 adet özel fen lisesi, 3 adet mesleki ve teknik anadolu lisesi, 6 adet özel yurt bulunmaktadır (<https://mebbis.meb.gov.tr/>).

5.1.2. Nüfusun Medeni Durumu

Aile, toplumu meydana getiren en önemli ve en temel yapıdır. Bu sebeple toplumların, devletlerin, milletlerin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde yürütebilmek için aile kurumunun varlığı şarttır (Gökmen&Eralp,2019:21). Birçok toplumda evliliğin başlaması ve ailenin oluşumu arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Evlilik kurumu her ne kadar özellikle gelişmiş ülkelerde farklı biçimler almış olsa da ,dünya genelinde kuvvetli bir şekilde yaygınlığını sürdüren sosyal kurumların başında gelmektedir (Koç&Saraç,2018:88).

Tablo 57: Arnavutköy İlçesi Evlenme Sayısı ve Kaba Evlenme Hızı (Evlenme Yerine Göre) (2014-2020)

Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Evlenme Sayısı	1761	1799	1862	1748	1804	1733	1380
Kaba Evlenme Hızı ‰	7,8	7,6	7,5	6,6	6,6	6,1	4,6

Kaynak: TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Çalışma sahasında evlenme sayıları 2016 ve 2018 yılları hariç düşüş göstermiştir. Günümüzde eğitim seviyesinin yükselmesi, kariyer hedeflerinin yükselmesi, insanların yalnız yaşamaya daha fazla eğilim göstermesi, kadının iş hayatına girmesi, evliliğin beraberinde maddi yük ve sorumluluklar getirmesi gibi birçok sebeple evliliğe olan ilgi azalmıştır. Evlenme çağındaki nüfus günümüzde azalma eğilimi göstermektedir ve geçmişe oranla evlilik yaşı geciktirilmektedir. Bütün bu sebepler evlilik sayısının azalmasına sebep olmaktadır ve buna bağlı olarak her bin kişilik nüfusa karşılık gelen evlenme sayısı olarak adlandırılan kaba evlenme hızıda düşmektedir. İlçede 2014 yılında binde 7,8 olan kaba evlenme hızı 2020 yılında en düşük seviye'ye ulaşarak 4,6'ya düşmüştür (Tablo 57). Ancak 2020 yılında evlilik sayısının ve kaba evlenme hızının bu kadar düşmesinin sebebi yukarıda sayılan maddelerin yanında ülkemizi ve dünya'yı etkisi altına alan Covid-19 salgınında kaynaklanmaktadır. Birçok alanda getirilen kısıtlamalar sebebiyle evlenme planları yapan çiftler evliliklerini ertelemek veya iptal etmek durumunda kalmıştır.

Türkiye’de kaba evlenme hızı (KEH) 2014’te 7,77, 2015’te 7,71, 2016’da 7,5, 2017’de 7,09 ve 2018’de 6,8 ve 2020 yılında 5,8 olarak gerçekleşmiştir. Hem Türkiye genelinde hem çalışma sahasında kaba evlenme hızı sürekli olarak düşüş göstermektedir.

Boşanma eşlerin yeni bir evlilik yapabilecek şekilde yasal yollarla ayrılması ve hukuku bir kararla mahkeme heyeti tarafından evliliğin tamamen sonra erdirilmesidir (Yıldırım,2004:59). Boşanmalarda evlilik kadar eskiye dayanmaktadır ve birçok sebebi vardır. Eşler arasındaki anlaşmazlıklar, şiddet, ekonomik yetersizlikler, aldatılma, sevgisizlik, eşlerin birbirine saygı duymaması gibi birçok sebepten ötürü gelmektedir. Boşanmada en az evlilik kadar doğal bir durumdur.

Tablo 58: Arnavutköy İlçesi Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızı (Erkeğin İkametgâh Yerine Göre) (2014-2020)

Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Boşanma Sayısı	274	275	271	339	390	451	394
Kaba Boşanma Hızı ‰	1,2	1,1	1	1,2	1,4	1,5	1,3

Kaynak: TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Çalışma sahasında boşanma sayısı 2016 ve 2020 yılları hariç yükseliş göstermektedir. Boşanma sayılarına bağlı olarak, her bin kişilik nüfusa karşılık gelen kaba boşanma hızı (KBH) da yıllara göre değişim göstermektedir. En yüksek boşanma hızı 2019 yılında yaşanmıştır (Tablo 58). Türkiye’de kaba boşanma hızı 2015 yılında 1.69, 2017 yılında 1.6, 2020 yılında 1,62 olarak gerçekleşmiştir. Bu bakımdan çalışma sahasının kaba boşanma hızı Türkiye ortalamasının altındadır.

5.2. Nüfusun Mekansal Dağılımı

Tarih boyunca insanlar yerleşmek için elverişli sahaları tercih etmiştir. Yerleşme bakımından elverişli olan sahalar aynı zamanda hızla nüfuslanmış sahalarlardır. Günümüzde gelişen olanaklar itibariyle bölgelerin nüfuslanmasına etki eden faktörlerde değişiklik göstermiştir. Dünya genelinde nüfusun toplandığı alanlar ulaşım, sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştiği, sanayi ve ticaret faaliyetlerinin yoğun olduğu, teknolojik imkanların olduğu, ekonomik imkanların geliştiği, istihdam ve iş imkanlarının olduğu sahalarlardır.

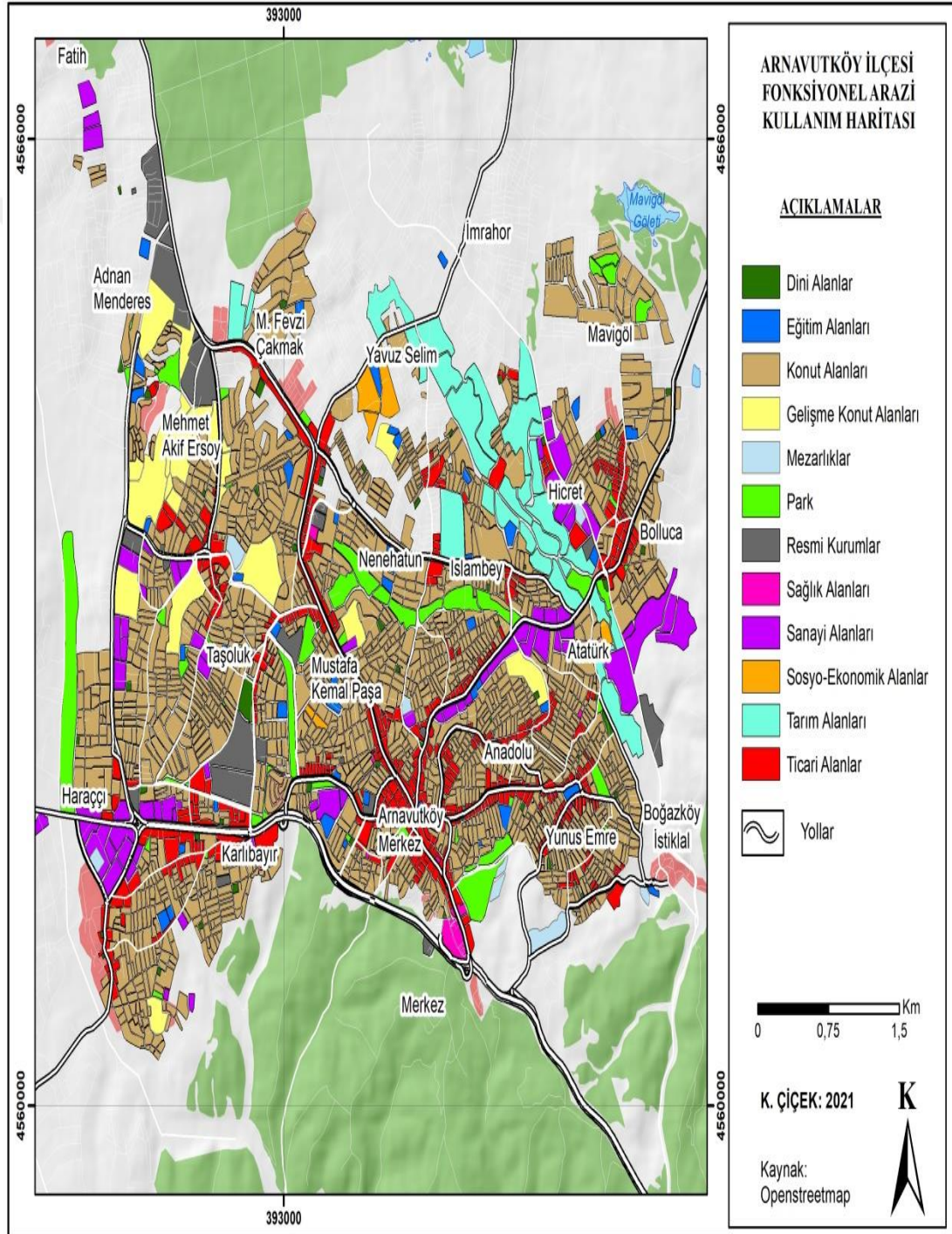
Nüfusun mekansal dağılımı birçok faktöre bağlı olarak gelişmektedir. Coğrafi ortam özellikleri, tarihi, sosyal, ekonomik, kültürel, sanayi ve ticaret faktörleri ve bu faktörlerin birlikte etkileşimi nüfusun mekansal dağılımıyla yakından ilgilidir. Bu sebeple dünya'nın her yerinin aynı oranda insan yaşamına elverişli olmaması ve istenen belirtilen şartları yerine getirmemesi nüfusun mekansal dağılımının homojen olamamasına sebebiyet vermiştir (Yakar,2010:65).

Çalışma sahası İstanbul'un merkezi sayılan (Eminönü, Taksim, Beşiktaş gibi) alanlara göreceli uzak kalmaktadır. Günümüzde ulaşım sistemlerinin gelişmesiyle birlikte bu durum nispeten çözülsün de ilçe'de metro, metrobüs, tramvay gibi hızlı ve trafikten etkilenmeyen ulaşım araçlarının olmaması büyük eksikliklerdir. Bunun yanında ilçenin merkezi ve merkezine yakın alanlar ile sanayi ve ticaret faktörlerinin geliştiği alanlar daha sık nüfuslanma gösterip şehir karakteri gösterirken; merkezden uzak, yaşam merkezlerinin gelişim göstermediği bölgeler ise az nüfuslanılan ve kırsal karaktere sahip bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum nüfusun dağılımında eşitsizliğe sebep olmaktadır.

İlçe'de yer alan Baklalı, Balaban, Boyalık, Dursunköy, Durusu, Hacımaşlı, Terkos, Yassıören, Yeşilbayır mahalleri 2020 TÜİK verilerine göre 1000 nüfusa dâhi ulaşamamış ve genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşan kırsal karaktere sahip özellikler göstermektedir. Buna karşılık Arnavutköy Merkez, Anadolu, Boğazköy, Hadımköy, İmrahor, İslambey, Mustafa Kemal Paşa, Yavuz Selim, Yunus Emre mahalleri TÜİK 2020 verilerine göre 10.000 üzerinde nüfus barındıran ve iş yerleri, mağazalar, sanayi ve ticaret merkezleri, kısacası insan ihtiyacını karşılayacak merkezlerin bulunduğu ve nüfusun yoğunlaştığı yerleşim yerleridir. Bu noktadan

hareketle Harita 7 incelendiğinde ihtiyaç duyulacak birçok yaşamsal merkezin bahsedildiği üzere nüfusun yoğun yerleşildiği alanlarda toplandığı görülmektedir.

Harita 7: Arnavutköy İlçesi Fonksiyonel Arazi Kullanım Haritası



Fotoğraf 18: Baklalı Mahallesi



Kaynak: (<https://mapio.net/>)

5.3. Arazi Kullanımındaki Değişim

Arazi kullanımı, doğal faktörlerin etkisine bağlı olarak insanların yeryüzünden faydalanma şekli olarak düşünülebilir ancak doğal faktörlerin yanında nüfus ve arazi kullanımı arasındaki ilişki de incelenmelidir. Doğal çevre ve insan arasındaki etkileşimin en somut sonucu olan arazi kullanım özellikleri doğal faktörlerin insana sunduğu alanlarda hayatını devam ettirebilmesi için gerçekleştirilen ekonomik faaliyetlere bağlı olarak meydana gelmektedir. İnsanın doğal çevreden yararlanması doğal çevre özelliklerine bağlı olarak gelişmiştir. Yer şekilleri, iklim şartları gibi bazı özellikler araziden faydalanmayı sınırlandırırsa da günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelerle beraber bu etkiler azalmaktadır (Bayar,2003:97-98).

İlçe'nin toplam yüzölçümü 450,2 km²'dir. Doğal çevre özellikleri bölümünde değinildiği üzere ilçe dalgalı düzlükler, küçük tepeler, vadiler, göller, barajlar,

göletler, maden ocakları, tarım alanları, ormanlık ve makilik alanlardan oluşmaktadır. Kuzey ve doğu bölgelerinde tepelik ve dalgalı düzlükler yer alırken; güney ve batı bölgelerinde hafif dalgalı düzlükler; kuzeydoğusunda Karadeniz'e kadar uzanan bölgede ise eski taş, maden ve kum ocaklarının oluşturduğu gölcükler yer almaktadır. İlçe'de yer alan Terkos Gölünün çevresi ise dalgalı düzlükler ve batıya doğru yükseklikleri gittikçe artan yüksek eğimli tepelerden oluşmaktadır (Arnavutköy Belediyesi,2015-2019 Stratejik Plan:12-13).

Tablo 59: Arnavutköy İlçesi Genel Arazi Kullanım Şekilleri (Ha)

	Alan(ha)	Yüzde(%)
Yapay Bölgeler	9896,75	21,86
Tarımsal Alanlar	19462,79	42,98
Orman ve Yarı Doğal Alanlar	13387,83	29,57
Sulak Alanlar	31,98	0,07
Su Kütleleri	2502,82	5,53

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı,CORİNE

CORİNE verileri ile oluşturulan tablo'da toplam 45282,17 olan yüzölçümünün %42,9'unu tarımsal alanlar, %29,5'ini orman ve yarı doğal alanlar, %21,8'ini yapay bölgeler (konutlar, yollar, otoparklar ,inşaat sahaları vb. gibi), %5,5'ini su kütlelerinin oluşturduğu görülmektedir. Sulak alanlar %0,07 ile en az paya sahip alanlardır.

Tablo 60: Arnavutköy İlçesi Detaylı Arazi Kullanım Şekilleri (Ha)

Katman	Alan(ha)	Yüzde(%)
Sulanmayan Ekilebilir Alanlar	12562,8	27,74
Geniş Yapraklı Ormanlar	5626,65	12,43
İnşaat Sahaları	4674,47	10,32
Karışık Ormanlar	3815,83	8,43
Doğal Bitki Örtüsü İle Karışık Tarım Alanları	2858	6,31
Bitki Değişim Alanları	2274,05	5,02
Su Kütleleri	2239,24	4,95
Sulanmayan Karışık Tarım Alanları	2096,5	4,63
Sürekliliği Olmayan Kırsal Yerleşim Alanları	2087,26	4,61
Mera Alanları	1913,67	4,23
Endüstriyel ve Ticari Birimler	1290,8	2,85
İğne Yapraklı Ormanlar	1051,11	2,32
Maden Çıkarım Sahaları	789,07	1,74
Sürekliliği Olmayan Yerleşim Alanları	771,5	1,7
Doğal Çayırliklar	475,46	1,05
Kıyı Lagünleri	193,77	0,43
Karayolları, Demiryolları ve İlgili Alanlar	135,13	0,3
Sürekli Şehir Yapısı	122,94	0,27
Sahiller, Kumsallar, Kumluklar	90,42	0,2
Seyrek Bitki Alanları	54,32	0,12
Su Yolları	38,62	0,09
Bataklıklar	31,98	0,07
Üzüm Bağları	31,74	0,07
Denizler	31,2	0,07
Spor ve Eğlence Alanları	25,59	0,06

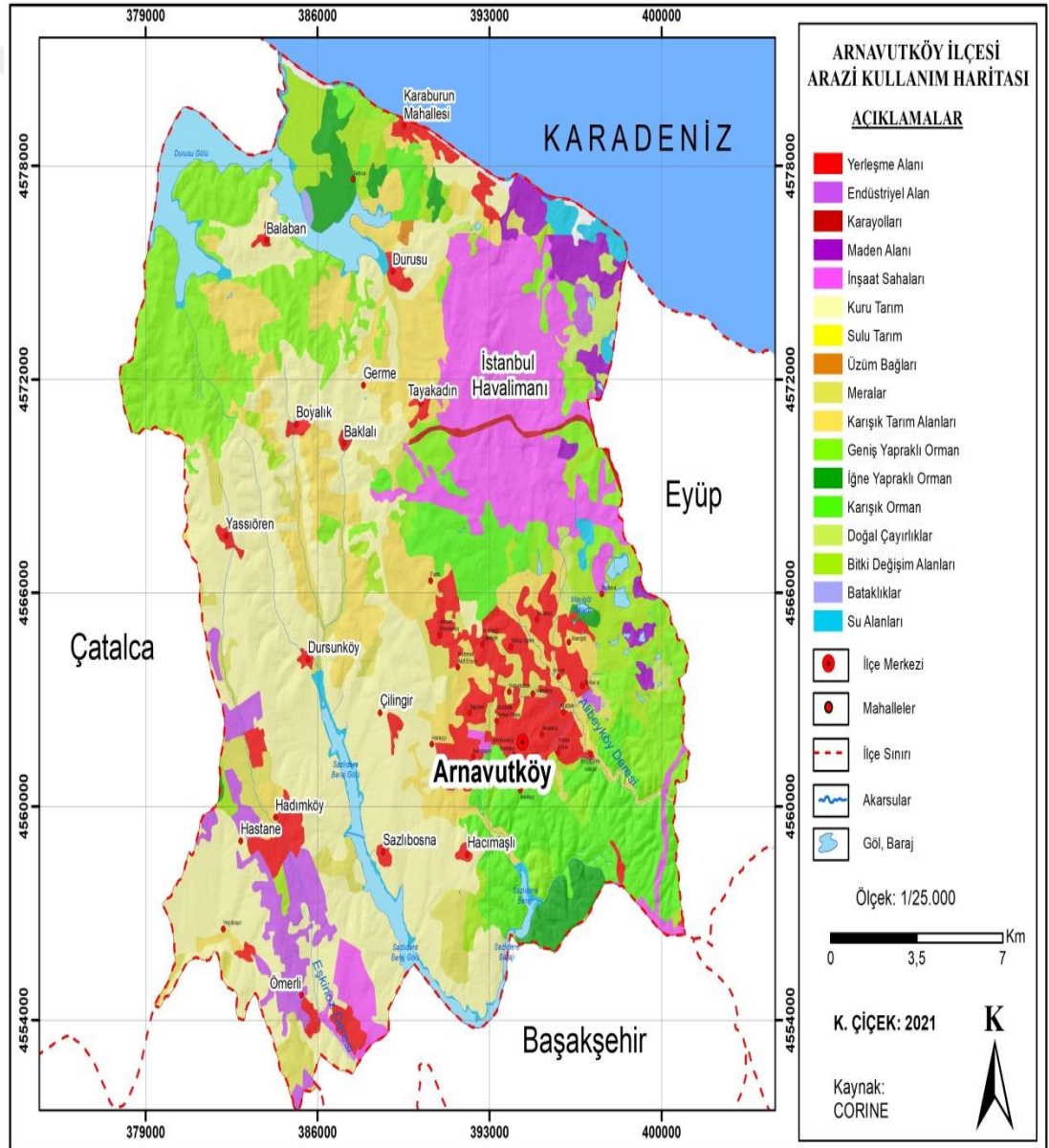
Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı,CORİNE

CORİNE verileri kullanılarak oluşturulan detaylı arazi kullanım şekilleri incelendiğinde en fazla paya %27,7 ile sulanmayan ekilebilir alanlar sahiptir. Bunu sırasıyla geniş yapraklı ormanlar, inşaat sahaları, karışık ormanlar, doğal bitki örtüsü ile karışık tarım alanları ve bitki değişim alanları takip etmektedir. Sürekliliği olmayan yerleşim alanları 771,5 ha ile 1,7'lik paya sahiptir. Bu alanlar tatil evlerini, şehrin dışında kalan banliyöleri, küçük köyleri vs. ifade eder.

Çalışma sahasında arazi topraklarının büyük kısmının ormanlar ve tarımsal alanlardan oluşması arazi kullanımını sınırlandırmıştır. İlçe nüfusunun sürekli olarak

artış göstermesi ve yapılan yatırımlar tarım arazileri ve ormanlara baskı yapmaktadır. İlçe toplam 38 mahalleden oluşmaktadır. İlçe'nin şehir karakteri taşıyan ve fonksiyonların en gelişmiş olduğu bölgesi Arnavutköy Merkez ve çevresidir ayrıca bu kısım ilçe'nin en fazla yerleşim alanı olan bölgesidir. İlçe'de TOKİ ve KİPTAŞ tarafından yaptırılan toplu konutlar yer almaktadır. Toplu konutlar Mehmet Akif Ersoy, Mustafa Kemal Paşa, Hadımköy ve Ömerli mahallelerinde konumlanmıştır.

Harita 8: Arnavutköy İlçesi Arazi Kullanım Haritası



SONUÇ

“Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Gelişimi: Sosyo-Kültürel ve Mekânsal Analiz” başlığı altında hazırlanan tez çalışmasında Arnavutköy ilçesinin nüfus özellikleri, nüfusun dağılımını etkileyen doğal, beşeri ve ekonomik faktörler, nüfusun yapısı ve değişimi, sosyo-kültürel ve mekânsal özellikler ele alınmıştır. Nüfus projeksiyonları aracılığıyla gelecekte ilçenin yaşayacağı nüfus değişimleri tespit edilmiştir ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunulmuştur.

Türkiye’nin en kalabalık ve en gelişmiş ili olan İstanbul’un Avrupa yakasında yer alan Arnavutköy Çatalca Yarımadası üzerinde yer almaktadır. III. Zamanın Niosen devri sonunda Sarmat iç denizinin bir körfezi olan Arnavutköy, Pliosen devrinde denizin çekilmesiyle beraber zaman içerisinde geçirdiği değişimlerle geniş bir penepelen olarak ortaya çıkmıştır. İlçe akarsularla parçalanmış olup dalgalı düzlükler, küçük tepeler, vadiler, göller, barajlar, göletler, maden ocakları, tarım alanları, ormanlık alanlar ilçenin arazisini oluşturmaktadır.

Bulunduğu konum itibariyle Karadeniz ve Akdeniz ikliminin beraber görüldüğü ilçe belirli bir iklim tipi altında değerlendirilmemektedir. Arnavutköy istasyonunda ortalama sıcaklık değeri 14.6 °C’dir. İlçe’nin ortalama nispi nem oranı %77.7’dir. Temmuz ve ağustos ayları kurak geçen aylar olmakla birlikte yıllık toplam yağış miktarı 757.9 mm’dir. Bu değer Arnavutköy/Terkos istasyonunda 523.5 mm’ye düşmektedir. İlçe’de Karadeniz kıyılarında rüzgar daha hızlı esmektedir. Bölgenin hâkim rüzgar yönü kuzey ve kuzeydoğu yönlü rüzgarlardır.

Çalışma sahası farklı iklim tipleri altında olması sebebiyle zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. İlçe topraklarının %52’si ormanlardan oluşurken geri kalan kısım makilik veya orman vasfını yitirmiş alanlardan oluşmaktadır. Nemli ormanlar içinde kayın, saplı meşe, sapsız meşe, gürgen, kestane, ıhlamur gibi ağaç türleri yer alırken maki elemanları Karadeniz kıyıları boyunca ince bir şerit halinde yayılım göstermektedir ve iç kesimlere fazla sokulmamaktadır. İlçe’de yer alan ve sadece Türkiye için değil dünya içinde önemli bir yer tutan Terkos- Kasatura kumulları çok sayıda endemik bitkiye eve sahipliği yapmaktadır. Bu kumullara kayıtlı 500’den fazla bitki taksonu bulunmaktadır.

Çalışma sahası topraklarının %90'nı "su havzası" ilan edilmiş ve İSKİ tarafından koruma altına alınmıştır. İstanbul'un su ihtiyacını karşılamada önemli su kaynakları arasında yer alan Terkos Gölü ve Sazlıdere Barajı büyük ölçüde Arnavutköy sınırları içerisinde yer almaktadır.

Arnavutköy tarihi her ne kadar Trikos Kalesi ile anılsa da tarihte adı fazla geçmeyen ve fazla bilinmeyen bir antik kent olan Filiboz Viranlığı'nın ilçe'nin ilk yerleşim yeri olduğu düşünülmektedir. Arşivlerde Arnaotkevi olarak geçen ilçe'nin isim babasının ise eski dönemlerde bu bölgede yaşayan Arnavut bir köylüden geldiği tahmin edilmektedir. Osmanlı döneminde Çatalca Sancağına ve daha sonra Çatalca Nahiyesine bağlanan, Cumhuriyet döneminde Eyüp ilçesine bağlı bir köy konumunda olan, 1963 yılında Gaziosmanpaşa'ya bağlanan, 1987 yılında belde olan Arnavutköy 2008 yılında ilçe yapılmıştır. Arnavutköy yerleşim ve nüfus açısından üç önemli değişim yaşamıştır. Bunlardan ilki Balkan Savaşları sırasında yaşanan göçler, ikincisi Yunanistan- Türkiye arasında imzalanan mübadele sonucu yaşanan göçler ve üçüncüsü Arnavutköy'ün belde olmasından sonra yaşanan göçlerdir.

İlçe'de 2009 ve 2020 yılları arasında incelen yıllarda tarım alanlarında %19 azalma yaşanmıştır. Tarım alanlarında en fazla alan tahıllar ve bitkisel ürünlere aittir. En fazla yetiştirilen tarım ürünü ise buğdaydır. Semizotu, bezelye, nane en fazla yetiştirilen sebzeler olarak sıralanırken ceviz, elma, incir, kayısı, kiraz en fazla yetiştirilen meyveler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hayvancılık faaliyetleri ilçede yaşanan gelişmelerle beraber eski önemini yitirmekle beraber ilçe'nin belirli bölgelerinde önemli bir geçim kaynağı olma özelliğini sürdürmektedir. İlçe'de büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, arıcılık ve kümes hayvancılığıyla uğraşmaktadır. Büyükbaş hayvancılıkta en fazla hayvan sayısı kültür melezine aittir. En fazla süt üretimi ise sığır melezinden sağlanmaktadır. Küçükbaş hayvancılıkta en fazla hayvan sayısı yerli koyuna aittir ve en fazla süt üretimi de yine bu türden sağlanmaktadır. Arıcılık faaliyetleri 2009 yılından günümüze azalış göstermiştir. 2009 yılında 47 ton olan bal üretimi 2020 yılında 10 tona kadar gerilemiştir. Kümes hayvancılığında yumurta tavuğu en fazla yetiştirilen türdür. Bunun yanında kaz, ördek, beç tavuğu ve hindi yetiştirilen diğer kümes hayvanlarıdır. Et tavuğu ise sadece 2009 yılında yetiştirilmiştir.

İstanbul Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı 4 şeflikten biri olan Arnavutköy’de ormanlar toplam arazinin %52’sini kaplamaktadır. Toplam ormanlık alan 6.436,10 ha olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlçe’de sanayi faaliyetleri son 20 yılın eseri olmakla birlikte sanayi faaliyetlerinin büyük çoğunluğu Hadımköy ve çevresinde toplanmıştır. 400’den fazla sanayi tesisine sahip olan Hadımköy’de çok farklı alanlarda üretim yapılmaktadır.

Ulaşım faaliyetleri ilçe’de otobüs ve minibüsler aracılığıyla yapılmaktadır. Bölgenin güneyi TEM Otoyolu ve E-5 karayolu ile bağlantılıyken bölge’nin kuzeyi Kuzey Marmara Otoyolu ile bağlantılıdır. İlçeye son dönemde yapılan İstanbul Havalimanı ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü çevre yolu ilçe’nin ulaşımı konusunda atılan çok önemli adımlardır. İlçe’ye yapılması planlanan birçok ulaşım projesi vardır.

Turizm faaliyetleri ilçede çok gelişme göstermemekle birlikte en önemli turizm geliri İstanbul’un diğer bölgelerinden deniz ve mesire alanları için gününbirlik gelen insanların yaptıkları harcamalardan oluşmaktadır.

2020 TÜİK nüfus verilerine göre 296.709 nüfusa sahip olan çalışma sahası bu bakımdan İstanbul’un en fazla nüfusa sahip 24. İlçesidir. İstanbul’un nüfusunun %1,92’si Arnavutköy nüfusundan oluşmaktadır. İlçe’nin nüfusu 2008 yılından 2020 yılına kadar geçen süreçte %81 artış göstermiştir. Nüfusun %51,45’ini erkek nüfus %48,55’ini kadın nüfus oluşturmaktadır. İlçe nüfusu 2012’den sonra şehir nüfusu olarak kabul edilmektedir. 2008 ve 2012 yılları arasında ise kır nüfusu toplam nüfusun küçük bir kısmını oluşturmaktadır.

İlçe’nin aritmetik nüfus yoğunluğu sürekli olarak artış göstermiştir. 2008 yılında 322 olan aritmetik nüfus yoğunluğu 2020 yılında % 48 artış göstererek 658’e yükselmiştir. Tarımsal nüfus yoğunluğunda büyük bir değişim söz konusu değildir. 2008 yılında 0,40 olan tarımsal nüfus yoğunluğu 2012 yılında 0,46’ya yükselmiştir. Gerçeğe en yakın değeri veren fizyolojik nüfus yoğunluğu toplam nüfusun tarımsal alana bölünmesiyle elde edilir. Arnavutköy’ün fizyolojik nüfus yoğunluğu 2008 yılında 9,2 iken %82 artış göstererek 2020 yılında 16,8’e yükselmiştir. Bu durum ilçe’de sürekli olarak nüfus artışının tarım alanları üzerine olan baskısını açıkça ortaya koymaktadır.

Çalışma sahasında doğum ve ölüm hızı baz alınarak hesaplanan doğal nüfus hızı değişimi 2014 ve 2015 yılları hariç azalma göstermiştir. Buna rağmen doğal nüfus artış hızı oldukça yüksek seyretmektedir. İlçe'nin kaba doğum hızı azalma eğilimi göstermektedir. 2019 verilerine göre ilçe'nin kaba doğum hızı ‰ 19,8'dir. Türkiye'nin kaba doğum hızı aynı yıl ‰ 14,3'tür. Bu açıdan Arnavutköy'ün kaba doğum hızı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Kaba ölüm hızı dalgalanmalar göstermekle beraber 2019 yılında ‰ 3,33 olarak hesaplanmıştır. Türkiye'nin kaba ölüm hızı binde 5,3'tür. İlçe'nin kaba ölüm hızı Türkiye ortalamasının altındadır.

Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde nüfusun %67'sini faal nüfus, %29'unu genç bağımlı nüfus ve %4'ünü yaşlı bağımlı nüfus oluşturmaktadır. Toplam nüfus içerisinde en fazla pay %10,13 ile 0-4 yaş arası gruba aittir. Genç nüfusta en fazla pay %34,8 ile 0-4 yaş grubuna, faal nüfusta en fazla pay %13 ile 30-34 yaş grubuna, yaşlı bağımlı nüfusta en fazla pay %42 ile 65-69 yaş grubuna aittir.

İlçe'de genç bağımlı nüfus ve yaşlı bağımlı nüfus oranında artışlar yaşanmıştır. 2008 yılında %28 olan genç bağımlı nüfus oranı 2020 yılında %43'e ulaşarak %53,5 artış göstermiştir. Türkiye genç bağımlılık oranı 2020 yılı itibariyle %33,7'dir. Bu bakımdan Arnavutköy'ün genç bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının çok üzerinde seyretmektedir. Yaşlı bağımlılık oranı 2008 yılında %4 iken 2020 yılında %6,4 olmuş ve %55 artış göstermiştir. Türkiye'nin yaşlı bağımlılık oranı %14,1'dir. Arnavutköy'ün yaşlı bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Çalışma sahasının toplam bağımlılık oranı %49,9'dur. Bu durum her 100 kişi başına 49,9 bağımlı nüfus düştüğünü göstermektedir.

Nüfusun eğitim durumuna göre nüfusun %96,7'si okuma yazma bilmektedir. Okuma-yazma bilenlerin %52,5'ini erkek nüfus %47,4'ünü kadın nüfus meydana getirmektedir. Kadın nüfusun payının daha az olmasının sebebi 65 yaş ve üzeri kadın nüfusun eğitimden mahrum bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Nüfusun eğitim düzeyine göre en fazla pay ilkokul mezunlarına en az pay ise doktora mezunlarına aittir.

Eğitim seviyesinin yükselmesi, kariyer hedeflerinin yükselmesi, insanların yalnız yaşamaya daha fazla eğilim göstermesi, kadının iş hayatına girmesi, evliliğin beraberinde maddi yük ve sorumluluklar getirmesi gibi birçok sebeple evliliğe olan

ilgi azalmıştır ve bu durum beraberinde evlilik yaşının ilerlemesine ve evlilik sayılarının ve kaba evlenme hızının düşmesine sebep olmuştur. İlçe’de evlenme sayısı ve kaba evlenme hızı düşüş göstermiştir. Boşanma sayısı 2016 ve 2020 yılları hariç artış gösterirken en yüksek kaba boşanma hızı 2019 yılına aittir.

İlçe’ye göçler Balkan Savaşı ile başlamış ve Yunanistan- Türkiye mübadelesi ile devam etmiştir. Önceleri muhacirlerden oluşan nüfus homojen bir yapıdayken ilçe’nin belde yapılması ve daha sonra ilçe olması ile başlayan gelişim sürecinde İstanbul’un ve Anadolu’nun farklı yerlerinden göçler almaya başlamıştır. Bu durumla beraber ilçe’nin nüfusu heterojen bir yapıya dönüşmüştür ve sosyo-kültürel yapı şekillenmiştir. Günümüzde ilçe’de en fazla Erzurum, İstanbul, Sinop, Kastamonu, Muş, Samsun, Ordu gibi farklı illere kayıtlı nüfus ikamet etmektedir.

İlçe’de nüfus mekana eşit dağılmamıştır. Arnavutköy Merkez ve çevresi daha fazla nüfuslu ve şehir karakteri taşıyan bir bölgeyken Baklalı, Balaban, Boyalık, Dursunköy, Durusu, Hacımaşlı, Terkos, Yassıören, Yeşilbayır mahalleleri 1000 nüfusa ulaşamamış ve tarım ve hayvancılığın geçim kaynağı olduğu kırsal karakter taşıyan yerleşmelerdir.

Nüfusun gelecekteki yapısına yönelik yapılan tahminleri içeren nüfus projeksiyonlarına göre Arnavutköy’ün nüfusu Dursunköy, Durusu, Sazlıbosna, Terkos ve Yeşilbayır mahalleleri hariç diğer bütün mahallelerde artış gösterecektir. 2020 yılı nüfus verisine göre Arnavutköy ilçesinin toplam nüfusu 2023 yılında %11, 2040 yılında %74, 2060 yılında %149 ve 2080 yılında %224 artış gösterecektir. 2080 yılında çalışma sahasının 1 milyon nüfusa ulaşacağı beklenmektedir.

Arnavutköy ilçesinde yaşanan sorunlar ve bunlara çözüm önerileri sıralandığında, öncelikle nüfusun yaş grupları ve sorunları üzerinde durulmalıdır. İlçe’de yaşlı nüfus oranı çok fazla olmamasına rağmen genç nüfus oranının çok fazla olması ve sürekli olarak artış göstermesi gelecekte ilçe’de genç nüfusun ihtiyaçlarının karşılanamaması problemine yol açabilir. Genç nüfusun en iyi şartlarda yetiştirilmesi, ihtiyaçlarını karşılanması için ilçe’de genç nüfusa yönelik demografik yatırımların arttırılması gerekmektedir. Nüfusun genç ve dinamik yapısından en iyi şekilde faydalanmak ve ileri ki süreçte genç nüfusun faal nüfus olacağı düşünülmüşse

genç nüfusu eğitilmiş, sağlıklı, sosyal, kültür seviyesi yüksek yetiştirmek yeni nesiller için oldukça faydalı olacaktır.

Ekonomik gelişmenin en önemli unsurlarından olan eğitim, nüfusu bu denli genç olan bir ilçe için daha da büyük önem taşımaktadır. Nüfusun büyük çoğunluğunun eğitim düzeyinin ilköğretim mezunu seviyesi olduğu ilçe’de eğitime gereken önem verilmelidir. Nüfusun eğitim seviyesi artırılmalı, ilçe’de hizmet veren sanayi tesislerine nitelikli eleman sağlayabilmek adına meslek liselerinin nitelik ve nicelikleri geliştirilmelidir.

İlçe’de büyük oranda Hadımköy ve çevresinde yoğunlaşan sanayi faaliyetlerinin ilçe’nin geri kalan kısmının ekolojik dengesinin ve yaşam kalitesinin bozulmaması adına birarada bulunması oldukça faydalıdır ancak Hadımköy ve çevresinde yaşayan nüfusun sanayi faaliyetlerinin oluşturduğu atık, gaz vb. doğaya ve insana zarar verecek sonuçların düzenli olarak denetlenmesi gerekmektedir.

Ulaşım alanında özellikle son yıllarda ilçeye yapılmış olan büyük yatırımlar ilçe’nin daha iyi tanınmasına ve değerinin artmasına sebep olmuştur. Proje aşamasında olan raylı sistem projelerinin devreye girmesiyle ilçe’nin ulaşım ve erişilebilirlik endeksi daha üst seviyelere çıkacaktır ancak şuan için ilçe’nin raylı sistemlerden mahrum olması, ulaşımın minibüs ve otobüslerle yapılması ilçe için dezavantaj oluşturmakta ve İstanbul’un diğer bölgeleriyle erişimini kısıtlamaktadır. Bu sebeple ilçe’ye yapılacak ulaşım yatırımlarının hız kazanması gerekmektedir. İlçe’de öğrenci nüfusun sıklıkla kullandığı toplu taşıma araçları güvenli ve indirimli olarak hizmet vermelidir. Ayrıca unutulmaması gerekir ki bir bölgenin turizm, kültür gibi alanlarda gelişme gösterebilmesi için öncelikle gelişmiş bir ulaşım ağına ihtiyacı vardır.

Sağlık hizmetlerine erişiminin kolay olması ve nüfusun her birinin iyi bir hizmet aldığından emin olunmalıdır. İlçe nüfusu sürekli artış göstermesine rağmen ilçe’de yalnızca bir devlet hastanesinin olması (Arnavutköy Devlet Hastanesi) hastanenin sürekli kalabalık olmasına, hastane’de görev yapan sağlık çalışanlarının üzerine büyük bir yük binmesine ve sağlık hizmetlerinin aksamasına sebep olmaktadır. Bu sebeple ilçe’ye daha büyük ve daha donanımlı sağlık kuruluşları yapılmalıdır.

Çalışma sahası yüksek bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen bu potansiyelin verimli kullanıldığı söylenemez. İlçe su sporları, trekking, ekolojik turizm, deniz ve av turizmi, günlük turizm gibi birçok alanda turizm konusunda hizmet verebilecek uygun koşullara sahiptir. İlçe'nin zengin doğal yeşil alanlarının korunması, park, bahçe ve yeşil alanlarının sayısının artırılması ve hobi bahçelerinin kurulması şehrin kalabalığından ve stresinden kurtulmak için gününbirlik gelen turistlerin ilgisini çekecektir. Karadeniz'e kıyısı olan blgelerde plaj, marina, tekne turizmi gibi turizm çeşitleri geliştirilmelidir.

İlçede ekolojik turizmin yapılabileceği büyük ve verimli bir alan mevcuttur. Bu bölgede konaklama alanları, çay bahçeleri, lokanta ve restaurantlar, gezi alanları, açık havada yapılabilecek spor faaliyetleri, kamp alanları, seyir alanları, oyun ve eğlence parkları gibi birçok alanda faaliyetler verilebilir.

İlçe'de yer alan ormanlık alanların, göllerin ve endemik bitkilerin korunmasına dikkat edilmelidir ve halk bu konuda bilinçlendirilmelidir. Terkos gölü ve civarı önemli kuş alanlarındandır. Bu sebeple burada bulunan kuşların yaşam alanlarına saygı göstermeli ve kuşlara zarar verilmemelidir.

Çalışma sahası göç alan bir ilçedir. İlçe'nin aldığı göç göz önünde bulundurularak çevreye zarar vermeden yeni yerleşim alanları oluşturulmalı, yeni iş imkanları sağlanmalı, demografik yatırımlar artırılmalıdır. İlçe nüfusunun dışarıya göç vermemesi adına dış göçe neden olabilecek ekonomik, sosyal, toplumsal sorunların üzerinde durulmalı ve çözüm aranmalıdır.

İlçe nüfusun tamamı şehir nüfusu altında değerlendirilmektedir ancak kırsal faaliyetler ilçe'nin bazı bölgelerinde devam etmektedir. 6360 sayılı kanun çerçevesinde Baklalı, Balaban, Boyalık, Hacımaşlı, Karaburun, Tayakadın, Yassıören ve Yeniköy olmak üzere toplam 8 köy mahalle statüsüne dönüştürülerek şehir nüfusuna dahi edilse de bu mahallelerde Türk köy tipinin belirgin özellikleri hâlen devam etmektedir. Bu mahallerde yaşayan nüfus çoğunlukta tarım, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık gibi faaliyetlerle uğraşmaktadır. Bu mahallelerde yaşayan nüfusun ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı, köylünün bulunduğu yeri terketmemesi adına tarım ve hayvancılık faaliyetlerine destek verilmelidir. Ulaşım faaliyetleri çok daha iyi şekilde sağlanmalı ve bu mahallelerde

yaşayan nüfusun ilçe'nin diğer bölgelerinde yaşayan nüfustan geride kalmasına izin verilmemeli, kır- şehir arası eşitliğin sağlandığından emin olunmalıdır.

Çiftçilerin eksikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Tarım ve hayvancılıkta eski tip yöntemlerin kullanımının azaltılması için entansif üretim teşvik edilmeli ve bu konuda yardımlar yapılmalıdır. Şunu unutmamak gerekir ki ilçe her ne kadar şehir nüfusu olarak değerlendirilse de kırsal nitelikler tam anlamıyla önemini yitirmemiştir.

İstanbul'un yükselen ilçelerinden olan ve gelecek vaad eden Arnavuköy adını özellikle son yıllarda yapılan yatırımlarla daha iyi duyurmuştur. İlçe'nin hala gelişmekte olduğu ve önünde uzun yıllar olduğu açıktır. İlçe'nin potansiyeli en iyi şekilde değerlendirilmeli, avantajları yok sayılmamalıdır. İlçe'nin nitelik ve nicelikleri verimli ve düzgün bir şekilde geliştirilirse ilçe'nin İstanbul ve hatta Türkiye için çok daha önemli bir konuma geleceğine hiç şüphe yoktur.

KAYNAKÇA

- AKOVA, İ.: 2000
Alternatif Turizm Olanaklarımız
Coğrafya Dergisi, 8,
71-84.
- AKOVA, İ.: 2018
Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Pegem
Akademi, Editörler: Prof. Dr. Mesut
Doğan, Prof. Dr. Özlem Sertkaya
Doğan, 1. Baskı, Ankara
- AKSOY, M. E., SÖNMEZ, Ö.: 2021
Sanayi alanlarının kentsel forma ve
saçaklanmaya etkisi: Arnavutköy
örneği.
- AKSUNGUR, N., FİRİDİN, Ş.: 2008
Su Kaynaklarının Kullanımı ve
Sürdürülebilirlik, SUMAE YUNUS
Araştırma Bülteni, 8:2, Haziran
- ALİAĞAOĞLU, A., UĞUR, A., 2013
Şehir Coğrafyası, Nobel Yayınları,
Ankara.
- ATALAY, İ.: 1991
Genel ve Beşeri Coğrafya, Ankara: 1.
Baskı Yeniçağ Basım Yayın San. Ve
Tic. Ltd. Şti
- AVCI, M.: 2008
*Kentsel biyoçeşitlilik açısından bir
değerlendirme: İstanbul örneği .*
Kentsel Ekoloji ve Yaşanabilir Kent
Sempozyumu (pp.81-105). İzmir,
Turkey

AVCI, M.: 2014

Kentsel biyolojik çeşitlilik açısından İstanbul . İstanbul Ormanlarının Sorunları ve Çözüm Önerileri 5-6 Aralık 2013 (pp.87-124). İstanbul, Turkey

AVCI, M.: 2017

Türkiye'nin Kıyı Kumullarında Bitki Örtüsü. *Yasal ve Bilimsel Boyutlarıyla* (pp.63-92), İstanbul: Jeomorfoloji Derneği Yayını No 1. Anka Matbaa.

AYGÜN, N.: 1994

Terkos Gölü ve Çevresindeki Yerleşim Alanlarının İçme Suyu Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul

BAKIRCI, M.: 2019

Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Pegem Akademi, Editörler: Prof. Dr. Mesut Doğan, Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan, 2. Baskı, Ankara

BALCI AKOVA, S.: 2002a

Ergene Havzasının Coğrafi Potansiyeli, Çantay Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul. BALCI AKOVA, S.: 2002b

BALCI AKOVA, S.: 2002b

Ergene Havzasında Mekânsal Kullanımlar, Çantay Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul.

BALCI AKOVA, S.: 2019

Türkiye Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Nobel Akademik Yayıncılık, Editörler: Prof. Dr. Nuran Taşlıgil, Dr. Güven Şahin, 1. Baskı, Ankara

BAŞEL, H.: 2007

Türkiye'de nüfus hareketlerinin ve iç göçün nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (53), 515-542.

BAYAR, R.: 2003

“Arazi Kullanımı, Nüfus İlişkisi: Anamur Örneği”, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Sayı 1(1), s 97-116

BAYARTAN, M.:2005

“Tarihi Coğrafya Çalışmaları Açısından Şehir ve Osmanlı Şehri”, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, Sayı:13

BAYLAN, E., KARADENİZ, N.: 2006

Terkos Gölü (İstanbul) Örneğinde Kültürel Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 12(2), 151-161

BEKDEMİR, P., KOCAMAN, Y., &
POLAT, A.: 2014

Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında
Türkiye'de Şehir Nüfusu ve Şehir
Yerleşmeleri. Doğu Coğrafya
Dergisi(Yıl:19 Sayı:32), 277-297.

BOZKURT, N.: 2007

İslam Ansiklopedisi “Nüfus” Maddesi,
TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 33.

BUKSUR, H.: 2002

Ümraniye’de Şehirselleşme,
Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,

DENİZ, O.: 2009

Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye
Yansıması, Çantay Kitapevi, İstanbul.

DİZDAR, M.Y.: 2003

Türkiye’nin Toprak Kaynakları,
TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ
ODASI, Teknik Yayınlar Dizisi No:2,
Ankara

DOĞAN, M.: 2011

Mengen Havzası’nın Beşeri ve İktisadi
Coğrafyası, Erbain Yayınları, İstanbul

DOĞAN, M.: 2018

Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Pegem
Akademi, Editörler: Prof. Dr. Mesut
Doğan, Prof. Dr. Özlem Sertkaya
Doğan, 1. Baskı, Ankara

DOĞAN SERTKAYA, Ö.: 2009

Nüfus Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Silivri (A Case Study Population Geography: Silivri). *e-Marmara Coğrafya Dergisi (elektronik)* , 1-19.

DOĞAN SERTKAYA, Ö.: 2011

“Silivri’de Turizmin Gelişmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri / Development Tourism Activities In Silivri”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt: 16, s.89-101, Erzurum

DOĞAN SERTKAYA, Ö.: 2015a

Biga Yarımadası Nüfus Coğrafyası. *Yeni Anadolu Yayınları, İstanbul*

DOĞAN SERTKAYA, Ö.: 2015b

’Growth of Population and Population Policies Implemented in Turkey between 1965 and 2014’’, *International Journal of Science and Research (IJSR)*, Volume 4, Issue 4. P: 1907-1911

DOĞAN SERTKAYA, Ö.:2018a

Türkiye Turizm Coğrafyası, Paradigma Akademi, Editörler: Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan, Doç. Dr. Erol Duran, 1. Baskı, Çanakkale.

DOĞAN SERTKAYA, Ö.: 2018b

Beşerî ve Ekonomik Coğrafya, Pegem Akademi, Editörler: Prof. Dr. Mesut Doğan, Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan, 1. Baskı, Ankara.

DOĞAN SERTKAYA, Ö.:2018c

Türkiye'ye 2040 ve 2060 Nüfus Projeksiyonlarına Göre Demografik Fırsatlar. *TİDSAD*, 5(18), 26-42

DOĞAN SERTKAYA, Ö.:2019

Türkiye Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Nobel Akademik Yayıncılık, Editörler: Prof. Dr. Nuran Taşlıgil, Dr. Güven Şahin, 1. Baskı, Ankara.

DOĞAN SERTKAYA, Ö.,
GÖKBURUN, İ.: 2019

İstanbul'da Köyden Mahalleye Evrilen Yerleşmeler. *Coğrafya Dergisi*, (39), 73-87.

DOĞANAY, H., ÖZDEMİR, Ü.,
ŞAHİN, İ.F.: 2014

Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya, Pegem Akademi, 6. Baskı, Ankara

ERBAŞ, A. E.: 2018

İstanbul Metropoliten Alanı'nda 1980 Sonrası Kentsel Gelişme Dinamikleri Ve İdari Coğrafyada Sınır Değişiklikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 17-38

ERİNÇ, S., 1974-1977

“İstanbul Boğazı ve Çevresi (Doğal Ortam Etkiler ve Olanaklar)”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı: 20-21, s.: 1-24.

ERYURT, M. A.: 2018

Türkiye’de Doğurganlık Davranışları: Düzey, Belirleyiciler, Politikalar, T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, s.:12-33

FIRATLI, Ç., GENÇER, V.: 1995

1995 Türkiye II. Teknik Arıcılık Kongresi Bildiri Kitabı, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, T.C Ziraat Bankası Matbaası

GÖKBURUN,İ.: 2017

1950-2015 Yılları Arasında İstanbul’da Nüfus Hareketleri, Doktora Tezi, İstanbul

GÖKMEN, Ş., ERALP, A., & KAYIŞ, A. A.: 2019

İlk Evlilik Süresini Etkileyen Faktörlerin Yaşam Analizi: Türkiye Örneği. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 63-76.

GÖNENÇGİL, B.: 1997

“Edirne ve Tekirdağ”ın Aylık ve Yıllık Yağışlarının Karşılaştırılması”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 32.

GÜDER, M.: 2016

Türkiye’deki dış göç olgusuna sosyoekonomik bir yaklaşım ve Avrupa Birliği İle geri kabul anlaşması’nın olası etkileri. *Sosyoekonomi*, 24(30), 129-138.

GÜNAL, N.: 2013

Türkiye’de İklimin Doğal Bitki Örtüsü Üzerindeki Etkileri;s. 5-6; Marmara Üni. FEF; Coğrafya

GÜNDOĞAN, N.: 2001

İşgücünün Yaşlanması VE İşgücü Piyasalarına Etkileri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(04).

GÜNŞOY, G., TEKELİ, S.: 2015

“Nüfusun Yaşlanması ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Analiz”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt.48, Sayı.1, s. 35-87.

İBRET, B. Ü.: 2004

“Kastamonu Nüfusunun Gelişim, Dağılım ve Yoğunluk Özellikleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Sayı 1, s 157-178.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2018

İstanbul İklim Değişikliği Eylem Planı
Final Raporu

KARAL, E. Z.: 2010

Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus
Sayımı 1831, Devlet İstatistik
enstitüsü Matbaası, 3. Baskı, Ankara

KARPAT, K. H.: 2003

Osmanlı Nüfusu 1830-1914:
Demografik ve Sosyal Özellikleri, çev.
Bahar Tırnakçı. Tarih Vakfı Yurt
Yayınları, İstanbul

KEKEÇOĞLU, M., GÜRCAN, E.K.,
SOYSAL, M.İ.: 2007

“Türkiye Arı Yetiştiriciliğinin Bal
Üretimi Bakımından Durumu”,
Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı
4(2), s 227-236

KILIÇ, D.,TURGUT, M.: 2019

Kentsel lojistik açısından İstanbul
Havalimanı ve Atatürk
Havalimanı'nın değerlendirilmesi.
KOCATEPEİİBF Dergisi, Aralık,
21(2), 148-157.

KILIÇ, B.: 1984

İstanbul İli ve Çevresinin İklim
Özellikleri ,Ankara

KOCADAŞ, B.:2016

Cumhuriyet Döneminde Yapılan İç ve
Dış Göçler'in Toplumsal Etkileri (Vol.
1). Vol. 1. Sosyolojik Düşün

KOCALAR, A.O.: 2015

Cumhuriyet Döneminde Arnavutköy,
Bozlağan Recep, Yılmaz Nail, Editör,
Arnavutköy Belediyesi, Kültür
Yayınları, İstanbul, s.:68-110

KOCAMAN, T.: 2002

Plan Nüfus Projeksiyon Yöntemleri,
Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal
Sektörler ve Koordinasyon Genel
Müdürlüğü, s 1-80.

KOÇ,İ.& SARAÇ,M.: 2018

Türkiye’de İlk Evlilik Yaşının Ve
Evliliğe İlişkin Pratiklerin Değişimi
Ve Boşanma İle İlişkisi (2006-2016)
T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal
Hizmetler Bakanlığı Aile Ve Toplum
Hizmetleri Genel Müdürlüğü, s.:88-
133

KURT, Ş.: 2015

Cumhuriyet Döneminde Arnavutköy,
Recep Bozdoğan ve Nail Yılmaz,
Editör, Arnavutköy Belediyesi Kültür
Yayınları, İstanbul, ss.180-197

MANDIRACIOĞLU, A.: 2010

Dünyada ve Türkiye’de Yaşlıların
Demografik Özellikleri, *Ege Tıp
Dergisi*, 49.

ORAL, B., ÇETİNKAYA, F.: 2017

Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları, Türkiye Klinikleri Public Health-Special Topics 2017;3(1):1-8

ÖZASLAN, K.: 2019

Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Kent Tercihlerini Etkileyen Faktörler: İstanbul Örneği. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3(2), 59-72.

ÖZDEMİR, H.: 2012

Türkiye'de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*(30), 1-18

ÖZDEMİR, Ü.: 2008

“Ulaşım Coğrafyası Açısından Önemli Bir Güzergâh: Karabük-Bartın Karayolu”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19 (13).

ÖZDEMİR, A.C.: 2010

İstanbul İçme Suyu Havzalarında Arazi Kullanımlarının Su Kalitesine Olan Etkisinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi

ÖZDEMİR, U.: 2020

Bayrampaşa İlçesinin Nüfus Coğrafyası; Sosyo-Kültürel ve Mekansal Analiz, Yüksek Lisans Tezi

ÖZŞAHİN, E.: 2015

İstanbul'un Tektonik Jeomorfolojisi (Kb Türkiye); Route Educational and Social Science Journal, Volume 2(2)

PAMUK, A.: 2015

Cumhuriyet Döneminde Arnavutköy, Bozlağan Recep, Yılmaz Nail, Editör, Arnavutköy Belediyesi, Kültür Yayınları, İstanbul,s.:22-65

SHORTER, F.C., MACURA, M.: 1982

Türkiye'de Nüfus Artışı (1935-1975) Doğurganlık ve Ölümlülük Eğilimleri, Yurt Yayıncılık A.Ş, Ankara

ŞAHİN,C.:1990

İstanbul Boğazı Eşiği Kuzey Kısmında Jeomorfolojik Birimlerin Ayırt Edilmesi ve Haritalanması, Yüksek Lisans Tezi,İstanbul

ŞEN,M.:2014

Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum*, 40(1).

ŞENGÖR, A. M. C.:2011

İstanbul Boğazı Niçin Boğaziçi'nde Açılmıştır?, s.: 57-102, Fiziki Coğrafya Araştırmaları; Sistematik ve Bölgesel, İstanbul: Türk Coğrafya Kurumu Yayınları, No: 5.

T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar
Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri
Genel Müdürlüğü, 2013

Türkiye’de Doğurganlık Oranlarının
Düşmesi, Potansiyel Etkiler Ve Sosyal
Politika Önerileri

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı
Orman Genel Müdürlüğü: 2016-2017

Türkiye Orman Varlığı 2015, Ankara

TANOĞLU, A.: 1969

Nüfus ve Yerleşme, İstanbul
Üniversitesi Yayınları, İkinci Baskı,
İstanbul.

TAŞLIGİL, N.: 2019

Türkiye Beşeri ve İktisadi Coğrafyası,
Nobel Akademik Yayıncılık,
Editörler: Prof. Dr. Nuran Taşlıgil, Dr.
Güven Şahin, 1. Baskı, Ankara

TEKELİ, İ.:2008

Göç ve Ötesi, İstanbul: Tarih Vakfı
Yurt Yayınları

TOPUZ, S.: 1994

Türkiyeden Yurtdışına İşçi Göçü ve
İkinci Kuşak Türk İşçi Çocuklarının
Re-İntegrasyonu, Yüksek Lisans Tezi,
İstanbul

TURAN,S.E.,KARATAŞ, A.: 2020

Kanal İstanbul Mücavirinin
Mühendislik Jeomorfolojisi, Çantay
Kitabevi, İstanbul

TÜFEKÇİ,S.: 2002

“Göç Olgusu, Kentleşme ve Türkiye’de Göç Hareketleri

TÜMERTEKİN, E.: 1987

Ulaşım Coğrafyası. İstanbul Üniv. Yay. No: 2053. Coğ. Ens. Yay. No: 85. İstanbul

TÜRKER, Y. Ö.: 2009

Ormancılıkta Ürün Kavramı. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 59(1), 9-28

VERGİN, N.: 1986

“Hızlı Şehirleşmenin Sosyolojik Ve Siyasal Sonuçları”, SİSAV (Der.), Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, İstanbul: SİSAV Yay.

YAKAR, M.: 2010

Türkiye’de Nüfusun Mekânsal Dağılımının Eşitsizlik Endeksleriyle Analizi. *Nature Sciences*, 5(2), 60-75.

YAKAR, M.: 2014

“Türkiye’de İlçelere Göre Medyan Yaş Dağılımının Mekansal ve İstatistiksel Analizi”, *Turkish Studies (International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkey or Turkic)*, Volume 9/11, p 559-591, Ankara

YALÇIN, G.D.: 2015

Lojistik Sektör İncelemesi
Kapsamında İstanbul-Hadımköy
Örneği, Bahçeşehir Üniversitesi,
Yüksek Lisans Tezi

YAVUZ, S.: 2009

Türkiye’de Demografik Geçiş:
Tarihsel ve Olası Geleceğe Yönelik
Bir İnceleme, 10. Ulusal Sosyal
Bilimler Kongresi, Kasım, Ankara

YILDIRIM, N.:2004

Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri

YÜCEŞAHİN, M. M.: 2009

“Türkiye’nin Demografik Geçiş
Sürecine Coğrafi Bir Yaklaşım”,
Coğrafi Bilimler Dergisi CBD, 7 (1),
1-25.

ARNAVUTKÖY BELEDİYESİ

Arnavutköy Belediyesi Stratejik Planı
2015- 2019

TÜİK

Genel Nüfus Sayımları

TÜİK

ADNKS Sonuçları

TÜİK

Bitkisel Üretim İstatistikleri

TÜİK

Hayvancılık İstatistikler

TÜİK

Eğitim İstatistikleri

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.arnavutkoy.bel.tr/album/2011-yili-fotograf-yarismasi#image-1>

<https://bizgezdik.com/istanbulun-karadeniz-koyu-karaburun/>

<https://teyit.org/istanbulun-kadim-sorunlari-istanbul-suyu-iii>

<https://web.ogm.gov.tr/Sayfalar/Ormanlarimiz/Illere-Gore-Orman-Varligi.aspx>

<https://istanbulobm.ogm.gov.tr/IstanbulOIM/Lists/OrmanVarligi/AllItems.aspx>

<https://istanbulobm.ogm.gov.tr/IstanbulOIM/Sayfalar/default.aspx>

<https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/plan-program/%C4%B0STANBUL.pdf>

İSTANBUL İL SANAYİ DURUM RAPORU 2018

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210#:~:text=%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma%20%C3%A7a%C4%9F%C4%B1%20olarak%20tan%C4%B1mlanan%2015,9%2C5'e%20y%C3%BCkseldi.)

[37210#:~:text=%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma%20%C3%A7a%C4%9F%C4%B1%20olarak%20tan%C4%B1mlanan%2015,9%2C5'e%20y%C3%BCkseldi.](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210#:~:text=%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma%20%C3%A7a%C4%9F%C4%B1%20olarak%20tan%C4%B1mlanan%2015,9%2C5'e%20y%C3%BCkseldi.)

<http://arnavutkoy.meb.gov.tr/>)

<https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>

(www.un.org).

<http://www.ibb.gov.tr/>

<https://www.iski.istanbul/web>

<https://www.arnavutkoy.bel.tr/>

<https://www.tarimorman.gov.tr/>

<https://corine.tarimorman.gov.tr/>

<https://www.ogm.gov.tr/tr>

<https://istanbulobm.ogm.gov.tr/SitePages/OGM/OGMDefault.aspx>

<https://www.igairport.com/tr/basinmerkezi/multimedya?category=fotograf&page=3>

(<https://www.gazetemistanbul.com/>)